

De rol van social media in de betrokkenheid van jongeren bij zware en georganiseerde drugs- en geweldscriminaliteit

Junia Bergers

Sjoukje van Deuren

Robby Roks

Stephanie Habets

Rutger Leukfeldt

Veroni Eichelsheim

**De rol van social media in de betrokkenheid van jongeren
bij zware en georganiseerde drugs- en geweldscriminaliteit**

De rol van social media in de betrokkenheid van jongeren bij zware en georganiseerde drugs- en geweldscriminaliteit

Junia Bergers MSc
dr. Sjoukje van Deuren
dr. Robby Roks
Stephanie Habets MSc
prof. dr. Rutger Leukfeldt
prof. dr. Veroni Eichelsheim

Lefebvre Sdu, 2026

© 2026 Vrije Universiteit Amsterdam, Erasmus University Rotterdam, Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR)

Meer informatie over deze en andere uitgaven kunt u verkrijgen bij:
Lefebvre Sdu Klantenservice
telefoon: 070 - 378 98 80
website: www.sdu.nl/service

Omslagontwerp: Imago Mediabuilders
Afbeelding omslag: Shutterstock

ISBN: 9789012411387
NUR: 600, 680, 125

© 2026 Lefebvre Sdu, Den Haag; Politie & Wetenschap, Apeldoorn

Alle rechten voorbehouden. Behalve de door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd (waaronder begrepen het opslaan in een geautomatiseerd gegevensbestand) en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De bij toepassing van art. 16h tot en met 16m Auteurswet wettelijk verschuldigde vergoedingen wegens kopiëren dienen te worden voldaan aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van een gedeelte van deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken op grond van art. 16 Auteurswet dient men zich te wenden tot de Stichting UvO (www.stichting-uvO.nl). Voor het overnemen van een gedeelte van deze uitgave ten behoeve van commerciële doeleinden dient men zich te wenden tot de uitgever.

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, kan voor de afwezigheid van eventuele (druk)fouten en onvolledigheden niet worden ingestaan en aanvaarden auteur(s), redacteur(en) en uitgever deswege geen aansprakelijkheid voor de gevolgen van eventueel voorkomende fouten en onvolledigheden.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system of any nature, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

While every effort has been made to ensure the reliability of the information presented in this publication, Lefebvre Sdu neither guarantees the accuracy of the data contained herein nor accepts responsibility for errors or omissions or their consequences.

Inhoudsopgave

Dankwoord / 9

Samenvatting / 11

Conclusies / 13

1 Inleiding / 19

1.1 Aanleiding / 19

1.2 Beschikbare kennis jongeren, georganiseerde criminaliteit en social media / 20

1.2.1 Omvang en ontwikkelingen op het gebied van (zware) jeugdcriminaliteit / 20

1.2.2 Jongeren en georganiseerde criminaliteit / 23

1.2.3 Social media, jeugdcriminaliteit en georganiseerde criminaliteit / 25

1.3 Doelstelling en onderzoeksvragen / 28

1.4 Leeswijzer / 29

2 Online vragenlijst onder jongerenpanel / 31

2.1 Methode / 31

2.1.1 Werving via Snapchatadvertentie / 31

2.1.2 Steekproef Ipsos I&O-jongerenpanel / 32

2.1.3 Vragenlijst / 35

2.1.4 Analyse / 35

2.2 Resultaten: Blootstelling aan berichten waarin personen worden gezocht voor het plegen van een drugs- of geweldsdelict / 35

2.2.1 Prevalentie, frequentie en aard van het delict / 36

2.2.2 Achtergrondkenmerken / 38

2.2.3 Blootstelling uitgesplitst naar type social mediaplatform / 39

2.2.4 Blootstelling via bekenden versus onbekenden / 41

2.2.5 Open antwoordcategorieën / 42

2.3 Resultaten: Personen die zelf via social media zijn gevraagd voor het plegen van een drugs- of geweldsdelict / 42

2.3.1 Prevalentie, frequentie en aard van het delict / 42

2.3.2 Achtergrondkenmerken / 45

2.3.3 Benaderd naar type social mediaplatform / 46

2.3.4	Benaderd door bekenden versus onbekenden / 47
2.4	Deelconclusie / 48
3	Gegevens uit openbare Telegramgroepen / 49
3.1	Methode / 49
3.1.1	Dataverzameling / 49
3.1.2	Analyse / 53
3.1.3	Kanttekeningen bij de analyse van de gebruikte gegevens / 53
3.2	Resultaten / 54
3.2.1	Typen berichten / 54
3.2.2	Vraag naar uitvoerders van drugsgerelateerde activiteiten: typen klussen, kenmerken van de uitvoerder en praktische informatie / 57
3.2.3	Aanbod van uitvoerders van drugsgerelateerde activiteiten: typen klussen, kenmerken van de uitvoerder en praktische informatie / 61
3.2.4	Vraag naar uitvoerders van geweldsgerelateerde activiteiten: typen klussen, kenmerken van de uitvoerder en praktische informatie / 64
3.2.5	Aanbod van uitvoerders van geweldsgerelateerde activiteiten / 66
3.3	Deelconclusie / 67
4	Interviews met jongerenwerkers en jongeren / 69
4.1	Methode / 69
4.1.1	Jongerenwerkers / 69
4.1.2	Jongeren / 70
4.1.3	Topiclijsten / 73
4.1.4	Analyse / 74
4.2	Resultaten / 75
4.2.1	Social mediagebruik van jongeren: ‘alles wat je buiten social media deed vroeger, dat wordt ook gewoon online gedaan’ / 75
4.2.2	Verschillen in zicht op social media tussen jongerenwerkers: ‘jongeren waren altijd al vlug, social media is nog vlugger’ / 77
4.2.3	Blootstelling aan antisociale en criminele content via social media: ‘op mijn Snap zag ik alleen maar criminaliteit’ / 79
4.2.4	Blootstelling aan oproepen voor criminele activiteiten via social media: ‘soms kreeg ik gewoon drie van die emoji’s op een rij en ik wist al precies wat er bedoeld werd’ / 80
4.2.5	Typen criminele oproepen waar jongeren via sociale media aan worden blootgesteld: ‘het zijn gewoon makkelijke kutklussen en daar heb je gewoon makkelijke kutmensen voor nodig’ / 83
4.2.6	Betrokken raken bij criminaliteit via social media: ‘social media hebben het eigenlijk makkelijk gemaakt voor criminelen om te ronselen’ / 86
4.2.7	Risico’s van criminele betrokkenheid via social media: ‘ik zit er zelf niet meer in, omdat ik weet van, er zitten ook politieagenten in die groep’ / 89

4.2.8 Betrokken raken bij criminaliteit via het offline sociale netwerk: 'ik werd op straat benaderd door wat oudere jongens' / 91

4.3 Deelconclusie / 94

5 Slotbeschouwing / 97

5.1 Inleiding / 97

5.2 Centrale bevindingen / 98

5.3 Beperkingen en vervolgonderzoek / 106

5.4 Aanbevelingen / 108

Referenties / 113

Bijlage 1 Achtergrondkenmerken van de ongewogen steekproef Ipsos I&O-jongerenpanel / 123

Bijlage 2 Vragenlijst Ipsos I&O / 125

Bijlage 3 Zoekopdracht Telegram / 133

Bijlage 4 Woordenlijst Telegram / 135

Bijlage 5 Topiclijst interviews jongerenwerkers / 137

Bijlage 6 Topiclijst individuele interviews jongeren / 139

Bijlage 7 Topiclijst focusgroepen jongeren / 141

Uitgaven in de reeks Politiekunde / 143

Dankwoord

In dit rapport doen we verslag van een uitgebreid onderzoek naar de relatie tussen social media en de betrokkenheid van jongeren bij zware en georganiseerde drugs- en geweldscriminaliteit. Dit rapport was niet mogelijk geweest zonder de medewerking en inzet van een aantal personen.

Allereerst zijn we de respondenten, zowel de jongerenwerkers als de jongeren, dankbaar voor het delen van hun kennis en ervaringen rondom het thema. In het bijzonder de jongeren: zonder jullie bereidheid en openheid zou dit rapport niet van unieke inzichten en context zijn voorzien.

Ook bedanken we de digitaal specialisten van de politie voor het ontsluiten van de benodigde Telegramgegevens.

Onze dank gaat bovendien uit naar de leden van de leescommissie voor hun bijdragen: Edward Kleemans, Claire van den Eeden, Jos van der Stap en Valerie Peeck.

Tot slot bedanken we Seran de Leede en Maarten Bollen voor de begeleiding vanuit Politie & Wetenschap.

Junia Bergers
Sjoukje van Deuren
Robby Roks
Stephanie Habets
Rutger Leukfeldt
Veroni Eichelsheim

Samenvatting

Achtergrond

In de maatschappij bestaan zorgen over de verharding van jeugdcriminaliteit en de betrokkenheid van jongeren bij zware en georganiseerde vormen van criminaliteit. De zorgen richten zich in het bijzonder op de rol van social media in het betrokken raken van jongeren bij activiteiten gerelateerd aan de drugseconomie en bij geweldsdelicten. Gezien de steeds grotere rol die social media spelen in de levens van jongeren is dit niet verwonderlijk. Hoewel de afgelopen jaren enkele studies zijn verschenen die social mediaplatforms aanwijzen als een omgeving waarin jongeren worden benaderd voor het plegen van criminele activiteiten (Bekkers, 2025; Bervoets et al., 2024; Europol, 2024; Van den Berg & Rekers, 2022; Roks & Ter Weijden, 2026; Van Berkel et al., 2025), ontbreekt het nog aan empirisch inzicht in hoe deze processen daadwerkelijk verlopen, voor welke vormen van zware en georganiseerde criminaliteit dit gebeurt en op welke social mediaplatforms jongeren worden benaderd. Met dit verkennende onderzoek proberen we te voorzien in deze kennisleemte.

Doelstelling en onderzoeksvragen

Deze studie heeft als doel om de empirische kennis over de rol van social media in de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde vormen van drugs- en geweldscriminaliteit te vergroten. Hierbij staan de volgende drie onderzoeksvragen centraal:

1. In hoeverre worden jongeren via social media benaderd voor zware en georganiseerde drugs- en geweldscriminaliteit en wat zijn hun achtergrondkenmerken?
2. Voor welke vormen van zware en georganiseerde drugs- en geweldscriminaliteit worden jongeren via social media benaderd?
3. Op welke manieren raken jongeren via social media betrokken bij zware en georganiseerde drugs- en geweldscriminaliteit en hoe verhoudt dit zich tot wat we weten over de traditionele offline aanwasmechanismen?

Methoden

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden is het onderzoek opgedeeld in drie deelstudies met verschillende typen methoden en populaties die worden onderzocht. De eerste deelstudie start met een brede focus op de algemene jongerenpopulatie in Nederland. Het doel van de *eerste deelstudie* was om meer inzicht te krijgen in de mate waarin en in de vormen waarvoor de algemene jongerenpopulatie in Nederland via social media wordt benaderd voor het plegen van verschillende typen drugs- en geweldscriminaliteit (onderzoeksvraag 1 en 2). Om de onderzoeksvragen te beantwoor-

den is via het jongerenpanel van onderzoeksbureau Ipsos I&O een online vragenlijst uitgezet onder de algemene populatie jongeren tussen de 16 en 27 jaar. Het is belangrijk om te benadrukken dat de steekproef uit het jongerenpanel niet representatief is voor de gehele Nederlandse jongerenpopulatie. De respondenten beschikken namelijk relatief vaker over een theoretisch opleidingsniveau dan jongeren in de leeftijd van 15 tot 25 jaar in Nederland (CBS, 2024). De respondenten zijn bevraagd over hun blootstelling aan oproepen waarin mensen werden gezocht om drugs- en geweldscriminaliteit te plegen, over in hoeverre zijzelf weleens via social media zijn benaderd voor het plegen van drugs- en geweldscriminaliteit en over de social mediaplatforms waarop ze zijn blootgesteld en benaderd. In totaal hebben 1.016 respondenten de vragenlijst ingevuld.

In de *tweede deelstudie* werd gekeken naar het sociale mediaplatform Telegram, dat bekendstaat om groepen waarin vraag en aanbod van uiteenlopende criminele goederen en diensten centraal staan. Een belangrijke aanvulling op de eerste deelstudie is dat de tweede deelstudie verder inzicht biedt in hoe berichten en interacties op een specifiek social mediaplatform eruitzien waarin personen worden gezocht of waarin personen zelf het initiatief nemen voor het plegen van criminaliteit (zie hoofdstuk 3). In deze deelstudie zijn gegevens uit openbare Telegramgroepen over 12 maanden verzameld en geanalyseerd, met als doel om te onderzoeken in hoeverre en voor welke vormen van drugs- en geweldscriminaliteit personen op dit platform worden benaderd en/of zichzelf aanbieden (onderzoeksvraag 1 en 2).

Het doel van de *derde deelstudie* was om meer inzicht te verkrijgen in de manieren waarop jongeren via social media betrokken raken bij zware en georganiseerde drugs- en geweldscriminaliteit (onderzoeksvraag 1, 2 en 3). Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn professionals uit het jongerenwerk (N=10) geïnterviewd en is met jongeren (N=28) gesproken die betrokken zijn (geweest) bij criminaliteit of die een risico lopen om hierbij betrokken te raken. De respondenten zijn bevraagd over het social media gebruik onder jongeren, de blootstelling aan criminele content en hoe social media een rol spelen in het betrokken raken bij criminaliteit onder jongeren (zie hoofdstuk 4).

Het onderzoek start vanuit een breed perspectief, gericht op de algemene jongerenpopulatie, en verlegt gaandeweg de focus naar een meer specifieke groep: jongeren die een risico lopen om betrokken te raken bij of reeds betrokken zijn (geweest) bij crimineel gedrag. Door deze combinatie van methoden kunnen zowel de blootstelling en benadering van een bredere groep jongeren in Nederland worden onderzocht, als de ervaringen van een meer specifieke doelgroep jongeren worden meegenomen in het onderzoek. De opzet van het onderzoek, bestaande uit drie deelstudies, impliceert echter dat de bevindingen niet zonder meer gegeneraliseerd kunnen worden naar andere doelgroepen.

Conclusies

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste conclusies van dit onderzoek per onderzoeksvraag. Voor een uitgebreide bespreking van de conclusies van het onderzoek verwijzen we naar hoofdstuk 5 van het rapport.

In hoeverre worden jongeren via social media benaderd voor zware en georganiseerde drugs- en geweldscriminaliteit en wat zijn hun achtergrondkenmerken?

Uit het vragenlijstonderzoek blijkt dat het merendeel van de 16- tot 27-jarige respondenten uit het I&O-jongerenpanel¹ in Nederland niet wordt blootgesteld aan oproepen voor het plegen van drugs- en/of geweldscriminaliteit, en ook niet zelf via social mediaplatforms hiervoor wordt benaderd. Van de 1.016 respondenten gaf bijna 80% aan nooit berichten op social media te hebben gezien waarin personen werden gezocht voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict. Dat betekent dat ongeveer één op de vijf respondenten hier weleens of herhaaldelijk aan is blootgesteld. Een klein deel van de respondenten (6,1%, N=62) rapporteerde dat zij ooit zelf via social media een bericht hebben ontvangen waarin zij werden benaderd voor het plegen van een drugs- en/of geweldsgerelateerde klus. In vergelijking met de (gewogen) totale steekproef zijn de respondenten die via social media zijn benaderd voor het plegen van een drugs- of geweldsklus, relatief vaker man (71,3%) en jonger dan 21 jaar (61,9%). Het beeld dat vooral een jongere doelgroep via social media lijkt te worden benaderd voor het plegen van criminaliteit komt overeen met het beeld dat de jongeren tijdens de interviews schetsen. Er zijn volgens de geïnterviewde jongeren verschillende redenen waarom vooral jonge personen 'gewilder' zijn dan personen boven de 18 jaar: jongeren onder de 18 jaar krijgen doorgaans lagere straffen, lijken makkelijker beïnvloedbaar, denken minder na over de mogelijke gevolgen en zijn gevoeliger voor de verleiding van snel geld verdienen.

Voor welke vormen van georganiseerde drugs- en geweldscriminaliteit worden jongeren via social media benaderd?

Het eerste bericht op social mediaplatforms waarin personen worden gezocht voor het plegen van criminaliteit is doorgaans vaag en algemeen. Uit de interviews met professionals en jongeren blijkt dat jongeren vaak van tevoren niet weten wat het bericht

¹ Ondanks de weging is de steekproef niet op alle achtergrondkenmerken representatief voor de Nederlandse jongerensamenleving. De respondenten in de steekproef hebben relatief vaker een theoretisch opleidingsniveau (49,2%) dan de algehele jongerenpopulatie tussen de 15 tot 25 jaar (13,5%) van Nederland (CBS, 2024).

precies inhoudt en op wat voor ‘job’ ze reageren. Dit is in overeenstemming met de geanalyseerde berichten uit de openbare Telegramgroepen. Het grootste deel van de Telegramberichten bestaat uit vrij abstracte en algemene berichten, waarin ‘werk’ of een ‘klus’ wordt gevraagd of aangeboden zonder dat duidelijk is om wat voor criminele activiteit het gaat. In de meeste gevallen wordt in deze berichten opgeroepen om contact op te nemen via een privébericht. Dit suggereert dat verdere details en interacties over de criminele activiteit in een besloten omgeving worden besproken. Afzenders van berichten op Telegram maken ook regelmatig gebruik van verhullende straat- en codetaal. Daarnaast worden emoticons gebruikt om te verwijzen naar bijvoorbeeld drugs, wapens, vervoersmiddelen of geld.

Uit de gesprekken met jongeren komt naar voren dat Snapchat momenteel veruit het meest gebruikte platform onder jongeren is, gevolgd door TikTok en Instagram. De social mediaplatforms die jongeren doorgaans gebruiken voor hun alledaagse activiteiten zijn ook de platforms waarop jongeren worden benaderd voor het plegen van criminaliteit. Van de kleine groep respondenten uit het jongerenpanel die zelf via social media is benaderd (N=62), gaf het grootste deel aan via Snapchat (38,3%) te zijn gevraagd voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict. Een kleiner deel van de respondenten is via TikTok (16,2%) en Instagram (10,9%) benaderd. Uit de resultaten van het vragenlijstonderzoek blijkt dat social mediaplatforms vaker worden ingezet voor het benaderen van personen voor het plegen van drugsgerelateerde criminaliteit (dealen, vervoeren of uithalen van drugs) dan voor zware geweldsdelicten (neerleggen van een explosief of zwaar vuurwerk bij een woning of winkel of bij een andere plek, of het plegen van een plofkraak). De typen drugs- en geweldscriminaliteit waarvoor personen via social media worden benaderd lijken per platform te verschillen: op Snapchat zijn jongeren vooral gevraagd voor drugsgerelateerde klussen, terwijl jongeren op TikTok vaker zijn benaderd voor geweldsdelicten. Telegram en Discord worden in de vragenlijst nauwelijks genoemd als platforms waarop de respondenten zijn benaderd voor het plegen van drugs- of geweldscriminaliteit. De respondenten die ooit via social media zijn benaderd voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict rapporteren dat zij de afzender van de berichten in de meeste gevallen niet kenden. In de gevallen waarin jongeren de afzender wel kenden, ging het meestal om een vriend of een bekende van school.

Als de focus wordt verlegd naar de perspectieven van een meer specifieke doelgroep die in het onderzoek is onderzocht, namelijk jongeren die betrokken zijn (geweest) bij criminaliteit of hiertoe het risico lopen, komt naar voren dat als social mediaplatforms worden ingezet voor het benaderen van personen voor het plegen van criminaliteit, dit vooral betrekking heeft op ‘kleinere’ en relatief ‘makkelijkere’ klussen, zoals het uithalen en dealen van drugs en het plaatsen van zwaar vuurwerk bij woningen. Deze groep jongeren beschrijft ook regelmatig te worden blootgesteld aan criminele content en oproepen op social mediaplatforms. De jongeren beschrijven dat op Telegram ook zwaardere klussen worden geplaatst, zoals het beschieten of het afpersen van personen.

Uit alle deelstudies blijkt dat social mediaplatforms niet tot nauwelijks lijken te worden gebruikt voor het vinden van (mede)daders voor het plegen van plofkraak. Het onderzoek laat zien dat de mate van blootstelling en benadering voor crimineel gedrag via social mediaplatforms onder Nederlandse jongeren varieert, afhankelijk van het type doelgroep dat wordt bevroegd.

Op welke manieren raken jongeren via social media betrokken bij zware en georganiseerde drugs- en geweldscriminaliteit en hoe verhoudt dit zich tot wat we weten over de traditionele offline aanwasmechanismen?

Het merendeel van professionals en jongeren geeft aan dat jongeren voornamelijk geleidelijk via hun (in)directe sociale netwerk, zoals familieleden en klas- en buurtgenoten, in aanraking komen met criminaliteit. In de meeste gevallen vindt deze betrokkenheid plaats binnen de fysieke (offline) leefomgeving van de jongeren, zoals de straat en de buurt waar jongeren zich begeven. Als reden hiervoor wijzen jongeren op de risico's die social mediaplatforms met zich meebrengen voor zowel uitvoerders (e.g., oplichting en het niet, of slechts gedeeltelijk, betaald krijgen van de beloofde vergoeding voor het plegen van het delict) als opdrachtgevers/tussenpersonen van criminaliteit (e.g., onbekendheid met personen en hun vaardigheden, ontbreken van zekere mate van basisvertrouwen). In de gevallen waarbij jongeren via de offline wereld betrokken zijn geraakt bij criminaliteit is echter niet uitgesloten dat social media hierin een rol hebben gespeeld, aangezien de online en offline wereld en de onderlinge communicatie van jongeren vaak door elkaar lopen. Het gangbare onderscheid tussen online en offline en tussen digitaal versus fysiek doet dan ook geen recht aan de belevingswereld van jongeren.

Er zijn ook voorbeelden uit de interviews naar voren gekomen waaruit blijkt dat jongeren direct via social media betrokken kunnen raken bij criminaliteit. Als reden voor het betrokken raken bij criminaliteit of het benaderen van personen voor het plegen van delicten via social media wordt door de jongeren gewezen op de beperkingen van het bestaande fysieke sociale netwerk. Voor opdrachtgevers en tussenpersonen kan het gebeuren dat het fysieke netwerk om geschikte (mede)daders te vinden niet toereikend is, bijvoorbeeld omdat er geen personen kunnen worden gevonden die bereid of beschikbaar zijn om de (hoog risico) klus uit te voeren. Als jongeren via social media in de criminaliteit terechtkomen, blijkt uit het onderzoek dat er een onderscheid kan worden gemaakt tussen actieve rekrutering en het zichzelf aanbieden voor het plegen van criminaliteit. In het eerste geval maken opdrachtgevers en/of tussenpersonen van social mediaplatforms gebruik om (mede)daders te benaderen voor het uitvoeren van vooral drugscriminaliteit en in mindere mate voor geweldsdelicten. Hoewel zelfselectie minder vaak voorkomt dan actieve benadering, laten de Telegramberichten en de interviews met jongeren zien dat social media aan personen de mogelijkheid voor eigen initiatief bieden, bijvoorbeeld doordat personen zichzelf, al dan niet als gevolg van een kwetsbare positie in de samenleving, aanbieden voor het plegen van crimineel gedrag.

Slotconclusie

Hoewel social mediaplatforms een steeds belangrijkere rol spelen in de levens van jongeren, betekent dit niet dat traditionele, fysieke vormen van betrokken raken bij crimineel gedrag volledig zijn vervangen. Vanuit het perspectief van jongeren die een risico lopen om betrokken te raken, of ooit zelf betrokken zijn geweest bij criminaliteit, komt naar voren dat jongeren doorgaans ‘via via’ en ‘face to face’ in de criminaliteit terechtkomen. Bestaande fysieke contacten bieden echter niet altijd voldoende mogelijkheden voor het uitvoeren van een delict. Het kan voorkomen dat het netwerk te klein of te beperkt is om geschikte (mede)daders te vinden, bijvoorbeeld omdat potentiële uitvoerders door de politie zijn opgepakt of omdat niemand binnen de bestaande kring bereid is om bepaalde risicovolle delicten te plegen. Deze beperkingen kunnen ertoe leiden dat personen, onder wie opdrachtgevers, tussenpersonen en uitvoerders, hun bestaande netwerk via social media uitbreiden. Het onderzoek laat dan ook zien dat social media en de functionaliteiten van de platforms vooral de gelegenheidsstructuren voor zowel rekruteerders als bereidwillige daders vergroten en faciliteren. Wanneer social mediaplatforms worden gebruikt voor het benaderen van jongeren, gaat het doorgaans om relatief eenvoudige, maar risicovolle klussen, zoals het vervoeren, dealen of uithalen van drugs, of het leggen van (vuurwerk)explosieven. Het gaat om taken waarvoor geen specifieke vaardigheden nodig zijn en die in principe door ‘iedereen’ kunnen worden uitgevoerd. Dat is tegelijkertijd een belangrijke nuancering als het gaat om de zorgen over de betrokkenheid van jongeren bij zware en georganiseerde criminaliteit. Er zijn jongeren betrokken bij zware en georganiseerde criminaliteit, maar vooral in de uitvoerende rollen; en jongeren zien zichzelf mogelijk niet altijd als onderdeel van een georganiseerde criminaliteitsgroep.

Aanbevelingen

Het onderzoek heeft geleid tot verschillende aanbevelingen die hieronder worden samengevat.

Voorbij de ronseling

Er wordt in het maatschappelijke debat veelvuldig gebruikgemaakt van termen als ‘rekrutering’ en ‘ronseling’: termen die impliceren dat jongeren actief worden benaderd en soms met druk of dwang worden bewogen om bepaalde criminele klussen uit te voeren. Alhoewel er voorbeelden zijn waarin hiervan sprake is, gaat dit voorbij aan jongeren die zelf actief (online) op zoek gaan naar criminele klussen of die bereid en gemotiveerd zijn om op dergelijke aanbiedingen in te gaan. Wanneer deze manier van ingroeien wordt geclassificeerd als ‘ronselen’, verliezen we de noodzakelijke aandacht voor de onderliggende (structurele) problemen die maken dat jongeren gemotiveerd zijn om middels criminele klussen (snel) geld te verdienen.

Versterken van de (digitale) weerbaarheid van jongeren

Alhoewel in de gesprekken de (digitale) weerbaarheid van een deel van de jongeren in het oog sprong, is blijvende aandacht voor het versterken hiervan belangrijk. Hierbij

denken we aan ouders die met hun kinderen in gesprek gaan over social mediagebruik en de content die ze hier tegenkomen, omdat dit weleens beschermend zou kunnen werken voor de betrokkenheid van jongeren bij criminaliteit (Hoeve et al., 2009). Meer in het algemeen ligt hier ook een gezamenlijke opdracht voor onder andere het jongerenwerk en scholen.

Versterken van digitale bekwaamheid van professionals

Op basis van dit onderzoek wordt duidelijk dat er (nadrukkelijke) verschillen zijn in de mate waarin jongerenwerkers actief zijn op social media en online contact onderhouden met jongeren. Om de leef- en belevingswereld van jongeren te begrijpen is het cruciaal dat professionals weten hoe de populaire social mediaplatforms werken, hoe jongeren zich online gedragen, welke trends er zijn en waar jongeren aan worden blootgesteld. Daarnaast is het aan te bevelen dat jongerenwerkorganisaties uit verschillende regio's kennis uitwisselen met elkaar over hoe zij zicht houden op de online leefwereld van jongeren.

Uitdagingen voor de (digitale) politiepraktijk

Dit onderzoek laat zien dat sociale mediaplatforms op allerlei manieren de betrokkenheid bij zware en georganiseerde criminaliteit kunnen faciliteren, bijvoorbeeld door de ingebouwde functionaliteiten van de platforms en de mogelijkheden voor onderlinge communicatie tussen (mede)daders. De wijze waarop social media platforms zware en georganiseerde criminaliteit faciliteren, vraagt om een fundamentele aanpassing van het politiewerk. Voor de politie betekent dit dat kennis en vaardigheden met betrekking tot sociale media ontwikkeld en verankerd moeten worden binnen de politieorganisatie. Daarnaast moet de politie haar digitale informatiepositie versterken om grip te krijgen op de enorme hoeveelheid antisociale en criminele content die online beschikbaar is. Klassiek politiewerk kent daarbij de nodige (juridische) uitdagingen; digitaal beslag, maar ook alternatieve vormen van digitaal politiewerk worden belangrijker. Te denken valt bijvoorbeeld aan het verstoren van activiteiten op sociale media, zoals het verwijderen van accounts en schadelijke en criminele content. Dit vraagt om structurele samenwerking tussen de politie en technologiebedrijven.

De rol van technologiebedrijven

Dit onderzoek laat zien dat algoritmes een rol spelen in de blootstelling van jongeren aan bepaalde criminele content en dat er bovendien handig wordt gebruikgemaakt van de populariteit en de functionaliteiten van bepaalde platforms om jongeren te benaderen voor criminele klussen. Het verdient aanbeveling dat er vanuit de overheid, en vanuit opsporingsdiensten in het bijzonder, in gesprek wordt gegaan met technologiebedrijven, zoals Snapchat en Telegram, over de manier waarop hun functionaliteiten onbewust de online ingroei van jongeren faciliteren.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Recent was er in de media aandacht voor een minderjarige jongeman uit Nederland die begin 2025 in Duitsland betrokken was bij de beschieting van een 49-jarige Rus. Deze 15-jarige Mike F. zou via Snapchat zijn benaderd voor dit zware geweldsdelict (Tieleman & Timmermans, 2025). Hoewel het hier gaat om een uitzonderlijk geval, in het bijzonder vanwege het geweld dat door een Nederlandse jonge verdachte over de landsgrens is gepleegd, sluit dit bericht aan bij de bredere maatschappelijke bezorgdheid over de verharding van de jeugdcriminaliteit en in het bijzonder over de betrokkenheid van jongeren bij zware en georganiseerde vormen van criminaliteit.² Te denken valt bijvoorbeeld aan berichtgeving over minderjarigen die in beeld komen als verdachten van aanslagen met zwaar vuurwerk bij woningen, maar ook bij het uithalen van drugs uit havens, zoals die van Antwerpen en Rotterdam (Boerman et al., 2024; NOS, 2023; Roks & Ter Weijden, 2026). De zorgen over dit fenomeen beperken zich niet tot Nederland: eind 2024 vraagt Europol aandacht voor de rekrutering van jongeren voor criminele activiteiten door georganiseerde criminaliteitsgroeperingen. Europol (2024) wijst hierbij in het bijzonder op de rol van social media. Naast dat jongeren via social media voor verschillende geweldsdelicten en activiteiten gerelateerd aan de drugseconomie – bijvoorbeeld als dealers, koeriers of uithalers van drugs uit zeecontainers – worden gevraagd, zijn er ook jongeren die via social media zelf op zoek gaan naar dergelijke opdrachten (Europol, 2024).

Ook in 2019 werd al door de toenmalige minister van Justitie en Veiligheid nadrukkelijk gewezen op de groeiende problematiek rondom kwetsbare jongeren die betrokken raken bij georganiseerde drugscriminaliteit.³ Deze zorg werd later opnieuw onderstreept binnen het Breed Offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit (BOTOC), waarin specifiek werd gewezen op jongeren uit sociaal en economisch achtergestelde buurten. Zij zouden, aangetrokken door de belofte van snel en eenvoudig geld, relatief gemakkelijk verzeild kunnen raken in criminele netwerken. Als reactie op deze ontwikkelingen heeft de overheid het programma *Preventie met Gezag* (PmG) in het leven geroepen. Met PmG beoogt de overheid met een integrale en preventieve

2 *Kamerstukken II* 2019/20, 29911, nr. 256.

3 *Kamerstukken II* 2019/20, 29911, nr. 281.

benadering te voorkomen dat kinderen, adolescenten en jongvolwassenen (in de leeftijd van 8 tot en met 27 jaar) in aanraking komen met criminaliteit of daarin verder afglijden. Vanaf 2025 wordt er jaarlijks 143 miljoen euro uitgetrokken voor maatregelen die in- en doorgroei van jongeren in de georganiseerde criminaliteit moeten voorkomen dan wel verminderen.⁴

De betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit staat inmiddels nadrukkelijk op de politieke en beleidsmatige agenda. Hoewel aandacht voor de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit in Nederland niet nieuw is (PEO, 1996; Kleemans & De Poot, 2007), is er tot op heden slechts in beperkte mate wetenschappelijk onderzoek verricht naar dit onderwerp. In het bijzonder is er weinig bekend over de rol van social media als relatief nieuw fenomeen bij het betrokken raken van jongeren bij georganiseerde vormen van criminaliteit. Met dit verkennende onderzoek proberen we te voorzien in deze kennisleemte. Voordat we specifieker ingaan op de focus van het onderhavige onderzoek, gaan we eerst kort in op wat ervan uit (wetenschappelijk) onderzoek bekend is over de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde vormen van criminaliteit.

1.2 **Beschikbare kennis jongeren, georganiseerde criminaliteit en social media**

In deze paragraaf geven we een overzicht van de beschikbare (wetenschappelijke) kennis over de relatie tussen jongeren, georganiseerde criminaliteit en de rol van social media. We beginnen met een blik op de beschikbare cijfers over de omvang en ontwikkelingen van de jeugdcriminaliteit, met bijzondere aandacht voor de betrokkenheid van jongeren bij zware en georganiseerde vormen van criminaliteit (paragraaf 1.2.1). Vervolgens bespreken we wat er bekend is over de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit (paragraaf 1.2.2). Ten slotte belichten we de relatie tussen social media, jeugdcriminaliteit en georganiseerde criminaliteit (paragraaf 1.2.3).

1.2.1 *Omvang en ontwikkelingen op het gebied van (zware) jeugdcriminaliteit*

In onderzoek waarin professionals worden bevraagd over de ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit wordt melding gemaakt van een zekere verharding: niet alleen als het gaat over de criminaliteit onder jongeren, maar bijvoorbeeld ook als het gaat om betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde vormen van criminaliteit (Zeijlmans & Van der Laan, 2023; Van den Broek, 2024). Van der Laan en collega's (2024) vinden in de door hen geanalyseerde politie- en justitieregistraties echter geen aanwijzingen dat de landelijke jeugdcriminaliteit op lange termijn ernstiger is geworden. Sterker nog, sinds de eeuwwisseling is er sprake van een sterke daling – een halvering – van de cri-

4 Kamerbrief, 1 juli 2022, geraadpleegd op 19 augustus 2025 via: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/07/01/tk-brede-preventieaanpak-georganiseerde-en-ondermijnende-jeugdcriminaliteit>

minaliteit gepleegd door jongeren en jongvolwassenen (zie o.a. Van der Laan et al., 2017; Van der Laan et al., 2024).

Op korte termijn (2018-2023) laten de cijfers uit de Monitor Jeugdcriminaliteit echter een stabilisering zien in het aantal jeugdige verdachten van criminaliteit. Deze stabilisering, of in sommige jaren zelfs lichte stijging, van jeugdige verdachten is vooral terug te zien in bepaalde typen criminaliteit, zoals drugsdelicten en (ernstige) geweldsdelicten als (vuur)wapengebruik, zware mishandeling en (poging tot) doodslag (Van der Laan et al., 2024). De resultaten uit de Monitor Jeugdcriminaliteit en andere Nederlandse studies maken duidelijk dat er mogelijk sprake is van een toenemende ernst van de gepleegde delicten onder een kleine groep jongeren, waarbij de gepleegde criminaliteit zich vooral lijkt te concentreren in de grotere steden in Nederland (Van der Laan et al., 2024; Vermeulen et al., 2024; Weijers et al., 2021).

Belangrijk om hierbij op te merken is dat het gaat om bredere ontwikkelingen van de jeugdcriminaliteit. De vraag rijst echter in hoeverre er iets valt te zeggen over cijfermatige betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde vormen van criminaliteit. Opgemerkt dient te worden dat betrokkenen bij georganiseerde criminaliteit doorgaans lastig te identificeren zijn in officiële registraties van politie en justitie. Enerzijds komt dit doordat georganiseerde criminaliteit op uiteenlopende manieren wordt geconceptualiseerd en geoperationaliseerd (Von Lampe, 2008), maar anderzijds ook doordat er weinig wetsartikelen zijn – met uitzondering van artikel 140 Sr – die specifiek te relateren zijn aan georganiseerde criminaliteit.

Een manier om toch een beeld te krijgen van het aandeel jongeren dat betrokken is bij georganiseerde criminaliteit, is via het dashboard van de website *Zicht op Ondermijning*.⁵ Het gaat hier om een dashboard dat het product is van een samenwerking tussen lokale en landelijke overheden. Diverse CBS-data worden in dit dashboard gebruikt en gecombineerd met data van andere betrouwbare landelijke bronnen. In de toelichting op de website wordt beschreven dat de cijfermatige ontwikkelingen vooral bedoeld zijn om lokale problemen en risico's inzichtelijk te maken voor gemeenten om zo de (preventieve) aanpak te versterken. 'Jonge aanwas' is een van de onderwerpen waar de nodige informatie over te vinden is op het dashboard van Zicht op Ondermijning. Hierover valt te lezen dat jongeren zowel vrijwillig als meer gedwongen betrokken kunnen raken bij georganiseerde drugshandel en dat er bovendien een onderscheid bestaat tussen 'bewuste' en 'onbewuste' betrokkenheid, zonder overigens nadere informatie over wat hieronder verstaan moet worden. De informatie over 'jonge aanwas' richt zich op jongeren in de leeftijdscategorie 10 tot en met 23 jaar, met mogelijkheden om dit uit te splitsen naar jongeren in de leeftijd van 10 tot en met 17 jaar en van 18 tot met 23 jaar.

5 <https://www.zichtopondermijning.nl>, laatst bezocht op dinsdag 19 augustus 2025.

Met betrekking tot *first offenders* – jongeren die in de periode van 2012 tot en met het peiljaar⁶ eenmalig verdacht zijn geweest van een drugsdelict, zien we via het dashboard van Zicht op Ondernijning dat het gaat om 0,1% van de ongeveer 2,9 miljoen jongeren in de leeftijd van 10 tot en met 23 jaar in Nederland. Voor de *recidivisten* – oftewel jongeren die in de periode van 2012 tot en met het peiljaar herhaaldelijk verdacht zijn geweest van een drugsdelict, waarbij ten minste één verdenking plaatsvond in het peiljaar – gaat het afgerond zelfs om 0% (1.085 van 2,9 miljoen jongeren in de leeftijd van 10 tot en met 23 jaar). Wanneer we deze uitkomsten uitsplitsen, zien we dat het voor de leeftijdscategorie 10 tot en met 17 jaar gaat om 850 *first offenders* (0,1%) en 150 *recidivisten* (0%) en voor de leeftijdscategorie 18 tot en met 23 jaar om 1.915 *first offenders* (0,1%) en 935 *recidivisten* (0,1%).

Het bovenstaande maakt duidelijk dat slechts een beperkt deel van de jongerenpopulatie daadwerkelijk betrokken is bij georganiseerde criminaliteit. Studies naar georganiseerde criminaliteit laten een vergelijkbaar beeld zien. Kleemans en De Poot maakten in 2007 bijvoorbeeld een vergelijking van de leeftijd van verdachten in de rondes van de lopende Monitor Georganiseerde Criminaliteit (MGC) met een steekproef van verdachten uit de totale populatie op basis van het Justitieel Documentatiesysteem (JDS). Een belangrijk verschil hierbij is dat de uitgangszak die maakt dat verdachten onderdeel zijn van de steekproef uit de zaken van de MGC gerelateerd is aan georganiseerde criminaliteit, terwijl in de totale JDS-populatie meer commune vormen van criminaliteit overheersen. De resultaten van de vergelijking van Kleemans en De Poot (2007) maken inzichtelijk dat de verdachtengroep uit de MGC geen jongeren bevat en dat geen van de daders tijdens de indexzaak – oftewel de concrete zaak waarbij de verdachten betrokken waren – jonger dan 18 jaar was. In de bredere populatie van verdachten ligt dit aandeel op 9%. Voor de leeftijdscategorie 18 tot en met 23 jaar lag dit percentage bij de verdachtengroep uit de MGC op 7% tegenover 22% in de verdachten in de brede JDS-populatie (Kleemans & De Poot, 2007).

Een meer recente analyse met een vergelijkbare opzet van Kruisbergen en collega's, uit 2019, resulteert in een gelijksoortig beeld. De groep verdachten uit de MGC bestond uit aanzienlijk minder jongeren en kent vrijwel geen minderjarigen: 0,3% (in dit geval één persoon) versus 11,1% in de JDS-populatie. Voor de leeftijdscategorie 18 tot en met 23 jaar lag dit voor verdachten uit de MGC op 8,6% en voor de bredere populatie verdachten op 25,6%. Deze twee Nederlandse studies maken inzichtelijk dat het aandeel jongeren bij geregistreerde voorbeelden van georganiseerde vormen van criminaliteit beperkt is. Relevant om hierbij op te merken is echter dat er hier sprake is van een zekere selectie: de afwezigheid van jongeren in zaken van de MGC kan ook het gevolg zijn van keuzes in de opsporing en vervolging. Er kan immers zijn besloten om jongeren die tijdens het opsporingsonderzoek in beeld zijn gekomen, bijvoorbeeld in meer

6 We hebben de meest recente peildatum gekozen, te weten 2022.

perifere of faciliterende rollen, niet mee te nemen in de uiteindelijke strafzaak (Kruisbergen et al., 2019).

Hoewel de algemene trend in jeugdcriminaliteit op lange termijn een daling laat zien, zijn er binnen deze brede ontwikkeling specifieke fenomenen die zorgen baren vanwege de betrokkenheid van minderjarigen. Recente politierapportages over de periode van januari 2020 tot en met juni 2023 wijzen op een verschuiving in de leeftijdsverdeling. Uit een analyse van 201 uithalers blijkt dat het merendeel (71%) tussen de 20 en 29 jaar oud is, terwijl 13% jonger is dan 20 en slechts 4% ouder dan 35 (Chessa et al., 2022). Sinds 2021 is er sprake van een gestage toename van het aantal minderjarige uithalers. In 2022 daalde het totale aantal uithalers, maar het aandeel minderjarigen nam juist toe. Ook in 2023 werd een duidelijke stijging waargenomen van zowel minderjarigen als jongvolwassenen in de leeftijdscategorie 18 tot 22 jaar (Politie, 2023: 14). In het rapport van de politie wordt de vraag opgeworpen hoe deze ontwikkeling moet worden geduid.

In de context van zorgen over de verharding van de jeugdcriminaliteit zijn de bevindingen uit een studie naar de betrokkenen bij liquidaties in Nederland relevant. Adjiembaks en collega's (2024) onderzochten de achtergronden van 56 betrokkenen bij liquidaties in de periode 2016-2021. Hoewel in de mediaberichtgeving de laatste jaren melding wordt gemaakt van steeds jonger wordende geweldplegers, laat dit onderzoek een ander beeld zien. De gemiddelde leeftijd van de schutters neemt in de onderzoeksperiode af, maar dit betekent niet dat er steeds meer jonge daders zijn. In de periode 2016-2021 was er slechts één heel jonge schutter, van 16 jaar. Daarnaast waren er vier schutters jonger dan 21 jaar. Al met al laat het onderzoek van de Adjiembaks en collega's (2024) zien dat er geen sprake is van steeds meer jonge schutters, maar eerder van een afnemend aantal oudere schutters. Daarentegen lijken (minderjarige) jongeren de afgelopen jaren wel verantwoordelijk voor het uitvoeren van het merendeel van aanslagen met explosies bij bijvoorbeeld woningen (Boerman et al., 2024; NOS, 2023; Vermeulen et al., 2024).

1.2.2 *Jongeren en georganiseerde criminaliteit*

Onderzoek op basis van politie- en justitieregistraties laat zien dat jongeren wel degelijk betrokken zijn bij de uitvoering van zware en georganiseerde vormen van criminaliteit, maar dat het gaat om een relatief klein deel van de totale jongerenpopulatie (Pennings et al., 2006; Kleemans & De Poot, 2007; Kruisbergen et al., 2019). De zorgen over de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde vormen van criminaliteit zijn bovendien niet nieuw. Al in de jaren negentig werd gewaarschuwd voor het risico dat jongeren via rekrutering zouden worden betrokken bij georganiseerde criminaliteit. Kleemans en De Poot (2007) wijzen er echter op dat jeugdige daders in hun analyse van opsporingsonderzoeken vrijwel volledig afwezig zijn in de groep verdachten. Zij noemen dit opmerkelijk, juist omdat er tijdens en na de Parlementaire Enquêtecom-

missie Opsporingsmethoden (PEO, 1996) al aandacht was voor het potentiële gevaar van de rekrutering van jongeren.

Internationaal gezien is er tot op heden nog weinig empirisch onderzoek verricht naar de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde vormen van criminaliteit (Adamse et al., 2023; 2024; Calderoni et al., 2020; Communale et al., 2020). Wel is er in recente jaren aandacht voor beschermende factoren en risicofactoren voor ingroei en rekrutering in de georganiseerde criminaliteit (Communale et al., 2020; De Boer et al., 2022; Adamse et al., 2023, 2024). Als beschermende factoren wordt gewezen op het belang van kunnen reflecteren, het hebben van moreel inzicht, een betekenisvolle, steunende derde hebben, erkenning krijgen voor talenten en succeservaringen, een verandering van omgeving, een nieuwe identiteit ontwikkelen, ambities hebben, geen schulden hebben, een baan hebben én positieve levensloopgebeurtenissen, zoals het vinden van een partner, werk en ouderschap. Ook wanneer iemand het criminele leven als te stressvol ervaart, of wanneer het financiële gewin tegenvalt, kunnen deze factoren een beschermende werking hebben (Communale et al., 2020; De Boer et al., 2022; Adamse et al., 2023, 2024).

Op basis van een kennissynthese van 24 artikelen concluderen De Boer en collega's (2022) onder meer dat het hebben van familieleden, vrienden en kennissen in de georganiseerde criminaliteit de belangrijkste risicofactor voor betrokkenheid is. Specifiek voor jongeren is het hebben van sociale banden met personen (familie en vrienden) die betrokken zijn bij georganiseerde criminaliteit een overkoepelende risicofactor. De overige risicofactoren zijn: man-zijn, behorend tot een etnische minderheid, een hogere leeftijd ten opzichte van daders van 'algemene' criminaliteit, antisociale persoonlijkheidskenmerken, het hebben van een criminele achtergrond en criminele vaardigheden, drugsgebruik, schulden, armoede, een laag opleidingsniveau en het hebben van specifiek(e) werk(omstandigheden) (De Boer et al., 2022). Ondanks het feit dat het hier gaat om relevante inzichten, roepen deze bevindingen wel de vraag op in hoeverre deze risicofactoren en beschermende factoren specifiek genoeg zijn om iets te kunnen zeggen over betrokkenheid bij *georganiseerde vormen* van criminaliteit (Adamse et al., 2023; 2024). De bovenstaande opsomming bevat immers al diverse bekende risicofactoren en beschermende factoren voor criminele betrokkenheid in het algemeen (Servaas et al., 2021).

Daarnaast is er onderzocht hoe jongeren betrokken raken bij georganiseerde vormen van criminaliteit (Adamse et al., 2023; 2024; Calderoni et al., 2020). Adamse en collega's (2024) benoemen vier centrale ingroeimechanismen die kunnen worden onderscheiden als het gaat om de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit. Actieve rekrutering is het eerste ingroeimechanismen dat hierbij valt te onderscheiden, en dit onderwerp heeft ook verreweg de meeste aandacht gekregen in wetenschappelijk onderzoek (Adamse et al., 2024; Calderoni et al., 2020; Smith, 2014). Het gaat hierbij om rekruteringsprocessen waarbij het initiatief ligt bij leden van een

georganiseerde criminele groep om geschikte (kwetsbare) uitvoerders te vinden voor het plegen van criminele activiteiten. Smith (2024) beschrijft bijvoorbeeld hoe leden op zoek gaan naar ‘potentiële criminelen’ op basis van hun interesses, vaardigheden en/of bereidheid tot risicovol of overtredend gedrag. Bij het tweede mechanisme zien we dat het initiatief ligt bij personen die betrokken willen raken bij georganiseerde criminaliteit (Adamse et al., 2024). In een studie naar de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit geven geïnterviewde jongeren bijvoorbeeld zelf aan nauwelijks doelbewuste rekrutering te hebben ervaren (Bervoets et al., 2024). Opmerkelijk hierbij is dat de door de auteurs geïnterviewde professionals dit beeld vervolgens nuanceren en wijzen op meer subtiele beïnvloeding van jongeren in deze context. De auteurs concluderen om die reden dat betrokken raken gezien moet worden als ‘*een samenspel en samenloop van vraag en aanbod*’ (Bervoets et al., 2024, p. 98), een bevinding die overeenkomt met de resultaten van een Zweedse studie naar de rol van kinderen en jongeren in criminele netwerken (Tollin et al., 2025).

Adamse en collega’s (2024) beschrijven dit samenspel als het derde ingroeimechanisme dat in de beschikbare literatuur wordt genoemd. Hierbij is geen sprake van een duidelijke initiatiefnemer, maar eerder van een proces van ingroeien, waarbij jongeren worden blootgesteld aan criminele voorbeelden en rolmodellen, bijvoorbeeld in de context van familieverbanden, en geleidelijk betrokken raken bij georganiseerde vormen van criminaliteit (Adamse e.a. 2024; Tollin e.a. 2025). We zien hierin feitelijk een combinatie van de eerste twee ingroeimechanismen, zoals ook naar voren komt in internationale studies naar de toetreden van nieuwe gangleden (zie o.a. Decker & Van Winkle 1996; Densley, 2012). Densley (2012) wijst in dit opzicht op een nadrukkelijke uitwisseling tussen de twee betrokken actoren, oftewel de rekruterende partij (de *gang*) en de vrijwilliger (het potentiële nieuwe ganglid). Ondanks het feit dat *gangs* gebruik kunnen maken van druk en dwang om nieuwe leden te rekruteren, lijkt dit in de praktijk maar in beperkte mate plaats te vinden doordat er voldoende bereidwillige jongeren zijn die zich bij een gang willen aansluiten (Densley, 2012). Het laatste ingroeimechanisme dat door Adamse en collega’s (2024) wordt genoemd wijst eveneens op het belang van (jeugd)groepen in de context van ingroeimechanismen: het opzetten van een eigen georganiseerde criminaliteitsgroep.

1.2.3 *Social media, jeugdcriminaliteit en georganiseerde criminaliteit*

In toenemende mate wordt er zowel binnen als buiten de wetenschappelijke context gewezen op de rol van social media in relatie tot jeugdcriminaliteit en de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde vormen van criminaliteit (Europol, 2024; Hoeben et al., 2024). Gezien de steeds grotere rol die social media spelen in de levens van jongeren is dit niet verwonderlijk. In 2025 besteedden 15 tot 19-jarigen gemiddeld 165 minuten per dag op social media en in 2021 gaf bijna 36 procent van de middelbare scholieren aan gedurende de hele dag via social media contact te hebben met vrienden en anderen (Van der Veer et al., 2025; NJi, 2023). Jongeren maken voornamelijk gebruik

van WhatsApp, Snapchat, TikTok, Instagram en YouTube (Jonker et al., 2024; TeamAlert, 2023). Alhoewel social media een positieve impact kunnen hebben op het gedrag en het sociale netwerk van jongeren (zie o.a. Martin-Barrado & Gomez-Baya, 2025), bespreekt beschikbare literatuur ook de potentiële negatieve invloed, onder andere verslavende effecten, de impact van schermtijd en social media gebruik op cognitie, maar ook op mentaal welzijn en welbevinden (zie o.a. Sala et al., 2024; Yu et al., 2024; Fassi et al., 2024).

Ook in criminologisch onderzoek wordt gewezen op de rol van het gebruik van social media in relatie tot jeugdcriminaliteit. Onderzoek laat bijvoorbeeld zien dat social media kunnen fungeren als criminele leeromgeving, doordat jongeren in toenemende mate worden blootgesteld aan criminele content, zoals gewelds- en drugsgerelateerde beelden (Andree et al., 2024; Hoeben et al., 2024). Deze blootstelling kan samenhangen met een vergroot risico op het normaliseren en het uitvoeren van risicovol offline gedrag, zoals drugsgebruik en geweldspleging (Andree et al., 2024; Branley & Covey, 2017; Irwin-Rogers & Pinkney, 2017; McCuddy & Vogel, 2015). Ook de blootstelling van jongeren aan beelden die een aantrekkelijke luxe levensstijl (als verdienste van criminaliteit) presenteren, kunnen bijdragen aan de bereidheid van jongeren tot criminaliteit (Irwin-Rogers & Pinkney, 2017). Bovendien kunnen socialisatieprocessen onder jongeren op online platforms bijdragen aan het aanleren van de motivatie voor antisociaal en crimineel gedrag (Branley & Covey, 2017; Brown et al., 2023; Bunders & Weerman, 2020; Dearden & Parti, 2021; Hoeben et al., 2024; McCuddy & Vogel, 2015). Social mediaplatforms kunnen bijvoorbeeld een omgeving bieden waarin jongeren via online interacties met anderen *tips en tricks* opdoen voor het plegen van delicten (Brown et al., 2023; Dearden & Parti, 2021; Hoeben et al., 2024). Social media kunnen op die manier ook fungeren als een hulpmiddel voor jongeren om delicten te plegen. Roks en Monshouwer (2020) laten bijvoorbeeld zien dat er op Telegram uitgebreide en stapsgewijze handleidingen ter beschikking worden gesteld om specifieke criminele activiteiten op een succesvolle manier uit te voeren en dat gebruikers elkaar informeren over wat er wel en niet lijkt te werken.

Een belangrijk kenmerk van jeugdcriminaliteit is dat het vaak niet alleen, maar met mededaders wordt gepleegd (Reiss & Farrington, 1991). Een algemene voorwaarde voor het samen plegen van criminaliteit is het hebben van toegang tot zogenoemde *criminal exploitable ties*, oftewel: relaties die een persoon verbinden met potentiële andere criminele contacten (Von Lampe, 2003). Personen kunnen in contact komen met potentiële mededaders via zogenoemde *offender convergence settings*: fysieke plaatsen waar mededaders elkaar ontmoeten en kennis en informatie met elkaar uitwisselen, zoals sportclubs, scholen en buurten (Felson, 2003). Terwijl fysieke ontmoetingsplaatsen beperkt blijven tot het *offline* sociale cluster van jongeren, vallen deze beperkingen in de *online* wereld weg. Social media worden dan ook wel aangeduid als een *digital offender convergence setting* (Bekkers, 2025; Leukfeldt, 2014; Roks & Monshouwer, 2020; Roks & Hendriksen, 2021; Soudijn & Zegers, 2012). Social mediaplatforms heb-

ben de mogelijkheden vergroot voor het bereiken van potentiële mededaders: ook vrienden van vrienden, of vrienden van bekenden, zijn immers onderdeel van het online netwerk van jongeren. Door de opkomst van social media kunnen in potentie sneller en makkelijker meer (criminele) relaties tussen personen worden gelegd (Leukfeldt et al., 2017; Van Berkel et al., 2025). Studies naar online vormen van fraude en oplichting laten bijvoorbeeld zien dat social mediaplatforms een rol spelen bij de rekrutering van geldezels (Bekkers, 2025; Bekkers & Leukfeldt, 2022; Leukfeldt et al., 2017; Leukfeldt & Roks, 2021).

Hoewel Nederlands empirisch onderzoek naar de rol van social media bij het betrokken raken van jongeren in de zware en georganiseerde criminaliteit tot op heden nog schaars is, benoemen Bervoets en collega's (2024) de online wereld als een van de leefgebieden die hierbij een rol kunnen spelen. In de interviews die deze onderzoekers hielden met jongeren die betrokken zijn geraakt bij georganiseerde criminaliteit, maar ook met hulpverleners, komen meerdere voorbeelden naar voren van hoe jongeren via social media als Snapchat of Telegram worden benaderd om 'snel geld te verdienen' in met name de drugshandel. Van den Berg en Rekers (2022) deden vragenlijstonderzoek onder een grote groep jongeren binnen een specifieke Nederlandse provincie op voortgezet en beroepsopleiding naar het 'ronselen' van jongeren voor strafbare activiteiten. Van de ondervraagde jongeren gaf bijna 12% aan weleens te zijn benaderd voor een criminele opdracht,⁷ van wie een kwart zegt benaderd te zijn via social media. In bijna een kwart van de gevallen waarin jongeren zijn benaderd voor een criminele opdracht, gaat het om drugsgerelateerde activiteiten (Van den Berg & Rekers, 2022). Deze eerdere studies suggereren dat naast de *offline* context van familie, vrienden, school en de straat, de *online* context ook een rol speelt in het betrokken raken van jongeren bij zware en georganiseerde vormen van criminaliteit.

Een recente studie van Van Berkel en collega's (2025) – op basis van zes afgesloten opsporingsdossiers – naar de online communicatie tussen jeugdige verdachten van geweldscriminaliteit, laat inderdaad zien dat jongeren, naast offline, ook online in contact komen met mededaders. In dit onderzoek communiceren de verdachten voornamelijk met elkaar via Snapchat. Enerzijds kunnen zij via dit platform in contact komen met bekenden om samen een delict te plannen (een horizontale relatie), anderzijds kunnen zij door onbekenden worden benaderd voor het uitvoeren van criminaliteit (een verticale relatie), zoals het plaatsen van een explosief (Van Berkel et al., 2025). Als de jongeren via social media worden benaderd, is dit via een privébericht of door een oproep in een chatgroep waarin jongeren in een specifieke buurt worden gevraagd of zij interesse hebben in het uitvoeren van een geweldsklus in ruil voor geld (Van Berkel et al., 2025).

7 Ongeveer de helft hiervan (5,8%) gaf aan dat ze 'denken te zijn benaderd' maar hierover twijfelen, dit omdat ze bijvoorbeeld niet zeker wisten of hetgeen waarvoor ze werden benaderd strafbaar was, of dat ze het zich niet goed konden herinneren.

Hoewel deze werving niet uitsluitend online plaatsvindt, blijkt de eerste blootstelling doorgaans via een combinatie van digitale en persoonlijke contacten te verlopen. Van Berkel et al. (2025) stellen bovendien vast dat werving – ongeacht het kanaal – vaak is gericht op personen uit vertrouwde sociale kringen. Bekkers (2025) bevestigt dit beeld en merkt op dat geldezels veelal via bestaande relaties worden benaderd, al komt ook spontane werving via digitale platforms voor. Ook voor drugsgerelateerde criminele activiteiten, zoals het uithalen van cocaïne uit containers, worden jongeren steeds vaker benaderd via social media als Snapchat en Telegram (Bervoets et al., 2024; Europol, 2024; Van den Berg & Rekers, 2022; Roks & Ter Weijden, 2026). Naast dat personen kunnen worden benaderd voor het uitvoeren van een criminele activiteit, kan het ook voorkomen dat personen zichzelf aanbieden voor het plegen van een delict, bijvoorbeeld vanuit een economisch motief of vanuit een verlangen naar risicovolle activiteiten (Bervoets et al., 2024; De Boer et al., 2022; Smith, 2014; Van Berkel et al., 2025).

1.3 Doelstelling en onderzoeksvragen

Eerder onderzoek suggereert dat naast de *offline* context van familie, vrienden, school en de straat, de *online* context ook een rol speelt in het betrokken raken van jongeren bij zware en georganiseerde vormen van criminaliteit. Hoewel de afgelopen jaren enkele studies zijn verschenen die social mediaplatforms aanwijzen als een omgeving waarin jongeren worden benaderd voor het plegen van criminele activiteiten (Bekkers, 2025; Bervoets et al., 2024; Europol, 2024; Van den Berg & Rekers, 2022; Roks & Ter Weijden, 2026; Van Berkel et al., 2025), ontbreekt het nog aan diepgaand empirisch inzicht in hoe deze processen daadwerkelijk verlopen, voor welke vormen van zware en georganiseerde criminaliteit dit gebeurt en op welke social mediaplatforms jongeren worden benaderd.

Deze studie beoogt de lacune in criminologisch onderzoek naar de rol van social media in het betrokken raken van jongeren bij zware en georganiseerde criminaliteit te verkleinen. In het huidige onderzoek wordt een brede definitie van ‘jongeren’ gehanteerd, waarbij we ook jongvolwassenen in de leeftijd tot 27 jaar meenemen. We sluiten hiermee aan bij de leeftijdsgrens die binnen het PmG-programma wordt gehanteerd. Alhoewel er ook zorgen zijn over een zeer jonge doelgroep die betrokken raakt bij zware en georganiseerde criminaliteit, kan het onderzoek vanuit ethische overwegingen alleen jongeren die 16 of ouder zijn includeren. Ten aanzien van georganiseerde criminaliteit wordt doorgaans de beschrijving van de Parlementaire Enquêtecommissie Opsporingsmethoden (PEO, Bijlage VII, 1996: 24) aangehouden: ‘Er is sprake van georganiseerde criminaliteit indien groepen die primair gericht zijn op illegaal gewin systematisch misdaden plegen met ernstige gevolgen voor de samenleving, en in staat zijn deze misdaden op betrekkelijk effectieve wijze af te schermen.’ In de onderhavige studie staat niet zozeer de groep, maar de activiteiten die gericht zijn op illegaal gewin centraal. Hoewel onder zware en georganiseerde criminaliteit verschillende delicten

vallen, waaronder mensenhandel, witwassen en fraude, richten we ons in het huidige onderzoek op drugs- en geweldscriminaliteit. Dat doen we niet alleen omdat georganiseerde criminaliteit in Nederland voor een groot deel bestaat uit drugscriminaliteit (o.a. dealers, koeriers of uithalers van drugs uit zeecontainers), maar ook vanwege de zorgen omtrent de betrokkenheid van jongeren bij zware geweldscriminaliteit en de mogelijke rol die social media hierbij spelen (o.a. explosieven en zwaar vuurwerk die worden neergelegd bij woningen en winkels). Deze focus sluit dan ook aan bij zichtbare trends binnen de jeugdcriminaliteit en bij de maatschappelijke en beleidsmatige aandacht voor deze vormen van criminaliteit.

Drie onderzoeksvragen staan in dit onderzoek centraal:

1. In hoeverre worden jongeren via social media benaderd voor zware en georganiseerde drugs- en geweldscriminaliteit en wat zijn hun achtergrondkenmerken?
2. Voor welke vormen van zware en georganiseerde drugs- en geweldscriminaliteit worden jongeren via social media benaderd?
3. Op welke manieren raken jongeren via social media betrokken bij zware en georganiseerde drugs- en geweldscriminaliteit en hoe verhoudt dit zich tot wat we weten over de traditionele offline aanwasmechanismen?

Het onderzoek bestaat uit drie deelstudies waarin verschillende dataverzamelmethode worden toegepast om de bovenstaande onderzoeksvragen te beantwoorden. Ten eerste is een online vragenlijst opgesteld en verspreid onder een algemene populatie jongeren in Nederland om inzicht te krijgen in de mate waarin en op welke manier jongeren via social media worden blootgesteld en benaderd voor verschillende typen drugs en geweldscriminaliteit. Ten tweede zijn berichten op Telegram geanalyseerd om een dieper begrip te krijgen van hoe de communicatie en interactie tussen personen over drugs- en geweldscriminaliteit op social media eruitziet. Om meer context te bieden aan deze resultaten, zijn tot slot (groeps)interviews gehouden met jongerenwerkers en jongeren die betrokken zijn (geweest) bij criminaliteit of die een risico lopen om hierbij betrokken te raken. Door deze combinatie van methoden is het mogelijk om zowel de blootstelling en benadering van een *bredere* groep jongeren in Nederland te onderzoeken, als de ervaringen van een meer *specifieke* groep jongeren die het risico loopt of zelf reeds betrokken is (geweest) bij criminaliteit in het onderzoek te includeren. De methodologische achtergrond van de drie deelstudies wordt in de afzonderlijke hoofdstukken nader toegelicht.

1.4 Leeswijzer

Het empirisch gedeelte van dit onderzoek bestaat uit drie deelstudies die zijn onderverdeeld in afzonderlijke hoofdstukken. Ieder afzonderlijk hoofdstuk start met een beschrijving van de wijze waarmee we zijn omgegaan met het verzamelen en analyseren van de data, en presenteert vervolgens de resultaten van de deelstudie. In **hoofdstuk 2** wordt op basis van een online vragenlijst die is uitgezet onder het I&O-jongerenpanel

in Nederland beschreven in hoeverre jongeren via social mediaplatforms worden blootgesteld aan en benaderd voor verschillende typen drugs- en geweldscriminaliteit. Hoofdstuk 2 dient ter beantwoording van onderzoeksvraag 1 en 2. In **hoofdstuk 3** gaan we vervolgens aan de hand van openbare Telegramgegevens in op hoe berichten op social media eruitzien waarin personen worden gezocht of zichzelf aanbieden voor het plegen van criminaliteit. Hoofdstuk 3 dient ter beantwoording van onderzoeksvraag 1 en 2. **Hoofdstuk 4** draait om de beantwoording van alle drie de onderzoeksvragen en is gebaseerd op interviews met professionals en jongeren. Het hoofdstuk richt zich onder andere op hoe jongeren via social mediaplatforms betrokken kunnen raken bij criminaliteit. We sluiten dit rapport af met de conclusies, beperkingen en aanbevelingen die op basis van dit onderzoek naar voren komen (**hoofdstuk 5**).

2 Online vragenlijst onder jongeren- panel

Om de onderzoeksvragen in de eerste deelstudie over de mate waarin en de vormen waarvoor jongeren via social media worden benaderd voor het plegen van verschillende typen drugs- en geweldscriminaliteit te kunnen beantwoorden, is een online vragenlijst ontwikkeld en uitgezet onder een algemene jongerenpopulatie in Nederland tussen de 16 en 27 jaar (**onderzoeksvraag 1 en 2**). We lichten allereerst de methode van de eerste deelstudie toe, daarna zal worden ingegaan op de resultaten van de online vragenlijst.

2.1 Methode

2.1.1 *Werving via Snapchatadvertentie*

Om respondenten voor de vragenlijst te werven is gebruikgemaakt van een jongeren-panel (zie paragraaf 2.1.1). Eerst is echter geprobeerd om respondenten op een andere manier te werven, namelijk via een Snapchatadvertentie. Door de onderzoekers is een video-advertentie ontwikkeld en die is gedurende één maand (9 december 2024 – 5 januari 2025) als betaalde advertentie uitgezet via Snapchat: een gratis social media-platform dat populair is onder jongeren. In 2020 maakte 73% van de jongeren tussen de 13 en de 24 jaar gebruik van Snapchat (TeamAlert, 2024), waardoor dit een geschikt platform leek om respondenten binnen de doelgroep van deze studie te werven. De Nederlandstalige video-advertentie was zichtbaar voor personen in Nederland tussen de 18 en 27 jaar oud. Vanwege Europese regelgeving was het niet mogelijk om de advertentie te richten op personen onder de 18 jaar.

Wanneer personen op de link in de Snapchatadvertentie klikten, werden zij doorverwezen naar een externe website waar de vragenlijst kon worden ingevuld. Om personen te stimuleren tot het invullen van de vragenlijst werd in de video-advertentie vermeld dat er twee Bol.com-cadeaubonnen ter waarde van € 25,- werden verloot onder de deelnemers.

Figuur 2.1 Overzicht Snapchat-advertentie en respondenten

Figuur 2.1 laat zien door hoeveel personen de advertentie is gezien (uitgedrukt in aantal personen), hoeveel personen op de link hebben geklikt, en hoeveel personen de vragenlijst hebben ingevuld. Van de ongeveer 3.500 personen die op de link hebben geklikt, hebben uiteindelijk slechts vier (0,11%) personen de vragenlijst ingevuld, waarvan twee de vragenlijst niet helemaal hebben afgemaakt. Om uitspraken te kunnen doen over de prevalentie waarmee jongeren werden blootgesteld aan berichten waarin personen werden gezocht, en de mate waarin zij zelf via social media zijn benaderd voor drugs- en geweldscriminaliteit, is een grotere steekproef nodig. De antwoorden van de vier respondenten die via de Snapchatadvertentie zijn verworven zijn dan ook niet verwerkt in de resultaten van het huidige onderzoek.

2.1.2 *Steekproef Ipsos I&O-jongerenpanel*

Om jongeren in Nederland te bereiken, is de online vragenlijst uitgezet via het jongerenpanel van onderzoeksbureau Ipsos I&O. Het Ipsos I&O-jongerenpanel bestaat uit 4.400 panelleden die tussen de 16 en 27 jaar zijn. Panelleden worden geworven via steekproeven uit (gemeentelijke) bevolkingsregisters en adresbestanden. De panelleden ontvangen voor elke ingevulde vragenlijst spaarpunten die vervolgens kunnen worden ingewisseld voor een cadeaubon of een donatie aan een goed doel. Door de omvang van het panel en de achtergrondkenmerken die over de panelleden bekend zijn, is het mogelijk om een representatief steekproefonderzoek uit te voeren (Ipsos I&O, n.d.-a; b).

Om over een representatieve groep jongeren in Nederland uitspraken te kunnen doen over de prevalentie waarmee zij via social media worden benaderd voor drugs- en geweldscriminaliteit, zijn voor deze deelstudie 3.000 leden van het jongerenpanel tussen 26 maart en 10 april 2025 benaderd om de vragenlijst in te vullen.⁸ Naast de initiële uitnodiging is er gedurende de onderzoeksperiode eenmaal een herinnering aan de jongeren gestuurd met het verzoek om de vragenlijst in te vullen. In totaal hebben 1.016 jongeren de vragenlijst ingevuld (respons: 33,9%). Ipsos I&O heeft achtergrondkenmerken als leeftijd, geslacht, etniciteit (met toestemming van de respondent), opleidingsniveau en postcode gekoppeld aan de 1.016 respondenten.

De *leeftijd* van de respondenten is gemeten als de leeftijd in jaren op het moment van het invullen van de vragenlijst in 2025, en het *geslacht* van de respondenten is verdeeld in vier categorieën: man, vrouw, genderneutraal of ‘wil ik niet zeggen’. Daarnaast is *eticiteit* onderverdeeld in vijf antwoordcategorieën: Nederlands, Europees, Niet-Europees, onbekend of niet opgegeven. De laatste categorie heeft betrekking op respondenten die hun etniciteit niet met de onderzoekers wilden delen. Het hoogst gevolgde

⁸ In tegenstelling tot het vragenlijstonderzoek van Van den Berg en Rekers (2022), dat zich beperkte tot één provincie in Nederland, is deze vragenlijst landelijk verspreid.

opleidingsniveau is gemeten aan de hand van de volgende categorieën: praktisch,⁹ middelbaar¹⁰ en theoretisch.¹¹ Op basis van de eerste vier cijfers van de *postcode* is een indeling gemaakt naar de twaalf provincies in Nederland.

Om uitspraken te kunnen doen die zijn te generaliseren naar de algemene populatie van jongeren, zijn de gegevens van de 1.016 respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld, gewogen naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en regio (Tabel 2.1). Ondanks de weging is de steekproef niet op alle achtergrondkenmerken representatief voor de Nederlandse jongerensamenleving. De respondenten in de steekproef hebben namelijk relatief vaker een theoretisch opleidingsniveau (49,2%) dan de gehele jongerenpopulatie tussen de 15 tot 25 jaar (13,5%) van Nederland (CBS, 2024). Het is belangrijk om dit in acht te nemen bij het interpreteren van de resultaten.

9 Geen onderwijs / basisonderwijs / cursus inburgering / cursus Nederlandse taal/ LBO / VBO / VMBO (kader- of beroepsgerichte leerweg) / MBO 1 (assistentenopleiding)/ MAVO / HAVO of VWO (eerste drie jaar) / ULO / MULO / VMBO (theoretische of gemengde leerweg) / voortgezet speciaal onderwijs.

10 MBO 2, 3, 4 (basisberoeps-, vak-, middenkader- of specialistenopleiding) of MBO oude structuur (vóór 1998)/ HAVO of VWO (overgegaan naar de 4e klas) / HBS / MMS / HBO-propedeuse of WO-propedeuse.

11 HBO (behalve HBO-master) / WO-kandidaats- of WO-bachelor/ WO-doctoraal of WO-master of HBO-master / postdoctoraal onderwijs.

Tabel 2.1 Gewogen achtergrondkenmerken van de respondenten (N=1.016)¹²

	N	%
Geslacht		
Man	513	50,5
Vrouw	501	49,3
Genderneutraal	1	0,1
Wil ik niet zeggen	1	0,1
Leeftijd		
16-21 jaar	492	48,4
22-27 jaar	524	51,6
Etniciteit		
Nederlands	837	84,6
Europees	52	5,2
Niet-Europees	75	7,6
Onbekend	25	2,7
Niet opgegeven		
Opleidingsniveau		
Praktisch	52	5,1
Middelbaar	463	45,7
Theoretisch	500	49,2
Onbekend		
Woonachtig in		
Zuid-Holland	221	21,8
Noord-Holland	143	14,1
Gelderland	140	13,8
Noord-Brabant	134	13,2
Utrecht	105	10,4
Limburg	67	6,6
Overijssel	52	5,1
Groningen	38	3,7
Friesland	35	3,4
Drenthe	30	3
Zeeland	25	2,5
Flevoland	25	2,5

12 Zie Bijlage 2 voor de achtergrondkenmerken van de ongewogen steekproef.

2.1.3 *Vragenlijst*

Om inzicht te krijgen in de mate waarin jongeren via social media worden blootgesteld aan berichten waarin personen worden gezocht en waarin zij zelf zijn benaderd voor het uitvoeren van een drugs- en of geweldscriminaliteit, is een vragenlijst ontwikkeld die bestond uit twee blokken. In het eerste blok werd aan de respondenten gevraagd hoe vaak zij zelf berichten op social media hebben gezien waarin mensen werden gezocht om drugs- en geweldscriminaliteit te plegen. In het huidige onderzoek bestaat drugscriminaliteit uit drie categorieën: drugs dealen, vervoeren en uithalen. Daarnaast bestaat geweldscriminaliteit uit de volgende drie categorieën: het neerleggen van een explosief / zwaar vuurwerk bij een woning of winkel, het neerleggen van een explosief / zwaar vuurwerk op een andere plek¹³ en het plegen van een plofkraak. Alleen respondenten die aangaven ooit of vaker te zijn blootgesteld aan berichten die in een van deze zes categorieën vallen, kregen vervolgvragen over *de laatste keer dat zij zich kunnen herinneren* zo'n bericht te hebben gezien. Deze vervolgvragen gingen over het type drugs- of geweldscriminaliteit, hoe lang geleden zij het bericht zagen, op welk social mediaplatform dit gebeurde, of zij de persoon kenden die het bericht verstuurde en, zo ja, waar zij deze persoon van kenden.

Het tweede blok richtte zich op hoe vaak respondenten *zélf* via social media dergelijke verzoeken hebben ontvangen. In het tweede blok kregen respondenten die aangaven hiermee ervaring te hebben, vergelijkbare vervolgvragen als uit het eerste blok (zie Bijlage 2 voor de vragenlijst).

2.1.4 *Analyse*

De gegevens zijn opgeschoond en geanalyseerd in IBM SPSS Statistics 28.0. Om te onderzoeken in hoeverre jongeren in Nederland zijn blootgesteld aan berichten op social media waarin personen worden gezocht voor het plegen van een drugs- of geweldsgerelateerd delict en de mate waarin zijzelf via social media zijn benaderd voor een dergelijke criminele activiteit, is gebruikgemaakt van beschrijvende statistiek.

2.2 **Resultaten: Blootstelling aan berichten waarin personen worden gezocht voor het plegen van een drugs- of geweldsdelict**

In deze paragraaf bespreken we in hoeverre de 1.016 respondenten zijn *blootgesteld* aan oproepen op social media waarin personen werden gezocht voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict. We beschrijven allereerst hoe vaak de respondenten berichten op social media hebben gezien waarin personen werden gezocht voor het plegen van een gewelds- en/of drugsdelict en op welke typen van criminaliteit dit betrek-

13 Voorbeelden van andere plekken dan een woning/winkel zijn voertuigen, bedrijfspanden en overheidsgebouwen.

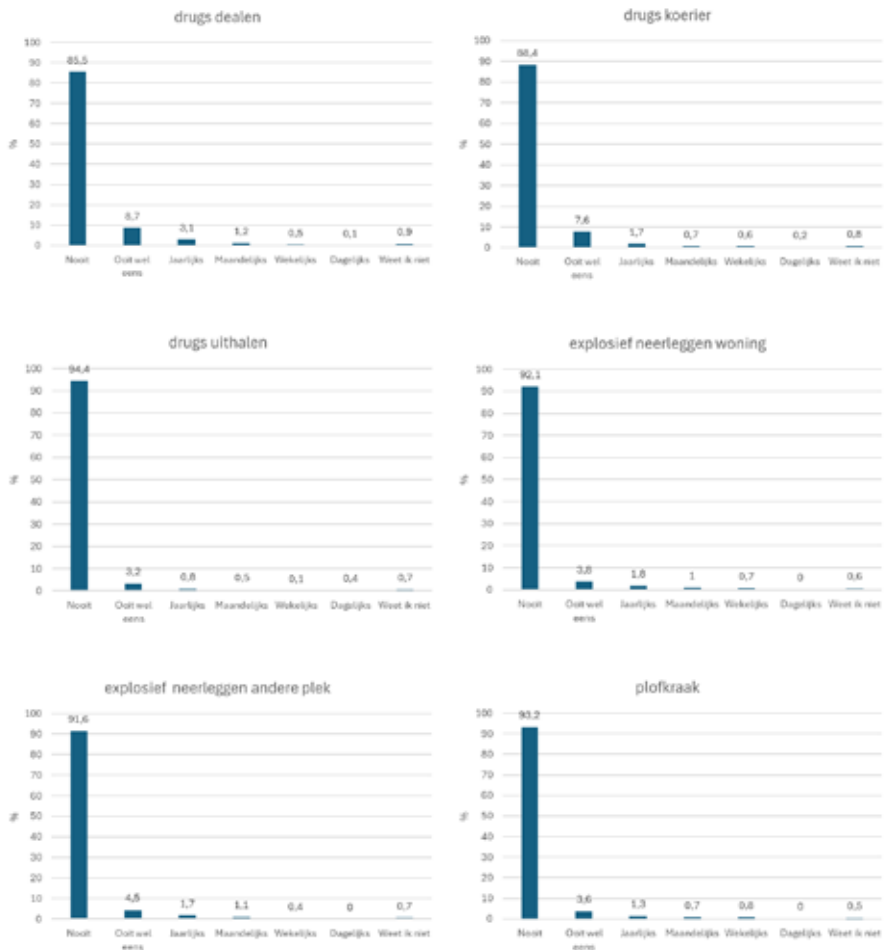
king had (paragraaf 2.2.1). Vervolgens bespreken we de achtergrondkenmerken van de groep respondenten die weleens zijn blootgesteld aan dergelijke berichten op social media (paragraaf 2.2.2). Tot slot wordt uiteengezet op welke social mediaplatforms de respondenten deze berichten hebben gezien (paragraaf 2.2.3) en wat hun relatie was ten opzichte van de afzender van het bericht (paragraaf 2.2.4).

2.2.1 *Prevalentie, frequentie en aard van het delict*

Aan het begin van de vragenlijst is aan alle respondenten (N=1.016) gevraagd om voor de zes vormen van criminaliteit aan te geven in hoeverre en in welke mate ze ooit op social media hebben gezien dat personen werden gezocht voor het plegen van deze drugs- en/of geweldsdelicten (Figuur 2.2). Veruit het grootste deel van de respondenten is nooit blootgesteld aan berichten op social media waarin personen werden gezocht voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict (79,5%). Dat betekent dat van de 1.016 respondenten 19,6% is blootgesteld aan een bericht op social media waarin personen werden gezocht voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict (variërend van ooit tot dagelijkse blootstelling). Een klein aantal respondenten heeft aangegeven niet te weten of zij ooit dergelijke berichten op social media hebben gezien (0,9%).

Uit Figuur 2.2 komt naar voren dat de mate waarin de respondenten worden blootgesteld aan oproepen op social media voor het plegen van criminaliteit verschilt naar gelang het type delict. Van de 1.016 respondenten geeft 8,7% aan ooit een bericht op social media te hebben gezien waarin personen werden gezocht voor het dealen van drugs, terwijl 7,6% stelt ooit te zijn blootgesteld aan berichten over oproepen voor het vervoeren van drugs. Deze percentages zijn lager voor berichten die betrekking hebben op het uithalen van drugs (3,2%) en het plegen van een plofkraak (3,6%). De percentages van herhaaldelijke (jaarlijkse, maandelijke, wekelijkse of dagelijkse) blootstelling liggen bij alle typen delicten een stuk lager. Zo rapporteert 3,1% van de respondenten jaarlijks te worden blootgesteld aan oproepen voor het dealen van drugs en 1,7% voor het vervoeren van drugs. Slechts enkele respondenten geven aan dagelijks te worden blootgesteld aan dergelijke berichten op sociale media.

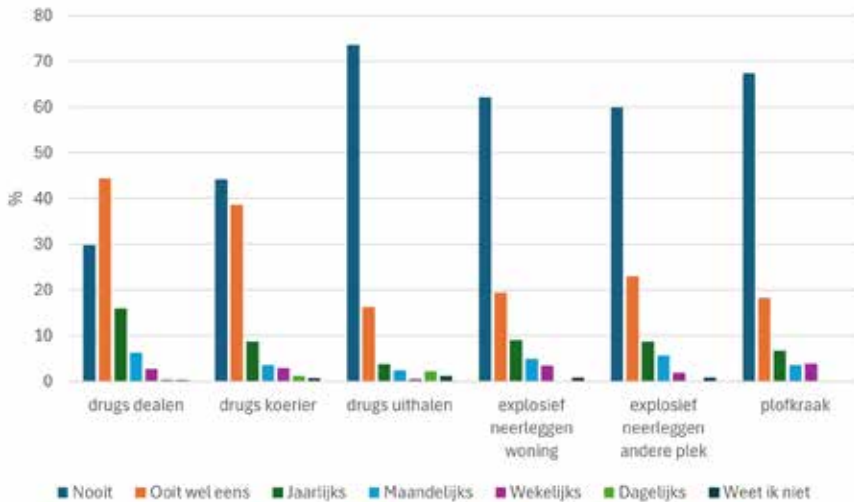
De resultaten zijn een eerste indicatie dat social media vaker lijkt te worden gebruikt voor het vinden van personen voor het dealen van drugs en vervoeren van drugs dan voor meer zwaardere vormen van drugs- en geweldscriminaliteit, zoals uithalen van drugs en het plegen van plofkraak.

Figuur 2.2 Blootstelling van de totale steekproef aan berichten op social media waarin personen worden gezocht voor het plegen van een drugs- of geweldsdelict (N=1.016)

Het vervolg van deze paragraaf heeft betrekking op de groep respondenten (N=199) die heeft aangegeven – variërend van ooit weleens tot dagelijks – te zijn blootgesteld aan een bericht op social media waarin personen werden gezocht voor het plegen van een van de zes vormen van drugs- en geweldsgerelateerde delicten. Figuur 2.3 laat voor deze 199 respondenten zien voor welke vormen van criminaliteit ze deze oproepen hebben gezien en hoe vaak dit is voorgekomen. Van deze groep respondenten rapporteert 44,4% ooit weleens berichten te hebben gezien waarin personen werden gezocht voor het dealen van drugs en 38,6% voor het vervoeren van drugs. Deze groep respondenten is relatief minder vaak blootgesteld aan oproepen voor het plegen van een plof-

kraak (18,3%) en het uithalen van drugs (16,3%). Van de personen die zijn blootgesteld aan een van deze berichten is een deel *herhaaldelijk* blootgesteld (variërend van jaarlijks tot dagelijks). Van deze groep respondenten geeft 16% aan een of enkele keren per jaar oproepen te zien waar personen worden gezocht voor het dealen van drugs, tegenover 9% voor berichten die betrekking hebben op het neerleggen van explosieven of vuurwerk bij een woning of winkel.

Figuur 2.3 Blootstelling van de groep respondenten die berichten op social media hebben gezien waarin personen werden gezocht voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict (N=199)

2.2.2 Achtergrondkenmerken

Van de respondenten die hebben gerapporteerd (ooit weleens tot dagelijks) te zijn blootgesteld aan een bericht op social media waarin personen werden gezocht voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict (19,6%, N=199), is iets meer dan de helft een man (51,8%) met een middelbaar (54,8%) tot theoretisch opleidingsniveau (35,7%). De respondenten zijn voornamelijk afkomstig uit Zuid-Holland (24,2%), Noord-Brabant (16%) en Noord-Holland (11,4%). Uit Tabel 2.2 komt naar voren dat de meerderheid van de respondenten die via social media aan deze berichten is blootgesteld 21 jaar of jonger is (58,8%). Dat betekent dat vooral jongere personen berichten op social media te zien krijgen waarin personen worden gezocht voor het plegen van drugs- en/of geweldscriminaliteit.

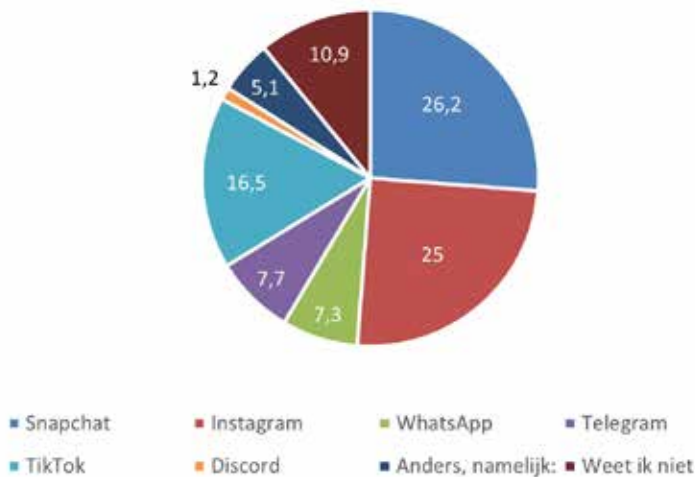
Tabel 2.2 Gewogen achtergrondkenmerken van personen die werden blootgesteld aan berichten op social media waarin personen worden gezocht voor het plegen van een drugs- of geweldsdelict (N=199)

	N	%
Geslacht		
Man	103	51,8
Vrouw	96	48,2
Leeftijd		
16-21 jaar	117	58,8
22-27 jaar	82	41,2
Etniciteit		
Nederlands	151	75,9
Europees	10	4,9
Niet-Europees	20	10,1
Onbekend	11	5,7
Niet opgegeven	7	3,4
Opleidingsniveau		
Praktisch	18	9,1
Middelbaar	109	54,8
Theoretisch	71	35,7
Onbekend	1	0,5
Woonachtig in		
Zuid-Holland	48	24,2
Noord-Holland	23	11,4
Gelderland	20	10
Noord-Brabant	32	16
Utrecht	15	7,7
Limburg	16	8,2
Overijssel	9	4,5
Groningen	4	2,1
Friesland	14	6,9
Drenthe	9	4,4
Zeeland	5	2,8
Flevoland	4	2

2.2.3 *Blootstelling uitgesplitst naar type social mediaplatform*

Respondenten is vervolgens gevraagd op welk social mediaplatform ze het bericht hebben gezien waarin personen werden gezocht voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict. Het ging hierbij om *de laatste keer dat respondenten zich herinneren* een

dergelijk bericht op social media te hebben gezien. De meerderheid van de respondenten heeft een oproep voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict voorbij zien komen op Snapchat (26,2%), Instagram (25%) of TikTok (16,5%). Een kleiner deel heeft het bericht gezien op Telegram (7,7%), WhatsApp (7,3%) of rapporteert een ander platform (5,1%). In het kader van WhatsApp, stelde een respondent in een open antwoordcategorie weleens ‘reclame voor handelen in drugs (van dealer op whatsapp)’ te hebben gezien. Respondenten die hebben aangegeven het bericht op andere social mediaplatforms te hebben gezien, noemen hierbij Facebook (tien keer), YouTube (vijf keer), Twitter/X (drie keer), Reddit¹⁴ (drie keer) en e-mail (twee keer). Bovendien benoemde een respondent in de categorie ‘Anders, namelijk’, dat diegene een screenshot van een besloten Telegramgroep op Instagram voorbij heeft zien komen (Figuur 2.4).

Figuur 2.4 Type social mediaplatform waarop jongeren de laatste keer zijn blootgesteld aan oproepen voor het plegen van een drugs- of geweldsdelict (%)

Op welke verschillende social mediaplatforms de respondenten dergelijke berichten hebben gezien, verschilt afhankelijk van de leeftijd en het type criminaliteit. Allereerst blijkt dat de meerderheid van de respondenten in de leeftijdscategorie 16 tot 21 jaar (N=117) Snapchat (31,4%), Instagram (22,8%) en TikTok (22,5%) als social mediaplatforms noemen waar ze voor het laatst een bericht hebben gezien waarin personen werden gezocht voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict. De meerderheid van de respondenten in de leeftijdscategorie 22 tot 27 jaar (N=82) rapporteert daarentegen Instagram (28,3%), Snapchat (18,8%), WhatsApp (11,3%) en Telegram (11,2%) als social mediaplatforms waar ze zijn blootgesteld aan het bericht.

14 Reddit is een sociaal nieuws- en forumplatform waar gebruikers content kunnen plaatsen, zoals links, tekstberichten, afbeeldingen en video's.

Wanneer wordt gekeken naar de verschillende typen drugs- en geweldscriminaliteit, blijkt dat respondenten op Snapchat voornamelijk zijn blootgesteld aan berichten waarin personen worden gezocht voor het vervoeren (28,9%) en het dealen van drugs (26,7%). In mindere mate ging het om oproepen om explosieven of zwaar vuurwerk neer te leggen bij een woning of winkel (12,6%) of op een andere locatie (11,6%). De respondenten rapporteren daarnaast dat ze op Telegram vooral berichten hebben gezien waarin personen werden gezocht voor het uithalen van drugs (18,9%) en het neerleggen van een explosief of zwaar vuurwerk bij een woning/winkel (14,9%). Bovendien zijn respondenten op TikTok vooral blootgesteld aan berichten waarin personen worden gezocht voor het plegen van zware geweldsdelicten: het neerleggen van een explosief of zwaar vuurwerk bij een woning/winkel (21,1%) of op een andere plek (20,5%) en plofkraken (16,6%), en in mindere mate aan berichten die betrekking hebben op de verschillende vormen van drugscriminaliteit (Tabel 2.3).

Tabel 2.3 Type social mediaplatform per type criminaliteit (blootstelling)

	Drugs dealen (%)	Drugs koerier (%)	Drugs uithalen (%)	Explosief neerleggen woning/winkel (%)	Explosief neerleggen andere plek (%)	Plofkraak (%)
N	139	110	50	74	78	65
Snapchat	26,7	28,9	16,7	12,6	11,6	12,7
Instagram	27,1	25,5	28	22,5	25,8	27,6
Telegram	8,8	10,7	18,9	14,9	13	10,4
TikTok	13	10,8	6,1	21,1	20,5	16,6
Discord	1,8	2,3	4,9	3,4	3,2	3,8
WhatsApp	10	10,1	8,7	5,9	6,3	6,7
Weet ik niet	10	7	11,9	9,1	9	10,6
Anders, namelijk	2,6	4,8	4,8	10,5	10,7	11,6

2.2.4 Blootstelling via bekenden versus onbekenden

Aan de 199 respondenten die weleens berichten op social media voorbij hebben zien komen waarin personen werden gezocht voor het plegen van drugs- en/of geweldsdelicten, is ook gevraagd of ze de persoon kennen die het bericht heeft gestuurd; en zo ja, waarvan ze de persoon kennen. Ook deze vraag had betrekking op de laatste keer dat ze zich herinnerden een dergelijk bericht te hebben gezien. Een ruime meerderheid van de respondenten geeft aan de persoon die het bericht via social media heeft gestuurd niet te kennen (81,9%). Van de 25 respondenten die rapporteerden de persoon wel te kennen, stellen de meesten de persoon te kennen (via) school of studie (N=9; 36,1%) of (via) vrienden (N=7; 27,4%). Enkelen respondenten rapporteerden de persoon via social media te hebben leren kennen (N=2; 1,1%).

2.2.5 *Open antwoordcategorieën*

Tot slot bevatte de vragenlijst de antwoordoptie ‘Anders, namelijk’, bijvoorbeeld bij de vraag: *hoe vaak zie je berichten op social media voorbijkomen waarin mensen worden gevraagd/gezocht om de volgende criminele activiteiten te plegen*. Een aantal respondenten heeft deze open categorie woordelijk ingevuld. Een van de respondenten stelde daarbij: ‘persoonlijk heb ik hier zelf niet heel veel van gehoord, maar ik heb weleens een TikTok gezien die dit aan een grote groep vroeg. Ook zijn vrienden van mij weleens benaderd.’ Een andere respondent voegde daaraan toe: ‘wel regelmatig berichten zoals: we kunnen je een baan aanbieden, verdient zoveel (paar honderd euro) per dag. Er wordt dan eigenlijk nooit gespecificeerd wat die baan dan is. Moet ook eerlijk zeggen dat ik hier niet op inga, en daar dus ook niet achter kom.’ Een vergelijkbare reactie rapporteerde een andere respondent in de open antwoordcategorie: ‘dat vrienden van een onbekende een bericht krijgen met *‘wil je voor me werken’*, maar dan geen idee hebben wat dat baantje inhoudt’.

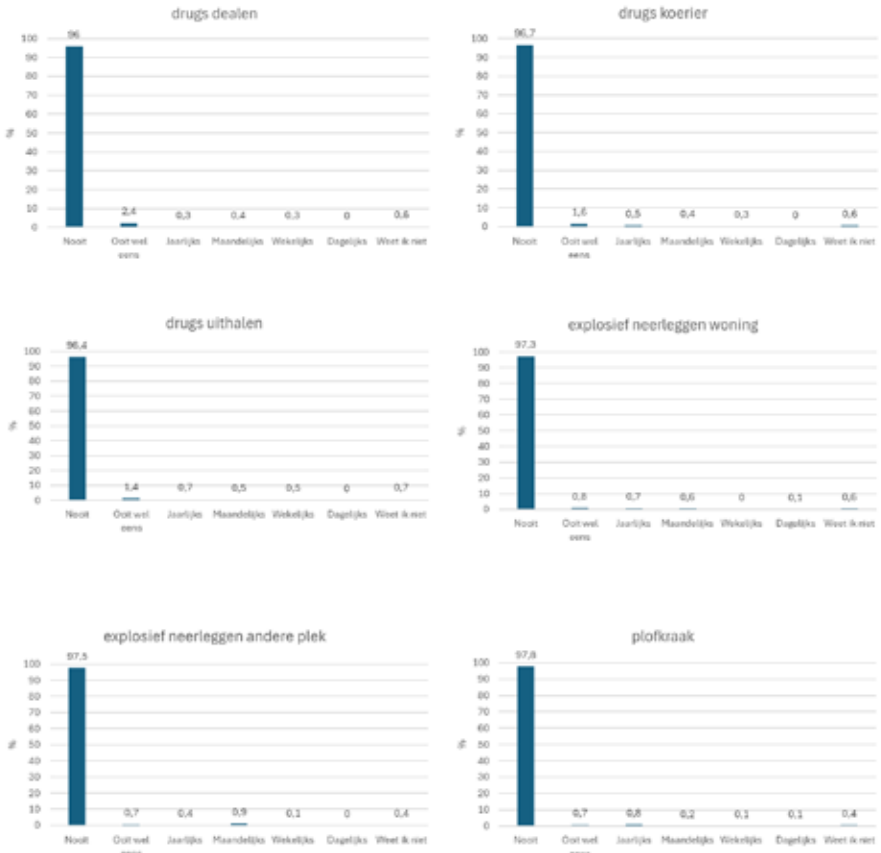
2.3 **Resultaten: Personen die zelf via social media zijn gevraagd voor het plegen van een drugs- of geweldsdelict**

De resultaten van de landelijke vragenlijst laten zien dat van de 1.016 respondenten er 19,6% weleens een bericht op social media voorbij heeft zien komen waarin personen werden gezocht voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict. Naast blootstelling is ook aan de respondenten gevraagd of zij zelf weleens via social media zijn benaderd voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict. In de volgende paragraaf gaan we nader in op de mate waarin respondenten een bericht op social media hebben ontvangen waarin *ze zelf zijn benaderd* voor het uitvoeren van een gewelds- en/of drugsdelict, en op welke type criminaliteit dit betrekking had (paragraaf 2.3.1). Vervolgens worden de achtergrondkenmerken van de groep die weleens via social media is benaderd uiteengezet (paragraaf 2.3.2), gevolgd door de typen platforms waarop dit plaatsvond (paragraaf 2.3.3). We sluiten af met het bespreken van de vraag in hoeverre respondenten de afzender van het bericht al dan niet kenden, en zo ja, waarvan (paragraaf 2.3.4).

2.3.1 *Prevalentie, frequentie en aard van het delict*

In een van de open antwoordcategorieën stelde een respondent: ‘direct benaderd worden via een bericht komt vrijwel nooit voor, maar op Instagram kom je in de reacties van populaire posts vaak “lokachtige” accounts tegen die adverteren met de mogelijkheid om snel geld te verdienen. Ik kan me voorstellen dat mensen daarmee contact opnemen.’ Het overgrote deel van de 1.016 respondenten is inderdaad nooit via social media gevraagd voor het plegen van een van de zes onderscheiden vormen van drugs- en geweldscriminaliteit (93,4%). Van het totaal aantal respondenten die de vragenlijst heeft ingevuld geeft 6,1% (N=62) aan ooit via social media te zijn benaderd voor het uitvoeren van een dergelijke criminele activiteit. Een klein aantal respondenten heeft

aangegeven niet te weten of zij ooit via social media zijn gevraagd voor het plegen van criminaliteit (0,5%).

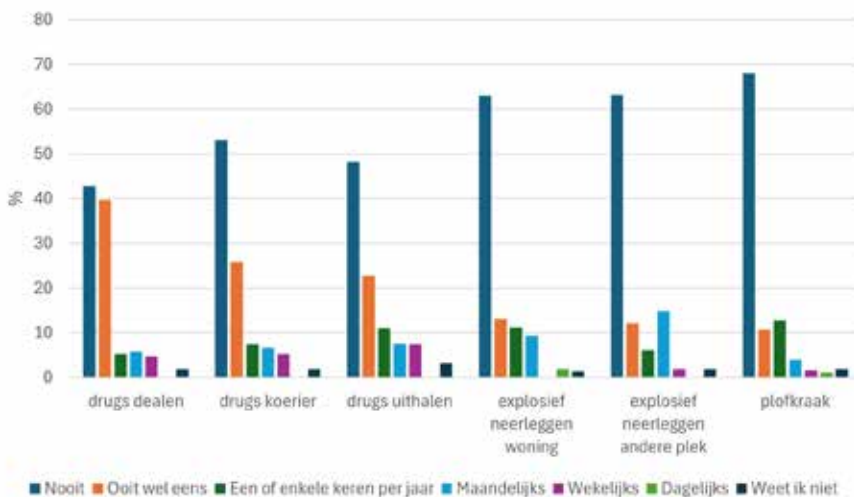

Figuur 2.5 Percentage van de totale steekproef die via social media is benaderd voor het plegen van een drugs- of geweldsdelict (N=1.016)

Figuur 2.5 geeft de resultaten weer van de totale steekproef op de vraag of personen zelf weleens via social media zijn benaderd voor het plegen van een van de zes vormen van criminaliteit. Van de 1.016 respondenten stelt 96% nooit via social media te zijn gevraagd voor het dealen van drugs, tegenover 97,8% die rapporteert nooit via social media te zijn benaderd voor het plegen van een plofkraak. Deze resultaten zijn een eerste indicatie dat het benaderen van personen via social media voor het plegen van drugscriminaliteit iets vaker lijkt voor te komen dan voor zware geweldscriminaliteit. In de open antwoordcategorie ‘Anders, namelijk’ op de vraag *over welke criminele activiteit ging het bericht dat jij kreeg*, kwam nog een aantal andere typen naar voren: ‘pak-

ketjes onderscheppen' (winkelstraat.nl), 'ik werd gevraagd om een scooter te stelen' en 'ik werd gevraagd om een baksteen door een raam te gooien'.

Figuur 2.6 laat voor de 6,1% ($N=62$) van de respondenten die heeft gerapporteerd wel (variërend van ooit weleens tot dagelijks) via social media te zijn gevraagd voor een van de zes vormen van drugs- en geweldscriminaliteit, zien voor welke vormen ze zijn benaderd. De meerderheid van deze 62 personen rapporteert *ooit weleens* te zijn benaderd voor het dealen (39,7%), het vervoeren (25,8%) of het uithalen (22,7%) van drugs. Minder vaak is deze groep respondenten *ooit weleens* via social media benaderd voor het neerleggen van een explosief of vuurwerk bij een woning of winkel (13,1%), het neerleggen van een explosief of zwaar vuurwerk ergens anders (12,1%) of voor het plegen van een plofkraak (10,7%). Uit Figuur 2.6 komt ook naar voren dat een relatief klein aandeel van de personen die zijn gevraagd voor een van deze criminaliteitsvormen, *herhaaldelijk* (variërend van jaarlijks tot dagelijks) is benaderd: 14,8% geeft bijvoorbeeld aan minstens één keer per maand via social media te worden gevraagd voor het neerleggen van een explosief of zwaar vuurwerk op een andere plek, terwijl 12,7% heeft aangegeven een of enkele keren per jaar via social media te worden gevraagd voor het plegen van een plofkraak.

Figuur 2.6 Type drugs- en/of geweldsdelict waarvoor de groep respondenten via social media is benaderd ($N=62$)

Het vervolg van de resultaten heeft betrekking op de groep respondenten ($N=62$) die heeft aangegeven via social media te zijn benaderd voor het plegen van een van de zes vormen van drugs- en geweldsgerelateerde delicten.

2.3.2 *Achtergrondkenmerken*

Van de respondenten die hebben gerapporteerd via social media te zijn benaderd voor het plegen van criminaliteit, is een ruime meerderheid man (71,3%), met een Nederlandse (63,9%) of niet-Europese (18,7%) etniciteit en een middelbaar (66,8%) tot theoretisch opleidingsniveau (19,9%). De respondenten zijn voornamelijk afkomstig uit Zuid-Holland (18,7%), Noord-Brabant (17%) en Utrecht (13,1%). Uit Tabel 2.4 komt verder naar voren dat de meerderheid van de respondenten die via social media is gevraagd 21 jaar of jonger is (61,9%). In vergelijking met het geslacht, de leeftijd en woonomgeving (provincie) van de gewogen totale steekproef, is de groep personen die direct via social media is benaderd relatief vaker een man met een jongere leeftijd die vaker in de provincies Noord-Brabant en Utrecht woont.

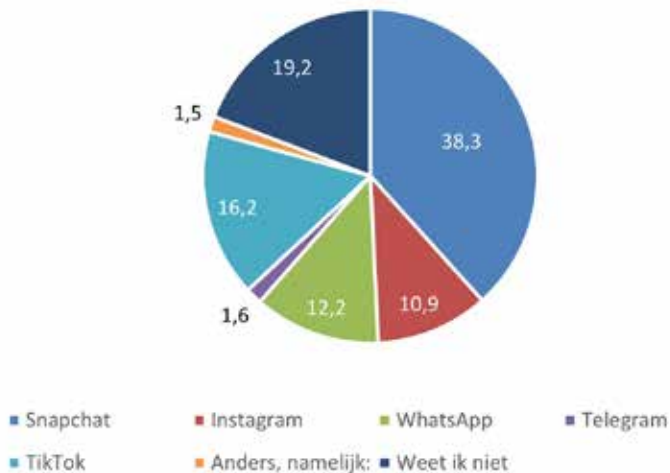
Tabel 2.4 Gewogen achtergrondkenmerken van personen die zijn benaderd voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict (N=62)

	N	%
Geslacht		
Man	44	71,3
Vrouw	18	28,7
Leeftijd		
16-21 jaar	38	61,9
22-27 jaar	24	38,1
Etniciteit		
Nederlands	40	63,9
Europees	2	2,6
Niet-Europees	12	18,7
Onbekend	5	8,5
Niet opgegeven	4	6,4
Opleidingsniveau		
Praktisch	8	13,3
Middelbaar	41	66,8
Theoretisch	12	19,9
Woonachtig in		
Zuid-Holland	12	18,7
Noord-Holland	8	12,9
Gelderland	6	10,2
Noord-Brabant	11	17
Utrecht	8	13,1
Limburg	7	11,9

	N	%
Overijssel	5	8,1
Groningen	0	0
Friesland	4	6,7
Drenthe	1	1,4
Zeeland	0	0
Flevoland	0	0

2.3.3 Benaderd naar type social mediaplatform

Aan de respondenten is vervolgens gevraagd op welk social mediaplatform zij zijn benaderd voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict. Het ging hierbij om *de laatste keer* dat de respondenten zich herinneren via social media te zijn gevraagd voor het uitvoeren van een criminele activiteit. Een ruime meerderheid van de respondenten is via Snapchat benaderd (38,3%). Een kleiner deel van de respondenten is via TikTok (16,2%) en Instagram (10,9%) benaderd. Een deel van de groep respondenten die via social media is gevraagd voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict geeft aan niet meer te weten via welk platform dit de laatste keer heeft plaatsgevonden (19,2%), of noemt een ander platform waarop dit heeft plaatsgevonden (1,5%) (Figuur 2.7).

Figuur 2.7 Type social mediaplatform waar jongeren de laatste keer zijn benaderd voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict (%)

De meerderheid van de respondenten in de leeftijdscategorie 16 tot 21 jaar (N=38) die zelf via social media is benaderd voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict,

rapporteert dat zij de laatste keer via Snapchat (42%) en in mindere mate via TikTok (20,8%) en WhatsApp (10,6%) zijn benaderd. Respondenten in de leeftijdscategorie 22 tot 27 jaar (N=24) die ooit via social media zijn benaderd voor het plegen van dergelijke delicten, zijn de laatste keer vooral via Snapchat (32,3%), WhatsApp (14,8%) of Instagram (13,9%) benaderd. Ruim een kwart van de respondenten tussen de 22 tot 27 jaar die is benaderd, weet niet meer op welk social mediaplatform dit heeft plaatsgevonden.

Wanneer een onderscheid wordt gemaakt in de verschillende typen drugs- en geweldscriminaliteit, blijkt dat respondenten die zelf via social media zijn benaderd voor het plegen van een van de zes vormen van drugs- en geweldscriminaliteit, vooral via Snapchat zijn gevraagd voor het dealen (39,5%) en vervoeren (38,8%) van drugs. Opvallend is dat de respondenten relatief vaak rapporteren via TikTok te zijn benaderd voor het neerleggen van een explosief bij een woning/winkel (32,8%) of op een andere plek (32,8%) of het uitvoeren van een plofkraak (37,9%). Alhoewel respondenten aangeven via Telegram en Discord wel te worden blootgesteld aan algemene oproepen waarin personen worden gezocht voor het plegen van drugs- en geweldsdelicten, worden respondenten weinig tot niet zelf via deze platforms benaderd (Tabel 2.5).

Tabel 2.5 Type social mediaplatform per type criminaliteit (zelf benaderd)

	Drugs dealen (%)	Drugs koerier (%)	Drugs uithalen (%)	Explosief neerleggen woning/winkel (%)	Explosief neerleggen andere plek (%)	Plofkraak (%)
N	34	28	30	22	22	19
Snapchat	39,5	38,8	22,1	23,4	17,3	10,3
Instagram	5,5	15,3	22,4	8,7	19,7	22,8
Telegram	3,0	0	0	0	0	0
TikTok	20,7	26,2	23,6	39,3	32,8	37,9
Discord	0	0	0	0	0	0
WhatsApp	8,2	10	15,8	7,7	11,1	12,6
Weet ik niet	20,4	9,8	16,1	20,8	19,1	16,4
Anders, namelijk	2,8	0	0	0	0	0

2.3.4 *Benaderd door bekenden versus onbekenden*

Aan de respondenten (N=62) die weleens via social media zijn benaderd voor het plegen van drugs- en/of geweldsdelicten, is voorts gevraagd of ze de persoon kennen die de laatste keer het bericht heeft gestuurd en zo ja, waarvan ze de persoon kennen. Een overgrote meerderheid van de respondenten geeft aan de persoon die hen heeft benaderd niet te kennen (67,9%). Daarnaast geeft 14% aan niet te weten of de persoon al

dan niet een bekende is. Van de respondenten die rapporteerden de persoon wel te kennen (N=11; 18,1%), gaven de meesten aan de persoon te kennen (via) school of studie (N=4; 38,1%) of (via) vrienden (N=3; 23,4%). Twee respondenten rapporteerden de persoon via social media te kennen (3,8%). Tot slot gaf één van de respondenten in de antwoordcategorie 'Anders, namelijk' aan niet te 'snitchen', wat in straattaal betekent dat de persoon niemand verklikt of verraadt.

2.4 Deelconclusie

Van de 1.016 respondenten uit het I&O-jongerenpanel van 16 tot 27 jaar, geeft bijna een op vijf (19,6%, N=199) aan, variërend van ooit weleens tot dagelijks, berichten op social media voorbij hebben te zien komen waarin personen werden gezocht voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict. Daarnaast heeft 6,1% (N=62) van de respondenten aangegeven zelf weleens of vaker via social media een bericht te hebben ontvangen waarin ze werden benaderd voor het plegen van een drugs- en/of geweldsgerelateerde klus. De meeste personen hebben een dergelijk bericht *ooit weleens* gezien of ontvangen; herhaaldelijke blootstelling of benadering komt daarentegen minder vaak voor onder de respondenten.

Verder komen enkele opvallende punten uit de resultaten naar voren. Allereerst laten de resultaten zien dat de respondenten via social media vaker zijn benaderd voor drugsgerelateerde klussen, zoals het dealen, vervoeren en uithalen van drugs. Minder vaak zijn de respondenten in Nederland via social media gevraagd voor het uitvoeren van zware geweldsdelicten, zoals het plaatsen van een explosief bij een woning of winkel of het plegen van een plofkraak. Ten tweede blijkt dat het belangrijk is om een onderscheid te maken in de verschillende social mediaplatforms en de typen criminaliteit waar jongeren via deze kanalen voor worden gevraagd. Op Snapchat zijn respondenten vooral gevraagd voor drugsgerelateerde klussen, terwijl TikTok vaker lijkt te worden gebruikt voor het werven van jongeren voor geweldsdelicten. Telegram en Discord worden nauwelijks genoemd als platforms waarop jongeren worden benaderd voor het plegen van drugs- of geweldscriminaliteit. Tot slot wijzen de resultaten erop dat berichten op social media waarin personen worden gezocht voor het plegen van criminaliteit, doorgaans afkomstig lijken te zijn van onbekenden. In de gevallen waarin de respondenten de afzender wel kenden, ging het meestal om een vriend of een bekende van school.

Deze deelstudie geeft een eerste beeld van de mate waarin jongeren in Nederland worden blootgesteld aan oproepen en worden benaderd voor drugs- en geweldsdelicten via social media. Uit deze deelstudie blijft onduidelijk of jongeren de berichten hebben gezien of ontvangen op openbare of gesloten platforms, en of dit via groeps- of privégesprekken gebeurde. Ook is niet duidelijk hoe de criminele oproepen eruitzien. Om een vollediger beeld te krijgen van de aard en de inhoud van berichten waarin personen worden gezocht, of zichzelf aanbieden voor criminaliteit, op *openbare* social mediaplatforms, worden in het volgende hoofdstuk gegevens uit openbare Telegramgroepen geanalyseerd.

3 Gegevens uit openbare Telegram-groepen

Om de onderzoeksvragen in de tweede deelstudie over de mate waarin en de vormen waarvoor jongeren via social media worden benaderd voor het plegen van verschillende typen drugs- en geweldscriminaliteit te kunnen beantwoorden, zijn berichten uit openbare Telegramgroepen geanalyseerd (**onderzoeksvraag 1 en 2**). Eerder onderzoek laat zien dat Telegram niet alleen fungeert als criminele marktplaats voor online fraude en oplichting, maar ook als een omgeving waar (vuur)wapens en soft- en harddrugs door gebruikers worden gevraagd en aangeboden (Roks & Hendriksen, 2022; Roks & Monshouwer, 2020). Daarnaast circuleren er berichten op het platform waarin personen worden opgeroepen hun bank- en identiteitsgegevens af te staan (Bekkers, 2025). Professionals, zoals de politie en het Openbaar Ministerie, uiten bovendien zorgen dat het platform een omgeving biedt waarin personen worden benaderd voor uiteenlopende vormen van zware en georganiseerde criminaliteit. Hoewel de respondenten uit het I&O-jongerenpanel doorgaans niet lijken te worden blootgesteld aan of te worden benaderd voor drugs- en geweldscriminaliteit via Telegram (zie hoofdstuk 2), zijn er aanwijzingen dat het platform voor een meer specifieke doelgroep – jongeren die een risico lopen om betrokken te raken bij, of reeds betrokken zijn (geweest) bij criminaliteit – fungeert als digitale ontmoetingsplaats waar (nieuwe) criminele contacten kunnen worden gelegd. Een belangrijke aanvulling op de eerste deelstudie is bovendien dat de tweede deelstudie verder inzicht biedt in hoe berichten op social media eruitzien waarin personen worden gezocht of zichzelf aanbieden voor het plegen van criminaliteit. We lichten eerst de methode nader toe, waarna de resultaten van de analyse worden besproken.

3.1 Methode

3.1.1 Dataverzameling

Om een beeld te kunnen schetsen van hoe personen via social media (mede)daders proberen te vinden voor het uitvoeren van drugs- en geweldscriminaliteit, zijn gegevens uit openbare Telegramgroepen verzameld en geanalyseerd.¹⁵ Telegram is een gratis berichtendienst dat de mogelijkheid biedt om zowel vindbare, openbare als (deels) besloten

15 Voor het verzamelen en analyseren van Telegramgegevens is toestemming verkregen van de Facultaire Commissie Ethiek Rechtswetenschappelijk & Criminologisch Onderzoek (CERCO). Gebruikersnamen of andere herleidbare gegevens zijn weggehaald uit de berichten die als voorbeeld worden getoond.

groepen aan te maken. Vindbare Telegramgroepen zijn voor iedereen toegankelijk, door te zoeken op de naam of gebruikersnaam van de groep. Iedereen kan deelnemen aan vindbare groepen zonder hiervoor te moeten worden uitgenodigd. Ook openbare Telegramgroepen zijn openbaar voor iedereen, maar ze zijn niet altijd vindbaar via de zoekfunctie. In de meeste gevallen is een directe link of gebruikersnaam nodig om openbare Telegramgroepen te vinden. Privé-groepen zijn alleen toegankelijk via een uitnodiging van een bestaand lid of via een openbare uitnodigingslink. Op Telegram kunnen gebruikers versleutelde berichten sturen, die voorzien kunnen worden van een zelfvernietigingsfunctie (Roks & Hendriksen, 2021; Roks & Monshouwer, 2020). Dit platform wordt daarom beschouwd als een veilig communicatiemiddel, dat aantrekkelijk is voor criminele activiteiten als online fraude, oplichting, de handel in illegale goederen en het 'werven' van personen voor delicten binnen de F-game (Bekkers, 2025; Roks & Hendriksen, 2021; Roks & Monshouwer, 2020). Vanwege de aantrekkelijkheid van het platform voor allerlei vormen van criminele activiteiten, is voor deze studie gekozen om dit platform nader te analyseren in het kader van drugs- en zware geweldsdelicten. Bovendien speelden praktische overwegingen in de keuze om openbare Telegramberichten te analyseren ook een rol. Volgens surveyonderzoek van het Mediahuis maakte 19% van de jonge Nederlanders (15-35 jaar) in 2025 gebruik van Telegram (Pel, 2025).

De politie monitort op grond van de politietaak op reguliere basis (openbare) *vindbare* Telegramgroepen¹⁶ waarvan wordt verondersteld dat er sprake is van verschillende vormen van zware criminaliteit, variërend van cybercrime, drugs- en wapendelicten tot geweldscriminaliteit. De Telegramgegevens voor deze deelstudie zijn verzameld in samenwerking met digitaal specialisten van de politie. De gegevens uit deze openbare Telegramgroepen zijn opgeslagen in de politiesystemen en beslaan een periode van een jaar. De eerste stap in het dataverzamelingsproces was het opstellen van zoektermen die betrekking hebben op het aanbieden en vragen van drugscriminaliteit (onder andere uithalen en vervoeren van drugs) en zware geweldsdelicten (onder andere het neerleggen van zwaar vuurwerk en explosieven). Deze zoektermen zijn verzameld op basis van gesprekken met de politie en ervaringen van de betrokken onderzoekers. Daarna zijn in samenwerking met de politie verschillende test-zoekopdrachten in de politiesystemen gedraaid. De eerste versies van de zoekopdrachten bevatten nog verschillende zoektermen voor geld (onder andere doekoe, money, barkie), typen drugs (onder andere coke, sos, mdma) en vuurwerk (onder andere cobra, kobra). Deze zoekopdrachten resulteerden in een enorme hoeveelheid resultaten die niet relevant waren voor deze studie, zoals berichten die betrekking hadden op financiële criminaliteit of cybercriminaliteit of op advertenties voor het kopen van verschillende soorten drugs, vuurwerk of andere illegale producten. Op basis van de test-zoekopdrachten zijn de zoektermen verfijnd, door bijvoorbeeld woorden die refereerden naar typen drugs en

16 De politie monitort op grond van de algemene politietaak alleen openbare vindbare Telegramgroepen. Het betreden van besloten groepen vereist doorgaans de inzet van bijzondere opsporingsbevoegdheden. Openbare groepen houdt in het geval van dit onderzoek in dat deze groepen vindbaar zijn middels zoektermen in de zoekbalk van het platform.

vuurwerk te excluseren. Bovendien zijn aanvullende zoektermen opgesteld om advertenties over het kopen van drugs, vuurwerk en andere illegale producten uit te sluiten (middels ‘AND NOT’). Tot slot richt het huidige onderzoek zich op interacties uit Telegramgroepen, waardoor afbeeldingen en video’s zijn geëxcludeerd.

Uiteindelijk zijn de data verzameld op basis van twee zoekopdrachten (zie Bijlage 3 voor een volledig overzicht). De eerste zoekopdracht had betrekking op het vragen en aanbieden van drugsgelateerde activiteiten (Figuur 2.8). De tweede zoekopdracht had betrekking op het vragen en aanbieden van zware geweldsklussen, met de focus op het neerleggen van zwaar vuurwerk en explosieven en plofkraken (Figuur 2.9).

bullie	driver	joenta	uithaal	geld verdienen	fitte boys	vervoer
bully	haven	klus	uithalen	moneys maken	springer	moven
djoen	haven job	rijder	uithaler	strijder	chauffeur	container
djunta	havenjob	seren	uithale	soldaat	chaufeur	bijrijder
driven	job	springen	werk	soldaten	koerier	zwart werk

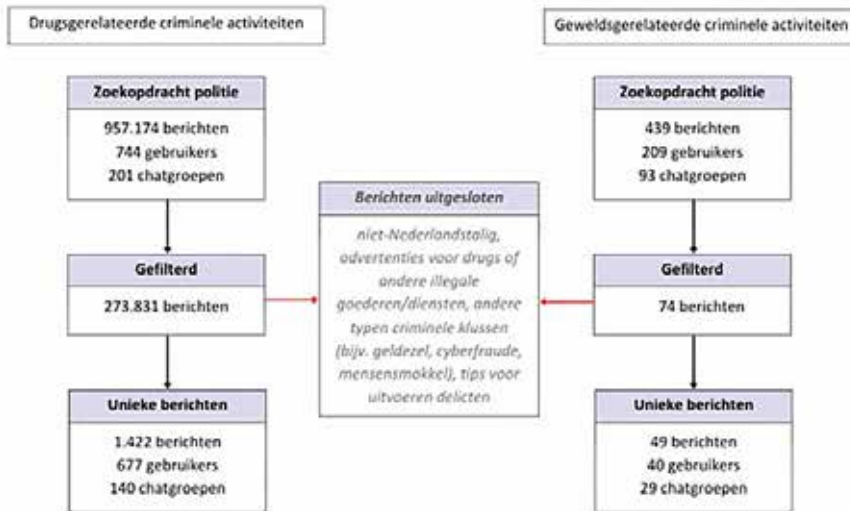
Figuur 2.8 Zoektermen drugscriminaliteit

aanslag	hitter	blaas
explo	hitten	blaas osso
kraak	hitman	blaas woning
plof	schieten	
plfie	blazen	

Figuur 2.9 Zoektermen geweldscriminaliteit

De zoekopdrachten hebben geresulteerd in twee datasets met berichten over de periode van 16 januari 2024 tot en met 15 januari 2025. De eerste dataset, gericht op drugscriminaliteit, bevatte aanvankelijk in totaal 957.174 Telegramberichten gestuurd door 744 unieke gebruikers in 201 unieke chatgroepen. De tweede dataset gericht op geweldscriminaliteit bevatte aanvankelijk 439 berichten, gestuurd door 209 unieke gebruikers in 93 unieke groepen.

Voorafgaand aan het analyseren van de Telegramgegevens, zijn beide datasets handmatig gefilterd (zie Figuur 2.10 voor een systematisch overzicht van de verschillende stappen van de dataselectie). Uit beide datasets zijn alle berichten verwijderd die geen betrekking hadden op het aanbieden van of vragen om een drugs- of geweldsgelateerde klus. Dit waren bijvoorbeeld berichten die gingen over andere criminele activiteiten (onder andere online fraude), over het aanbieden of vragen van drugs of andere illegale goederen (onder andere vervalste rijbewijzen, zwaar vuurwerk), of over het uitwisselen van tips voor het uitvoeren van delicten (Figuur 2.11). Tot slot zijn alle niet-Nederlandstalige berichten verwijderd.

Figuur 2.10 Overzicht selectie Telegramdata

Wat is het beste vuurwerk om iemand zijn voordeur eruit te blazen? (Vraag voor vriend)

wie bied werk aan? ik zoek een contantjob daarbij kan je aan oplichting denken. alles wat contant betaald neem ik aan!

je vervoerd migranten van stad na stad alleen het binnenland in Kroatië geen grenzen over Dus je begint in Kroatië eindigt in Kroatië Hoelang de job duurt 3 uur 7000€ Zolang je naar ons werkzaamheden luisterd is er niks aan de hand gewoon fitte boys nodig Als je nog vragen hebt kan je me gerust stellen zodra je geïnteresseerd bent stuur je telefoon of signal

Goeie Haze in de aanbieding.

👉 1g 10€ 👈
 👉 2,5g 20€ 👈

📍 Levering Capelle A/D IJssel, Rotterdam (beurs, blaak) Barendrecht, Dordrecht. 📍
 Ophalen alleen Capelle A/D IJssel

❤️ RATINGS ❤️

—
 Kan licht vallen en later hitten / kan zwaarder vallen en eerder hitten, verschillend pp.
 😊 snelle levering en goeie kwaliteit 😊
 [link naar Telegramprofiel]

Openbank in chat komen nu
 Live djoen beschikbaar direct stroom 🎧

Figuur 2.11 Voorbeelden van uitgesloten Telegramberichten

Met name tijdens het filteren van Telegramgegevens die gericht waren op drugsgerelateerde activiteiten, viel op dat sommige berichten door dezelfde gebruikers herhaaldelijk in verschillende chatgroepen werden geplaatst, in sommige gevallen zelfs tot bijna 80.000 keer. Dit wijst vermoedelijk op het gebruik van *bots*: geautomatiseerde programma's die gebruikers via Telegram kunnen kopen, bijvoorbeeld om automatisch berichten te versturen. Deze berichten hadden vaak een 'advertentie-achtige' uitstraling, zoals het voorbeeld hieronder:

Hey!! Jij daar 🚚🚚🚚🚚 zoek je een vaste job als koerier ? Dan zit je op het juiste adres! Eigen wagen & rijbewijs is een must! Elke dag beschikbaar zijn.. je werkt op een nette vaste klantenlijst waar je pekkies/coke/sannie levert aan nette klanten zonder hoofdpijn in 🚚 Antwerpen & omstreken (GEEN CENTRUM) 🚚 €2000 tot €3000 per week/dagelijks krijg je betaald + tank vergoeding.. connect @[gebruikersnaam]! DRINGEND GEZOCHT!

Voor de contentanalyse zijn alleen de unieke berichten meegenomen, door de eerste keer dat een bericht is gestuurd te selecteren. Door het aantal unieke berichten te selecteren, heeft de uiteindelijke analyse betrekking gehad op 1.422 berichten in de eerste dataset over vraag en aanbod van drugsgerelateerde criminaliteit en 49 berichten in de tweede dataset over vraag en aanbod van zware geweldscriminaliteit. Het verschil in het aantal unieke berichten tussen de datasets over drugs- en geweldscriminaliteit kan suggereren dat openbare Telegramgroepen vaker worden gebruikt voor vraag en aanbod van drugsgerelateerde criminele activiteiten, dan voor geweldsgerelateerde criminele activiteiten. Het is echter ook aannemelijk dat dit verschil deels is ingegeven door het verschil in het aantal en het typen gebruikte zoektermen voor drugs en geweldscriminaliteit (Figuren 7 en 8).

3.1.2 *Analyse*

De verschillende datasets met Telegramberichten zijn geanalyseerd met behulp van het softwareprogramma ATLAS.ti. Op basis van de onderzoeksvragen, zoektermen en de bestaande literatuur (o.a. Bekkers & Leukfeldt, 2022; Europol, 2024) zijn thematische codes opgesteld en toegekend aan de Telegramberichten. In de thematische codes is een onderscheid gemaakt in de vraag naar en het aanbod van uitvoerders van drugs- en geweldsdelicten; ook zijn verschillende kenmerken van de criminele activiteiten onderscheiden, zoals de locatie, beloning en kenmerken van de uitvoerder van de criminele activiteit. De toegekende codes zijn vergeleken en verbonden om patronen te kunnen identificeren.

3.1.3 *Kanttekeningen bij de analyse van de gebruikte gegevens*

De unieke openbare Telegramgegevens beslaan een periode van een jaar en geven inzicht in de beginfase van het ingroeiproces via social media. Het is echter nodig, net als

bij het gebruik van andere data en methoden, om een aantal kanttekeningen te plaatsen bij de openbare Telegramgegevens. Allereerst bevatten de data geen informatie over de achtergrond van de personen die de berichten hebben verstuurd. Het is daardoor niet vast te stellen of berichten zijn gestuurd door jongeren of volwassenen. Omdat in deze studie de context van de Telegramberichten – de algehele strekking van een Telegramgroep en de berichten die zijn gestuurd voor en na het geanalyseerde bericht – grotendeels ontbrak, was het bovendien niet altijd mogelijk om bepaalde berichten en het taalgebruik eenduidig te interpreteren.

Ten tweede zijn de data afkomstig uit openbare Telegramgroepen, wat mogelijk een beperkt(er) zicht biedt op de vraag en aanbod van drugs- en geweldscriminaliteit. Het is immers denkbaar dat personen vooral gesloten groepen gebruiken voor het vinden van (mede)daders. Bovendien is het niet mogelijk om op basis van de verzamelde data, die bestaan uit losse berichten, inzicht te verkrijgen in de (eerdere of latere) interacties tussen personen. Daarnaast is het van belang te benadrukken dat de resultaten die in deze studie worden besproken, zijn voortgekomen uit de zoekopdrachten die door de onderzoekers zijn opgesteld. Alhoewel is geprobeerd om deze zoekopdrachten alomvattend te formuleren, is het mogelijk dat andere zoekopdrachten ook andere resultaten hadden opgeleverd.

3.2 Resultaten

In deze paragraaf worden de resultaten van de analyse van de openbare Telegramdata besproken. Allereerst wordt uiteengezet wat in algemene zin opviel tijdens de bestudering van de verschillende typen berichten die zijn verstuurd op Telegram (paragraaf 3.2.1). We beschrijven vervolgens de manieren waarop Telegram wordt gebruikt om personen te vinden voor het plegen van drugscriminaliteit (paragraaf 3.2.2) en om zichzelf aan te bieden voor het uitvoeren van drugsdelicten (paragraaf 3.2.3). Daarna bespreken we de inzichten ten aanzien van de vraag- en aanbodberichten rondom geweldscriminaliteit (paragraaf 3.2.4 en 3.2.5). Het hoofdstuk wordt afgesloten met een slotparagraaf waarin de belangrijkste bevindingen worden samengevat (paragraaf 3.3).

3.2.1 *Typen berichten*

In de data zijn verschillende typen berichten te herkennen, zowel qua inhoud als qua opbouw.¹⁷ Allereerst komt naar voren dat Telegram zowel wordt gebruikt om personen te vinden voor het plegen van criminaliteit (vraag) als voor het zichzelf of andere personen aanbieden om een criminele activiteit uit te voeren (aanbod):

17 In Bijlage 5 is een woordenlijst opgenomen met verschillende termen en emoticons die worden gebruikt in de berichten die als voorbeeld worden getoond in dit rapport.

Uithaler nodig zsm!! Direct na job €1400 cash. Alleen echte werkers!!!! Heb iemand nodig voor morgen avond. Snel denken (17 juli 2024,   Brieven Jagers)

iemand uithaalklus of job beschikbaar? PB (20 februari 2024, WIET & HASJ HANDEL BELGIË/NL)

Naast het inhoudelijke verschil tussen vraag en aanbod, zijn er verschillen te herkennen in de lengte en de opbouw van de berichten die worden gestuurd in de openbare Telegramgroepen. De berichten variëren van zeer kort en summier, soms slechts twee woorden, zoals 'werk gezocht', tot langere berichten met gedetailleerde informatie over de (criminele) activiteit en de gevraagde of aangeboden uitvoerder daarvan. De voorbeelden die in deze en de volgende resultaatparagrafen worden getoond, geven een duidelijk beeld van deze variatie tussen de geanalyseerde berichten. In lijn met de verschillen in lengte tussen de berichten, variëren de Telegramberichten in hoe duidelijk het is wat voor type criminaliteit wordt gevraagd en/of aangeboden.

Allereerst bestaat het grootste deel van de Telegramberichten uit vrij abstracte en algemene berichten, waarin werk of een klus wordt gevraagd of aangeboden. In dergelijke berichten is het onduidelijk wat voor activiteit dit betreft. Deze berichten bevatten termen als 'werk', 'zwart werk', 'djoen',¹⁸ 'klus', en 'job', waarbij het in de meeste gevallen niet direct is af te leiden of het om strafbare activiteiten gaat. In een aantal gevallen kan de naam van de Telegramgroep mogelijk richting bieden bij de interpretatie:

Echte werkers kom in chat wie werk nodig heeft (4 mei 2024, WIET & HASJ HANDEL BELGIË/NL)

Wie werk heeft bericht me (12 juni 2024, Profkraak)¹⁹

De naam van een Telegramgroep weerspiegelt echter niet altijd de activiteiten die worden gevraagd en aangeboden. De onderwerpen van de berichten in een Telegramgroep lopen vaak uiteen en sluiten regelmatig niet aan bij de groepsnaam. De gegevens bevatten bijvoorbeeld berichten over (drugsgelateerde) activiteiten in de haven of over het vervoeren van drugs die zijn verstuurd in groepen met 'F-game' of 'fraude' in de naam. Ook komt het voor dat binnen eenzelfde groep zowel criminele klussen als illegale goederen, zoals drugs, vervalste documenten, illegaal vuurwerk en wapens, worden gevraagd en aangeboden. Op basis van de geselecteerde berichten die voor deze studie zijn geanalyseerd, lijken Telegramgroepen niet specifiek voor één type criminele activiteit te worden gebruikt, maar eerder als een generieke plaats voor vraag en aanbod van uiteenlopende criminele activiteiten. In het bericht hieronder wordt bijvoorbeeld

¹⁸ Straattaal voor 'werk', ook weleens geschreven als 'joen', 'djun', 'djunta'.

¹⁹ Terwijl de titel van deze Telegramgroep waarschijnlijk betrekking had op plofkraak, was het geschreven als 'Profkraak'.

een driver aangeboden om zowel 'je shit' (drugs of andere illegale goederen) als F'ers (personen die F-game activiteiten uitvoeren) te vervoeren.

Driver nodig om je shit of F'ers s te moven? Link me en we gaan werken. Eigen vervoer is gefixt. ✓ Elke dag beschikbaar. ✓ (11 mei 2024, Vuurwerk Rotterdam)

In sommige gevallen kan de naam van de Telegramgroep richting geven aan de regio of stad waar personen in de groep actief zijn, zoals 'Utrecht + Omgeving Handelsgroep 030', '#52 Houtwijk' en 'Adamse Handel'. Er komen echter ook veel Telegramgroepen naar voren met vrij algemene namen, zoals 'Handelsgroep', 'Swipeouwe' en '€Papmakers', waarbij niet duidelijk is in welke regio of stad de groep actief is.

Ten tweede bevatten de gegevens berichten waarin werk of een klus wordt gevraagd of aangeboden waarbij iets moet worden vervoerd en/of bezorgd. Naast de eerste groep van meer algemene berichten valt het merendeel onder de categorie 'vervoersdiensten'. In deze berichten worden termen gebruikt als 'koerier', 'chauffeur' en 'driver' en wordt vaak benoemd dat de uitvoerder een rijbewijs ('ribba'/ 'riba' in straattaal) en auto ('waggie') heeft of moet hebben. Het is hierbij onduidelijk wat het is dat moet worden vervoerd (goederen of personen), al wijst de communicatiestijl en het (straat)taalgebruik erop dat het waarschijnlijk niet over reguliere vervoerswerkzaamheden gaat. Hoewel de nodige voorzichtigheid is geboden, kan de naam van de Telegramgroep in sommige gevallen helpen bij het interpreteren van deze vervoersdiensten:

Ik zoek koerierswerk in noord en zuid Holland, heb je werk kan ik voor je werken stuur me een bericht (17 april 2024, WIET & HASJ HANDEL BELGIË/NL)

DRIVER NODIG met riba !!!!! Snelle joen waggie alle is geregeld !!!! (13 februari 2024, Profkraak)

Tot slot is het in sommige berichten waarin bepaalde klussen of 'baantjes' worden aangeboden of gevraagd, wel duidelijk dat het om strafbare activiteiten gaat. Vanwege de focus van de huidige studie gaat het om strafbare activiteiten gerelateerd aan drugs- en geweldscriminaliteit.²⁰ De resultaten uit de volgende paragrafen zijn enkel gebaseerd op de berichten binnen deze groepen, waarvan het duidelijk is dat er een criminele drugs- of geweldsklus wordt gevraagd of aangeboden (laatste stap Figuur 2.10).

20 De gegevens bevatten in eerste instantie ook berichten met betrekking tot andere categorieën criminele activiteiten, zoals online fraude, maar deze zijn er voorafgaand aan de analyse uitgefilterd. Zie 3.1.1 voor een uitgebreidere beschrijving van de datasetselectie.

3.2.2 *Vraag naar uitvoerders van drugsgerelateerde activiteiten: typen klussen, kenmerken van de uitvoerder en praktische informatie*

In de berichten waarin een persoon wordt gezocht om een drugsgerelateerde activiteit uit te voeren, zijn verschillende typen activiteiten te onderscheiden. Een groot deel van de berichten betreft activiteiten bij een haven, ofwel een ‘haven job’ of ‘H job’. In deze berichten worden regelmatig personen gezocht die werkzaam zijn in een haven, of personen die anderen kennen die daar werkzaam zijn. In de berichten worden bijvoorbeeld chauffeurs, beveiligers, ‘stradlers’²¹ of ‘reefers’²² gevraagd. Uit de berichten is in de meeste gevallen niet direct af te leiden wat er precies van de havenmedewerkers wordt gevraagd, maar aannemelijk is dat het gaat om het faciliteren van de import (en het uithalen) en/of de export van drugs (zie Staring et al., 2019; Roks et al., 2021; Roks & Ter Weijden, 2026).²³

Ben jij werkzaam in de haven en op zoek naar een extra inkomen? Ik bied een interessante kans om wat bij te verdienen. Stuur me gerust een bericht voor meer informatie en mogelijkheden. (8 september 2024, Deepweb **B E**)

Zijn er mensen die werken in de Antwerpse haven?? Stradlers/reefers/security/chaffeurs?? Stuur me prive (6 april 2024, WIET & HASJ HANDEL BELGIË/NL)

Ook wordt in de openbare Telegramberichten gevraagd naar personen voor uithaalklussen in een haven. In de berichten worden de woorden ‘uithalen’, ‘uithaler(s)’ of ‘springers’, soms in combinatie met een specifieke drug, expliciet benoemd. ‘Springen’ is een term die binnen straattaal wordt gebruikt voor het uithalen van drugs uit een container (zie Roks & Ter Weijden, 2026).

Wie kan goed uit hallen zondag komt een heel lading cocaïne In de Antwerpse haven (17 maart 2024, WIET & HASJ HANDEL BELGIË/NL)

Haven springers gezocht aankomende week veel klussen serieuze mensen tuchters ver weg blijven (15 april 2024, handelen heel NL)

Alhoewel in veel van de berichten wordt verwezen naar uithaalklussen in de haven, komt het ook voor dat in het bericht niet duidelijk is vermeld op welke locatie de uithaalklus moet worden uitgevoerd:

21 Hiermee wordt waarschijnlijk verwezen naar een straddle-bestuurder (havenarbeider). Een straddler is een voertuig dat containers verplaatst binnen een haventerminal.

22 ‘Reefer’ is een afkorting voor *refrigerated container*, oftewel een koelcontainer. Mogelijk wordt verwezen naar havenarbeiders die werken met deze koelcontainers.

23 Alhoewel er in havens ook andere illegitieme activiteiten kunnen plaatsvinden die niet te maken hebben met drugshandel, zoals mensensmokkel en de smokkel van verboden goederen, is het aannemelijk dat de Telegramberichten betrekking hebben op drugscriminaliteit.

Uithaler gezocht voor vnv pb alleen als je fit bent!! (16 juli 2024, MEDIA WERELD → 📱🌐)

In een groot deel van de berichten gaat het over het vervoeren en dealen van drugs. In deze berichten wordt vaak gesproken van ‘koeriers’ of ‘chauffeurs’ en maakt het gebruik van emoticons duidelijk dat het gaat om het vervoeren van drugs. Zo verwijst een sneeuwvlokje meestal naar cocaïne, een diamant naar cocaïne of methamfetamine (crystal meth), en een paard of pony mogelijk naar ketamine.²⁴

Ben jij koerier zoek jij werk? DM nu, enkel echte werkers elke dag werk. 💶💶💶💶 700 700
700 ❌❌❌ 🐎💎 (22 januari 2024, HANDELGROND)

💰💰💰💰💰💰💰💰💰💰💰💰💰💰💰💰 JIJ DAAR! In bezit van een ribba, een eigen wagen (Of huurwagen) en een gezond verstand 🧠 !! !! Meld je onmiddellijk aan !! !! Direct werk-snelle opstart-onmiddellijke uitbetalingen! Dit is geschikt voor discrete koeriers die niet vies zijn van ❄️ Leveren op een vertrouwde lijntje 🏠 Mooie bedragen vanaf €2500-€3000 per 6 dagen 🏠 !! Snel schakelen ➡️ Plaatsen zijn beperkt !! @[gebruikersnaam] (20 september 2024, HANDEL ONLINE 🖥️📱)

De Telegramberichten verschaffen over het algemeen geen informatie over het geslacht en de leeftijd van de gezochte uitvoerder. In enkele berichten wordt benoemd dat er mannen of ‘boys’ worden gezocht voor de activiteit. Vanwege het ontbreken van informatie over de leeftijd van de personen, is niet af te leiden of de afzenders specifiek minderjarigen zoeken voor de drugsgerelateerde activiteiten. Omdat er voor de vervoers- en dealkussen vaak een rijbewijs wordt vereist, lijkt het er eerder op dat, in ieder geval voor die typen criminele activiteiten, meerderjarige uitvoerders worden gezocht.

Boys die haven willen gaan cc me VANDAAG JOB!!! (14 maart 2024, ING Nederland)

Mensen die willen verdienen en vandaag willen uithalen Antwerpen stuur me !!!! Ongeacht leeftijd geslacht ! (5 september 2024, Legale Handel 🧑🏻♂️🇧🇪)

Alhoewel dit niet altijd is gespecificeerd, worden in ongeveer de helft van de berichten bepaalde eisen of meer algemene kenmerken genoemd waaraan de gevraagde uitvoerder van de criminele activiteit moet voldoen. Vooral als het gaat om vervoers- en dealkussen wordt van de uitvoerder gevraagd dat diegene een vervoersmiddel (auto of scooter) en/of een rijbewijs (‘ribba’) in diens bezit heeft. Opvallend is dat voor deze activiteiten ook regelmatig wordt gezocht naar personen die (bijna) dagelijks beschikbaar zijn:

24 Zie Bijlage 4 voor een lijst met gebruikte termen en emoticons.

*Strijder gezocht omgeving België 🇧🇪 met rijbewijs voor ❄️!! 7/7 beschikbaar goed betaald . Alleen mensen omgeving BE connect me !! (12 maart 2024, Handelsland *)*

Bovendien worden regelmatig personen gezocht die betrouwbaar, serieus, ‘fit’²⁵ of ‘echte werkers’ zijn, met ‘een gezond verstand’ of ‘ballen van staal’. Op enkele uitzonderingen na, lijkt deze terminologie vooral te worden gebruikt in berichten waarin uithalers worden gezocht. Verder wordt in enkele gevallen gezocht naar personen zonder strafblad:

Ben jij 18+ (blanco strafregister) met vervoer (auto of brommer) om naar werk te gaan je geraakt op de kaai en belangrijkste van al ballen van staal verspil ons tijd niet, goed betaalde haven jobs bij interesse stuur me een pb en stuur ik je wat nodig is 2 vliegen in één klap je hebt werk en toekomstzekerheid 👍 (18 januari 2024, ING Nederland)

In de Telegramberichten waarin personen worden gezocht voor specifieke drugsgereguleerde activiteiten, wordt regelmatig praktische informatie gedeeld over de locatie van de activiteit, de periode van de activiteit, de beloning die de persoon voor het uitvoeren van de activiteit zal ontvangen, en/of het vervolg van het contact. Deze informatie blijft echter doorgaans enigszins vaag en zelden worden al deze details in één bericht vermeld. De berichten waarin de locatie van de criminele activiteit wordt benoemd, hebben veelal betrekking op vervoers- en dealklussen die bijvoorbeeld plaatsvinden in een specifiek land (Nederland of België), een provincie of (de omgeving van) een stad. In de Telegramberichten die betrekking hebben op uithaalklussen in de haven worden steden als Rotterdam en Antwerpen meermaals genoemd. Er zijn ook berichten naar voren gekomen waarin een uithaler wordt gezocht voor het vliegveld in Zaventem (België).

*OP ZOEK NAAR EEN CHAUFFEUR ANTWERPEN & OMSTREKEN VOOR HET LEVEREN VAN C. BESCHIK JIJ OVER JE EIGEN VERVOER EN BEN JE DAGELIJKS BESCHIKBAAR STUUR MIJ PRIVÉ 🚗🚚 (3 augustus 2024, HANDEL ONLINE 🇳🇱)*²⁶

!!! Ik zoek uithalers in luchthaven Zaventem gaat om groot werk ken je iemand of werk je er zelf bericht me !!! (3 september 2024, Marktplaats NL 🇳🇱 & BL 🇧🇪)

In navolging op het zoeken van personen die dagelijks beschikbaar zijn, lijken de aangeboden activiteiten soms een meer structurele, langdurige ‘baan’ te zijn, in plaats van een eenmalige klus. Bijvoorbeeld voor de aangeboden vervoersklussen of ‘koeriersdiensten’ worden personen gezocht die vaker en regelmatig beschikbaar zijn. Ook in-

25 De term ‘fit’ wordt in de context van de straat vaak gebruikt voor jongeren of mensen die gemotiveerd en beschikbaar zijn voor een criminele klus.

26 ‘C’ verwijst hier waarschijnlijk naar cocaïne.

dien er personen worden gezocht die werkzaam zijn in een haven, lijkt het vaak om een langdurige 'opdracht' te gaan. Aangeboden uithaalklussen lijken daarentegen ook regelmatig te gaan om een eenmalige 'job'.

KOERIER GEZOCHT 5XWEEK VLAANDEREN 300€DAG WEED 5-10 ADRESSEN (6 februari 2024, (WIET & HASJ HANDEL BELGIË/NL)

OPZOEK NAAR MENSEN DIE GEÏNTERESSEERD ZIJN VOOR HAVEN JOB VOOR VANAVOND UITBETALING 20K JE WORD PERSOONLIJK OPGEHAALD CC VOOR INTRESSE ⚠️ ALLEEN SERIEUZE WERKERS ⚠️ CC VOOR MEER INFO (26 januari 2024, Handel & Fraude !)

In de meeste gevallen bieden de berichten geen informatie over het ontvangen van een beloning voor het uitvoeren van de activiteit. Wanneer een bericht wél informatie bevat over een beloning, gaat het doorgaans om een financiële vergoeding. Die varieert van 12 euro 'per stuk' geleverde cocaïne tot ongeveer 3.000 euro per week, en kan oplopen tot 150.000 euro. In een enkel geval worden er drugs (cocaïne) als beloning voor het verrichten van de criminele activiteit aangeboden.

Mannen die fit zijn voor H job 30k pb!!! (28 januari 2024, HARDE WERKERS F-GAME NL/BE/DE/EU)

Chauffeur gezocht met auto,scooter 🚗🛵❄️ Omgeving Antwerpen 300/400€ Per Dag Connect voor meer info 📞 (1 juni 2024, 💰 HANDELSGROEP)

*Wie gratis sos /geld nodig en heeft rijbewijs !! !! !! !! !! laat me weten ————
——— Anyone who needs free SOS/money and has a driver's license !! !! !! !! !!
let me know (3 maart 2024, WIET & HASJ HANDEL BELGIË/NL)*

Naast het benoemen van een eventuele (financiële) beloning, gebruiken de verzenders ook andere manieren om het uitvoeren van de drugsgelateerde activiteit aantrekkelijk te maken. In een paar gevallen heeft dit betrekking op de aantrekkelijkheid van de activiteit, zoals dat de 'job' goed betaalt of dat je werkt met 'nette klanten zonder hoofdpijn', en in een enkel geval wordt benoemd dat het risico om door de politie opgepakt te worden laag is. Tot slot komt uit de resultaten naar voren dat in veel berichten wordt verzocht om via een privébericht contact op te nemen met de afzender: 'cc voor meer info', 'cc me' (contact me), 'pb' (privébericht), 'stuur mij privé', 'DM nu' (*direct message*) en 'bij interesse stuur me een pb en stuur ik je wat nodig is'. Dit wekt de indruk dat de interacties tussen personen niet tot weinig zichtbaar zijn in de openbare Telegramgroepen, maar eerder in gesloten online omgevingen plaatsvinden.

3.2.3 *Aanbod van uitvoerders van drugsgelateerde activiteiten: typen klussen, kenmerken van de uitvoerder en praktische informatie*

Naast de drugsgelateerde activiteiten of ‘jobs’ die op Telegram worden aangeboden, zijn er ook gebruikers die personen aanbieden voor het plegen van criminaliteit of die zelf op zoek zijn naar specifieke criminele activiteiten. In de berichten waarin een persoon anderen of zichzelf aanbiedt voor het plegen van een drugsgelateerde activiteit, zijn verschillende typen klussen te onderscheiden. Uit de Telegramberichten komt naar voren dat personen bijvoorbeeld worden aangeboden voor havengerelateerde activiteiten. Bij het grootste deel van deze berichten worden personen aangeboden die zelf in de haven werkzaam zijn. Het is, net zoals bij de berichten waarin uitvoerders worden *gevraagd* voor havenactiviteiten, in deze berichten niet altijd duidelijk wat de activiteit inhoudt, doordat er gebruik wordt gemaakt van meer algemene termen, zoals ‘(haven) jobs’:

Vrachtwagen chauffeurs beschikbaar voor haven jobs, serieuze mannen pm !! (23 februari 2024, WIET & HASJ HANDEL BELGIË/NL)

Havenarbeider haven van Antwerpen zoekt job (30 december 2024, Handelsgroep)

Hoewel in de meeste berichten niet duidelijk is om wat voor typen ‘havenjobs’ het gaat, wordt in enkele Telegramberichten op specifieke wijze vermeld wat voor activiteiten de persoon die zichzelf aanbiedt kan uitvoeren, zoals het volgende bericht illustreert:

Haven medewerker Rotterdam aanwezig, werkend op ECT terminal, kan locaties van bakken bekijken/volgen, gouden schakel dus. Alleen serieuze mannen in mijn chat! (4 september 2024, Handel & Zaken NL)

Het grootste deel van de geanalyseerde berichten waarin personen worden aangeboden voor het uitvoeren van een drugsgelateerde activiteit, gaat over het uithalen van (hoogstwaarschijnlijk) drugs. In de meeste gevallen bevatten de berichten geen informatie over een locatie, maar wordt enkel gevraagd om een uithaalklus of worden beschikbare uithalers aangeboden:

Uithalers werk gezocht ben een werker (21 januari 2024, HANDELGROND)

iemand opzoek naar een uithaler? of is er een klus die geklaard moet worden. PB ME (20 februari 2024, WIET & HASJ HANDEL BELGIË/NL)

Naast haven- en uithaalklussen, gaat een deel van de berichten op Telegram over het vervoeren en dealen van drugs, waarbij in veel gevallen expliciet wordt benoemd dat het om drugs gaat. In andere berichten wordt het duidelijk dat het gaat om drugs door

het gebruik van bepaalde emoticons of codetaal. Zo verwijst ‘je lijn’ (waarschijnlijk) naar een drugslijn (verkoopnetwerk) van een dealer:

!! OPGELET !! *Ben je opzoek naar iemand met rijbewijs en eigen auto om handel/spul/drugs voor je te vervoeren van A naar B zoek je driver chauffeur koerier kom in chat* *alleen eerlijke werkers met goede betalingen* (28 april 2024, Telegram handel)

Zoek je nog een chauffeur om dingen snel te moven of een nieuwe koerier voor op je lijn? Link me en we gaan werken. Eigen vervoer is gefixt. *Elke dag beschikbaar.* (30 maart 2024, HANDELGROND)

In de Telegramberichten waarin uitvoerders worden *aangeboden*, komen ook enkele typen drugsgerelateerde activiteiten naar voren die niet voorkomen in de berichten waarin om uitvoerders van drugscriminaliteit werden gezocht. Er worden daarbij personen aangeboden om in ‘de hokken’ (wietplantage) te werken of om te helpen bij de opslag van een plantage of ‘vracht’. Dit wekt de indruk dat de uitvoerders in een deel van de gevallen worden aangeboden door een zogenoemde tussenpersoon:

WIE HEEFT ER NU HAVENJOB HEB 2 FITTE MANNEN OMGV ANTWERPEN   (1 juli 2024, VERKOOPHANDEL)

Iemand uithaler gezocht ~ zonder ervaring. Maar serieuze gast !!! (7 april 2024, WIET & HASJ HANDEL BELGIË/NL)

Bovendien bieden personen zichzelf via Telegram aan om bollen te slikken of harddrugs te maken, zoals de volgende berichten illustreren:

WIE HEEFT JOB. VOOR BOLLEN SLIKKEN. BUITENLAND IK HEB SPITTA DIE AAN IS ERVOOR (21 januari 2024, Legale Handel   )

Ervaren Speed klopper en GHB maker zoekt met spoed werk. (Kan ook andere dingen maken, adviseren iv Synthesis) DM me secret chat! Spoed! (30 oktober 2024, A'DAMSE HANDEL *)

Vergelijkbaar met de Telegramberichten waarin personen werden gezocht voor het uitvoeren van drugsgerelateerde activiteiten, laten de resultaten zien dat er bij het aanbieden van personen over het algemeen weinig tot niets wordt geschreven over het geslacht en de leeftijd van de uitvoerders. In het merendeel van de berichten waarin personen worden aangeboden voor het vervoeren en dealen van drugs wordt aangegeven dat de persoon beschikt over eigen vervoer en/of een rijbewijs. In sommige gevallen bevatten de Telegramberichten ook andere informatie over de aangeboden uitvoerders. Zo worden regelmatig eigenschappen benoemd om de aanbieders aantrekkelijk en betrouwbaar te laten overkomen, bijvoorbeeld door termen als: ‘serieuze mannen’.

‘echte werker’, ‘betrouwbare en secure driver’, ‘harde werker en ‘fitted mannen’. Bovendien wordt een aantal keer benoemd dat de aangeboden uitvoerder al ervaring heeft met het plegen van de criminele activiteit:

Zoek mensen voor wie ik kan werken ben uithaler heb voor verschillende mensen gewerkt, 1x opgepakt van de 6 x (18 februari 2024, WIET & HASJ HANDEL BELGIË/NL)

Mensen met jobs? Niks is te gek. Ervaring met dealen en uithalen. Bericht me (17 juni 2024, SwipeOuwe 🇳🇱)

Tot slot wordt in een enkel bericht gespecificeerd dat de persoon geen strafblad (meer) heeft. In het volgende Telegrambericht wijzen de term ‘een lijn’ en de gebruikte emoticons, een telefoon, een auto en een sneeuwvlok (een verwijzing naar cocaïne), erop dat het gaat om iemand die zichzelf aanbiedt als drugsdealer/-koerier:

*BETROUWBARE WERKER! Ik ben opzoek naar een lijn die ik kan draaien voor iemand Ik ben in het bezit van een nette auto inclusief rijbewijs. Ik heb geen opium op mijn naam en heb geen strafblad meer. Het liefst een uur rijden van omgeving Rdam/Dordrecht/Breda maar kan altijd besproken worden. Harde werker maar ook eerlijk, stuur mij een bericht als je werk hebt voor me dan komen we er wel uit. 📞🚗❄️ (2 september 2024, Handelsland *)*

In vergelijking met de berichten waarin personen worden gevraagd voor drugsgerelateerde activiteiten, bevatten de berichten waarin personen voor deze activiteiten worden aangeboden weinig praktische informatie over de betreffende activiteit. In een paar gevallen wordt expliciet beschreven dat de aangeboden persoon dagelijks beschikbaar is en/of voor langere termijn een ‘job’ zoekt. Verder wordt over het algemeen gezocht naar een ‘job’, ‘(uithaal) jobs’, ‘(uithalers) werk’ of bieden personen zich aan waarbij niet duidelijk is af te leiden of zij een eenmalige klus zoeken of een langdurige ‘job’. Over het algemeen wordt in de berichten weinig vermeld over de locatie van de activiteiten waarvoor personen zich aanbieden. Bij haven- en uithaalklussen wordt regelmatig verwezen naar een haven(stad), vaak Antwerpen (‘Antje’) en een enkele keer Rotterdam, maar meestal specificeren de personen die zich aanbieden als uithaler niet waar ze dat willen doen. In de overige uitzonderlijke gevallen waarin een locatie wordt genoemd, betreft het vaak personen die zich aanbieden voor het vervoeren of dealen van drugs. In deze gevallen wordt verwezen naar een land (‘door heel NL’) of naar (de omgeving van) een stad, zoals, ‘omgeving lisse’, ‘het liefst een uur rijden van omgeving Rdam/Dordrecht/Breda’ of Amsterdam (‘damsko’, ‘Adam’):

Echte werker hier zoek job drugs alles is welkom omgeving damsco bericht me drerries ?!!! (29 april 2024, DE HANDEL GROEP 🇳🇱)

In de meeste berichten wordt bovendien niks geschreven over de beloning die de aangeboden personen willen ontvangen voor het uitvoeren van de criminele activiteit. In enkele gevallen wordt in het bericht aangegeven dat personen op zoek zijn naar een 'job' in ruil voor geld of dat ze opdrachtgevers zoeken die 'goed betalen met borg', maar specifieke bedragen komen niet naar voren in de geanalyseerde Telegramberichten die betrekking hebben op het aanbieden van uitvoerders. Personen die zichzelf of anderen aanbieden eindigen het bericht vaak met 'pm', 'bericht me', 'connect me snel', 'DM me secret chat', 'appe me prive', en 'PB'. Dit wijst erop dat personen oproepen om in een privéchat verder contact met hen op te nemen. Opvallend is dat bij een paar berichten wordt gesproken over een fysieke ontmoeting, iets dat in andere Telegramberichten niet voorkomt:

Ben je opzoek naar iemand met rijbewijs en eigen auto om handel/spul/drugs voor je te vervoeren van A naar B zoek je driver chauffeur koerier kom in chat 📩 alleen eerlijke werkers met goede betalingen eerst face to face meeten alles bespreken elkaar leren kennen is geen stress geen (3 mei 2024, Telegram handel)

*Chauffeur nodig om je drugs weg te brengen laat me weten en we drinken zo snel mogelijk een theetje. (21 augustus 2024, Handelsland *)*

3.2.4 **Vraag naar uitvoerders van geweldsgerelateerde activiteiten: typen klussen, kenmerken van de uitvoerder en praktische informatie**

In lijn met de opgestelde zoektermen voor geweldscriminaliteit, zoals hitter, (blaas) osso, plof, zijn in de geanalyseerde Telegramberichten drie typen geweldsgerelateerde activiteiten te herkennen: uitvoerders worden gevraagd voor het schieten op doelwitten, het plaatsen van explosieven of zwaar vuurwerk, of (mogelijke) plofkraken. Een deel van de berichten heeft betrekking op het schieten (of 'hitten') op een doelwit, dat vaak niet wordt gespecificeerd in de berichten. De termen die worden gebruikt, zoals 'hitter' en 'hitman', verwijzen in de straattaal echter doorgaans naar een schutter, wat het aannemelijk maakt dat de personen worden gevraagd om op personen te schieten. In een aantal berichten wordt duidelijk dat de beschieting is gericht op woningen.

Zoek een hitter voor 20k.. schoon werk makkelijk doelwit (12 juni 2024, 🔥 UTRECHT + OMGEVING HANDELSGROEP 030 🇳🇱🇮🇪🇸)

Wie doet klusjes zoals op huizen schieten is voor een mattie van me over de prijs valt te praten vluchtscooter auto is er Connect me alleen serieuze mensen (28 april 2024, Connectie Handel 📱)

Bovendien heeft een ander deel van de geanalyseerde Telegramberichten betrekking op het plaatsen van explosieven ('bomba's) of zwaar vuurwerk, zoals cobra's ('c6').

Meestal is het niet duidelijk om wat voor soort locatie het gaat, al wordt in een aantal berichten benoemd dat een woning ('osso') het doelwit van de aanslag is:

Soldaten hier die bomba's leggen? (2 maart 2024, Handel & Fraude !)

Soldaat gezocht die snelle jelle osso met C6 en beetje benzine kan aansteken Bericht me beloning €800 euro omgeving noord Brabant Vandaag nodig per direct !! !! !! (14 oktober 2024, International Market 🌍)

Uit de resultaten komen geen berichten naar voren waarin personen expliciet worden gevraagd voor het uitvoeren van een plofkraak. Er zijn echter enkele berichten waarin de context, zijnde de naam van de Telegramgroep, er op zou kunnen wijzen dat het gaat om een klus rondom een plofkraak, zoals het besturen van de auto ('gawwie' = 'waggie' = straatnaam voor auto) in de Profkraak groep:

Driver met gawwie gezocht voor paar dagen job in buitenland SPOED! (22 februari 2024, Profkraak)

In de berichten waarin uitvoerders van een geweldsgerelateerde activiteit worden gezocht, wordt weinig geschreven over de gewenste eigenschappen of vaardigheden van de gezochte persoon of personen. In een aantal berichten wordt benoemd dat de uitvoerder 'fit' moet zijn, waarschijnlijk in de betekenis van beschikbaar en/of gemotiveerd, en bereid is 'om vies werk op straat te doen':

Alleen werkers die bereid zijn om vies werk op straat te doen zoek werkers voor shootings die dingen bij osso kunnen leggen 🧨🔪 laat me weten voor je coke kan je ook berichten zuid Holland!!!! @[gebruikersnaam] (24 maart 2024, HANDEL&FRAUDE)

In enkele gevallen wordt expliciet benoemd dat mannelijke uitvoerders ('boys') worden gezocht, maar verder wordt er in de berichten nauwelijks iets geschreven over het geslacht of de leeftijd van de gevraagde uitvoerders. Verder wordt, in tegenstelling tot de berichten over drugsgerelateerde berichten, in de geanalyseerde berichten niet 'vereist' dat de uitvoerder een rijbewijs en/of een vervoersmiddel in diens bezit heeft.

*Zoek een hitter *20k * makkelijk doelwit... snellejelle .. (12 juni 2024, Club Hyena 🇷🇺🔥)*

Fitte boys c6 djoen (18 september 2024, #52 Houtwijk)

In enkele van de Telegramberichten wordt de locatie van de geweldsgerelateerde activiteit benoemd. Onder andere komen 'omgeving Rdam', 'Zuid Holland', 'omgeving Noord Brabant', 'Leiden' en 'omgeving agga' (straatnaam voor Den Haag) naar voren. In meeste berichten wordt echter geen locatie genoemd waar de activiteit moet worden

uitgevoerd. In een groot deel van de berichten wordt vermeld dat de uitvoerder een financiële beloning zal ontvangen voor de klus. Vaak is de financiële beloning voor het plegen van geweldsdelicten gespecificeerd, in tegenstelling tot berichten waarin uitvoerders voor drugs- of geweldsklussen worden aangeboden. Zo wordt voor een klus aan een ‘hitter’ 20.000 euro aangeboden, terwijl voor het neerleggen van zwaar vuurwerk (‘C6 djoen/job’) bedragen van tussen de 700 en 2.500 euro worden genoemd:

Welke bully gaat me regelen iemand moet pakslaag krijgen pb me als je snel 1500 wilt verdienen omgeving agga (14 april 2024, #52 Houtwijk)

C6 job waggie aanwezig, €750 Leiden Alleen cc als je gara staat (6 september 2024, Handel & Fraude !)²⁷

In een deel van de berichten wordt tot slot opgeroepen om de verzender van het bericht een (privé)bericht te sturen, middels termen als ‘pb me’, ‘bericht me’, ‘connect me’ of emoticons van een postvakje.

3.2.5 *Aanbod van uitvoerders van geweldsgerelateerde activiteiten*

De berichten waarin personen zichzelf of anderen aanbieden voor het uitvoeren van geweldsgerelateerde criminele activiteiten vormen de kleinste groep in de analyse van de Telegramberichten. Ondanks de kleine hoeveelheid berichten die in deze categorie vallen (N=7), komt een aantal opvallendheden naar voren. In een aantal gevallen lijkt een persoon zich aan te bieden voor een geweldsgerelateerde activiteit, maar is het niet direct duidelijk wat voor soort klus(sen) de persoon bereid is te doen. In deze berichten wordt bijvoorbeeld gesproken van ‘fysiek werk’, ‘vieze klusjes’, ‘wraakacties’, of lijken emoticons te verwijzen naar een activiteit met explosieven (bommetjes) of persoonsgericht geweld (een mes of een pistool):

 Soldaten bieden zich aan voor elk fysieke werk voor serieuze mensen.
DM (10 mei 2024, groepsnaam onbekend)

In deze berichten lijken de personen zichzelf of anderen aan te bieden voor meerdere, verschillende soorten activiteiten. Personen lijken zich niet te specialiseren in één specifieke vorm van geweldsgerelateerde klussen. De afzenders geven aan bereid te zijn deze klussen uit te voeren in ruil voor een geldbedrag (aangeduid met woorden of een geld-emoticon), waarbij het exacte bedrag nog niet is bepaald en afhangt van het risico of de locatie van de activiteit. In enkele gevallen benoemen de uitvoerders de omgeving waarin ze de activiteiten willen uitvoeren: ‘Enkel België’ en ‘alleen omgeving Utrecht grote bedragen heel nl’.

²⁷ In dit bericht betekent ‘als je gara staat’ waarschijnlijk ‘als je gereed bent/staat’.

Ik ben beschikbaar voor allerlei soorten jobs of operaties, niets is te gek! Gaan zeer professioneel te werk Enkel België 🇧🇪 Tarieven zijn te bespreken, naar gelang het risico van de operatie. (15 februari 2024, WIET & HASJ HANDEL BELGIË/NL)

Heb jij iemand nodig om de vieze klusjes op te lossen? Of heb jij een klus/klusje waarbij je iemand nodig hebt die je ergens mee moet helpen? Bericht me!! Alles behalve spa's en online dingen. !! !! Zoek je iemand die wraakacties moet uitvoeren? Bericht me. Alleen omgeving Utrecht grote bedragen heel nl Of heb je iets anders waar goed mee verdient kan worden? Meld me!!! (21 december 2024, 187Gangstersz 🇳🇱)

In andere berichten biedt iemand zichzelf of een ander persoon aan voor een specifieke geweldsklus, zoals het plaatsen van een explosief of een cobra ('c6') bij een woning ('osso'), of het 'schieten' van een persoon als *hitman*. In deze berichten wordt soms gesproken over een financiële beloning, die in een enkel geval gespecificeerd is (10.000 euro), maar wordt niks vermeld over de locatie van de activiteit:

Zijn er boys die groffe bedragen geven om met c6 een osso op te blazen cc me (24 maart 2024, Brabant Handel!)

Wie mag ik nu nu schieten voor 10k (6 maart 2024, #52 Houtwijk)

3.3 Deelconclusie

Deze deelstudie laat zien dat de berichten uit openbare Telegramgroepen over drugs- en gewelddiscriminaliteit een grote variëteit vertonen. Allereerst blijkt dat Telegram zowel door personen wordt gebruikt om anderen te vinden voor het plegen van criminaliteit, als voor het zichzelf aanbieden voor bepaalde drugs- en geweldsgerelateerde klussen. Daarnaast lijkt het erop dat openbare Telegramgroepen ook door tussenpersonen, ook wel makelaars of brokers genoemd, als plek wordt gebruikt voor het vinden en aanbieden van potentiële uitvoerders van criminaliteit. Overeenkomstig met de resultaten van hoofdstuk 2, laat de analyse van de Telegramgegevens zien dat openbare Telegramgroepen vaker lijken te worden gebruikt voor het vragen en aanbieden van drugsgerelateerde criminaliteit, zoals het uithalers, drugskoeriers, maar ook medewerkers in de haven. Minder vaak komen berichten naar voren die betrekking hebben op zware gewelddiscriminaliteit, zoals het plaatsen van explosieven of zwaar vuurwerk en liquidaties.

De Telegramberichten verschillen in lengte en mate van duidelijkheid. Het merendeel van de berichten is kort en vaag over de precieze aard van het aangeboden of gevraagde 'werk' of de '(koeriers)job' en bevat nauwelijks aanvullende informatie. Vrijwel altijd wordt opgeroepen contact op te nemen via een privébericht, wat suggereert dat verdere communicatie plaatsvindt in een meer besloten en afgeschermd omgeving. Dit wijst erop dat details zoals exacte handelingen, locaties en financiële beloningen door-

gaans in besloten Telegramgroepen of op andere platforms worden besproken. Afzenders maken bovendien regelmatig gebruik van verhullende straat- en codetaal, zoals ‘H job’ en ‘C6’, en van emoticons die verwijzen naar drugs, wapens, vervoersmiddelen of geld.²⁸ Een kleiner deel van de berichten is relatief langer en concreter over de specifieke criminele activiteit waarvoor personen worden gezocht of aangeboden. Deze berichten bevatten soms aanvullende informatie, zoals de duur van de activiteit (eenmalig of structureel), de locatie (meestal een haven of grootstedelijk gebied in Nederland of België) en de financiële vergoeding (variërend van 12 euro per stuk geleverde cocaïne, tot een concreet eindbedrag).

In de eerste deelstudie kwam op basis van een landelijke vragenlijst naar voren dat een relatief klein deel van de respondenten uit het I&O-jongerenpanel via social media wordt blootgesteld aan en benaderd voor drugs- en geweldscriminaliteit. In dit hoofdstuk is voor een specifiek platform, Telegram, onderzocht hoe berichten eruitzien waarin personen worden gezocht, of zichzelf aanbieden, voor het plegen van dergelijke delicten. De eerste twee deelstudies bieden nog geen inzicht in wat er gebeurt nadat een jongere een dergelijk bericht op social media ontvangt en hoe jongeren hiernaar kijken en op reageren. Deze thema's worden in het volgende hoofdstuk verder uitgediept op basis van interviews met jongerenwerkers en jongeren zelf (hoofdstuk 4).

28 Zie ook Bijlage 5 voor een woordenlijst.

4 Interviews met jongerenwerkers en jongeren

Om de onderzoeksvragen in de derde deelstudie over de manieren waarop jongeren via social media betrokken raken bij zware en georganiseerde drugs- en geweldscriminaliteit te beantwoorden, zijn (groeps)interviews gehouden met jongerenwerkers en jongeren (**onderzoeksvraag 1, 2 en 3**). In deze deelstudie is een specifieke doelgroep, namelijk jongeren die een risico lopen om betrokken te raken of reeds betrokken zijn (geweest) bij criminaliteit, bevraagd naar hun ervaringen met betrekking tot de rol van social media in jeugdcriminaliteit. De interviews bieden verdiepend inzicht in hoe jongeren betrokken raken bij (zware en georganiseerde) drugs- en geweldscriminaliteit en welke rol social media daarbij spelen. We beginnen met een verantwoording voor de manier waarop de interviews met professionals en jongeren zijn verlopen.

4.1 Methode

4.1.1 *Jongerenwerkers*

Jongerenwerkers staan in direct contact met jongeren die risico lopen om betrokken te raken bij, of reeds betrokken zijn bij antisociaal en crimineel gedrag. Jongerenwerkers kunnen daarom vanuit hun ervaringen waardevolle inzichten geven in de jeugdcriminaliteitsproblematiek en in de wijzen waarop social media bijdragen aan de betrokkenheid van jongeren bij criminaliteit. Bij de werving van de jongerenwerkers is gestreefd naar een zo breed mogelijke geografische spreiding, om een landelijk beeld van de thematiek te kunnen schetsen en eventuele lokale verschillen in kaart te brengen. Er zijn verschillende wervingsmethoden toegepast voor het benaderen van jongerenwerkers. Allereerst is een expert op het gebied van (online) jeugdcriminaliteit uit het bestaande netwerk van de onderzoekers benaderd voor een interview. Deze expert heeft vervolgens via een account op social media dat door veel jongerenwerkers wordt gevolgd, een oproep geplaatst. Deze oproep heeft geleid tot drie interviews met jongerenwerkers. Een van de jongerenwerkers heeft een vergelijkbare oproep in een appgroep voor jongerenwerkers in Nederland geplaatst. Op basis van die oproep is nog één jongerenwerker bereid gevonden om deel te nemen aan een interview.

In het netwerk van de betrokken onderzoekers bevinden zich enkele personen die in hun dagelijkse werkzaamheden in contact staan met jongerenwerkers. Aan hen is ook gevraagd om de oproep onder jongerenwerkers te verspreiden. Dit resulteerde in nog

twee interviews. Tot slot zijn op basis van openbare (internet)bronnen, waarin de expertise van jongerenwerkers werd beschreven, vijf jongerenwerkers benaderd voor een interview, waar uiteindelijk drie jongerenwerkers op in zijn gegaan. De verschillende wervingsmethoden laten zien dat het in de praktijk niet altijd eenvoudig is om met jongerenwerkers in gesprek te gaan voor wetenschappelijke doeleinden. Een veel gehoorde reden hiervoor is dat jongerenwerkers in bepaalde steden en dorpen worden overvraagd als het gaat om deelname aan wetenschappelijk onderzoek.

In de periode september 2024 tot en met april 2025 zijn in totaal negen jongerenwerkers en een expert geïnterviewd: zes individuele en twee duo-interviews met collega's van dezelfde jongerenwerkorganisatie (Tabel 4.1). De interviews vonden *face-to-face* (N=7) of via Microsoft Teams (N=3) plaats en varieerden in duur van 1 tot 1,5 uur. De respondenten zijn voorafgaand aan het interview geïnformeerd over het doel van het onderzoek en hebben via een *informed consent*-formulier toestemming gegeven. Met toestemming van de respondenten zijn alle interviews opgenomen met een beveiligde audiorecorder, geanonimiseerd en *verbatim* getranscribeerd.

Tabel 4.1 Overzicht geïnterviewde jongerenwerkers

Respondent	Functie	Werkzaam in (provincie)
JW1	Expert*	Zuid-Holland
JW2	Jongerenwerker	Zeeland
JW3	Jongerenwerker	Zeeland
JW4	Jongerenwerker	Zuid-Holland
JW5	Jongerenwerker	Utrecht
JW6	Jongerenwerker	Noord-Holland
JW7	Jongerenwerker	Noord-Holland
JW8	Jongerenwerker	Flevoland
JW9	Jongerenwerker	Flevoland
JW10	Jongerenwerker	Noord-Brabant

* JW1 is zelf geen jongerenwerker, maar een expert die werkzaam is binnen een jongerenwerkorganisatie. Omwille van de leesbaarheid wordt JW1 wel meegerekend als in dit hoofdstuk bijvoorbeeld wordt gesproken over 'alle jongerenwerkers'.

4.1.2 *Jongeren*

Voor het huidige onderzoek zijn ook interviews afgenomen met jongeren die zelf betrokken zijn (geweest) bij criminaliteit, die andere jongeren kennen die hierbij betrokken zijn (geweest), en/of het risico lopen om zelf betrokken te raken bij crimineel gedrag. Een veel gehoord geluid is dat jongeren, zeker wanneer zij betrokken zijn of waren bij criminaliteit, niet willen meewerken aan wetenschappelijk onderzoek. Volgens sommigen zou het zelfs onmogelijk zijn om jongeren die (ooit) betrokken zijn

geweest bij criminaliteit, te betrekken bij wetenschappelijk onderzoek; dit omdat zij geen interesse zouden hebben om met onderzoekers in gesprek te gaan of omdat er sprake zou zijn van een gebrek aan vertrouwen (Gambetta, 1993; Van Ruitenburg et al., 2025). Desalniettemin is het voor het begrijpen van de mechanismen en context van de rol die social media speelt in jeugdcriminaliteit essentieel om het perspectief en de ervaringen van jongeren rond dit thema mee te nemen.

Om met jongeren die betrokken zijn (geweest) bij crimineel gedrag, of die het risico lopen erbij om betrokken te raken, in gesprek te gaan, zijn verschillende wervingsstrategieën ingezet. Ten eerste is de hulp van jongerenwerkers ingezet. Aan de geïnterviewde jongerenwerkers is gevraagd of zij mogelijkheden zagen om in contact te brengen met jongeren uit hun netwerk. Een aantal jongerenwerkers stond zeer positief tegenover deze vraag, omdat het volgens hen *'belangrijk is om niet alleen over de jongeren te schrijven, maar juist met hen in gesprek te gaan om hun kant van het verhaal te horen'* (JW5). We vonden de aanpak om jongeren via jongerenwerkers te benaderen ook passend vanwege de bestaande relatie tussen de jongerenwerkers en de jongeren die zij tijdens hun dagelijkse werkzaamheden tegenkomen. Deze bestaande relatie bleek voor veel geïnterviewde jongeren belangrijk in hun keuze om deel te nemen aan het wetenschappelijk onderzoek. Aan de jongerenwerkers werd gevraagd om jongeren te benaderen die meer zouden kunnen en willen vertellen over de rol van social media bij de betrokkenheid van jongeren bij (zware en georganiseerde) criminaliteit.

Ten tweede zijn jongeren geworven via een afstudeerstage die een van de onderzoekers liep bij het Landelijk Programma Ondernijning van de Nationale Politie. Tijdens deze stage voerde de onderzoeker een kwalitatief onderzoek uit naar de rol van social mediaplatforms in de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde vormen van criminaliteit. Tijdens deze stage maakte de onderzoeker deel uit van het landelijke team dat zich richt op de aanpak van georganiseerde en ondernijnde criminaliteit. Via het netwerk van de politie en de contacten die in de verkennende fase van het onderzoek zijn gelegd, zijn twee jongerenorganisaties uit Rotterdam en drie jongerenwerkers uit Brabant bereid gevonden om deel te nemen aan het onderzoek. Ook aan deze jongerenorganisaties en -werkers is gevraagd om jongeren te benaderen die bereid zijn om met de onderzoeker in gesprek te gaan.

Om de aansluiting met jongeren verder te versterken, deed de betreffende onderzoeker aansluitend tussen januari en juli 2025 een meeloopstage bij een van de jongerenwerkorganisaties. Door deel te nemen aan activiteiten als koken, muziek, sport en gezamenlijke uitjes ontstond een natuurlijke setting waarin op een laagdrempelige manier contact met de jongeren kon worden gelegd. Deze intensieve betrokkenheid bood de mogelijkheid om beter inzicht te krijgen in de leefwereld van de jongeren en om stap voor stap een basis bekendheid tussen de onderzoeker en de jongeren te creëren.

In de periode januari 2025 tot en met mei 2025 zijn in totaal 28 jongeren tussen de 16 en 26 jaar gesproken: 11 via individuele interviews en 17 via focusgroepen (met tussen de twee tot vijf respondenten) (Tabel 4.2). In een van de focusgroepen (A) kenden de jongeren elkaar niet of nauwelijks. In de overige focusgroepen kenden de jongeren elkaar goed, bijvoorbeeld via school of de straat, of ze waren vrienden of familieleden. Doordat een van de onderzoekers gedurende enkele maanden bij een van de jongerenwerkorganisaties meeliep, ontstond bovendien de mogelijkheid om met sommige respondenten meermaals in gesprek te gaan (J16, J18, J20, J24). Dit gebeurde bijvoorbeeld wanneer bij een respondent de concentratie tijdens het eerste gesprek afnam, waardoor het passender was het gesprek op een ander moment voort te zetten. Ook kon het gebeuren dat bij het teruglezen van de interviews bleek dat er nog aanvullende vragen of verdiepende thema's over waren, die in een vervolgesprek zijn meegenomen.

Tijdens de groepsinterviews met de jongeren waren telkens twee onderzoekers en een jongerenwerker aanwezig. Twee individuele interviews zijn afgenomen in de aanwezigheid van twee onderzoekers en een jongerenwerker. De individuele interviews die in het kader van de meeloopstage zijn gehouden, zijn door één onderzoeker afgenomen. Voorafgaand aan deze gesprekken is telkens overleg geweest met de jongerenorganisatie om te verzekeren dat de veiligheid van beide partijen tijdens de gesprekken was gewaarborgd. Hoewel de interviews zijn afgenomen door wisselende samenstellingen van de onderzoekers, is telkens gebruikgemaakt van hetzelfde meetinstrument (paragraaf 4.1.3). Voorafgaand aan het interview werd het *informed consent*-formulier getekend en werd toestemming gevraagd voor het opnemen van het gesprek. Alle jongeren gaven toestemming voor het opnemen van het gesprek, ook al was een aantal aanvankelijk huiverig en voelden zij zich ogenschijnlijk minder vrij om te spreken met een *voicerecorder* op tafel. Met uitzondering van één individueel interview dat telefonisch is afgenomen, vonden alle gesprekken *face-to-face* plaats. De (groeps)interviews varieerden in duur van 30 minuten tot 2 uur. De interviews zijn *verbatim* getranscribeerd.

Voor dit deelonderzoek is ethische toestemming verkregen van de Facultaire Commissie Ethiek Rechtswetenschappelijk & Criminologisch Onderzoek (CERCO) van de Vrije Universiteit Amsterdam.

Tabel 4.2 Overzicht geïnterviewde jongeren

Respondent	Geslacht	Leeftijd	Gespreksvorm
J1	Man	22	Focusgroep A
J2	Man	21	Focusgroep A
J3	Man	17	Focusgroep A
J4	Man	26	Individueel
J5	Man	24	Individueel
J6	Man	17	Focusgroep B
J7	Man	17	Focusgroep B
J8	Man	17	Focusgroep B
J9	Man	17	Focusgroep B
J10	Man	17	Focusgroep B
J11	Man	22	Focusgroep C
J12	Man	22	Focusgroep C
J13	Man	21	Focusgroep D
J14	Man	18	Focusgroep D
J15	Man	16	Focusgroep D
J16	Man	22	Een-op-een
J17	Man	16	Focusgroep E ¹
J18	Man	24	Een-op-een
J19	Man	17	Een-op-een
J20	Man	24	Een-op-een
J21	Man	17	Een-op-een
J22	Man	17	Een-op-een
J23	Man	21	Een-op-een
J24	Man	23	Een-op-een
J25	Man	17	Focusgroep F
J26	Man	16	Focusgroep F
J27	Man	16	Focusgroep F
J28	Man	17	Een-op-een

1 Tijdens dit groepsgesprek was ook een andere deelnemer aanwezig die jonger dan 16 jaar oud was. Zijn antwoorden zijn uit ethische overwegingen niet meegenomen in het onderzoek.

4.1.3 *Topiclijsten*

Tijdens de interviews met jongerenwerkers en jongeren is gebruikgemaakt van verschillende topiclijsten. In de interviews met jongerenwerkers is onder meer gevraagd naar hun achtergrond, functie, werkzaamheden en hun kennis over en zicht op de online leefwereld van jongeren. Vervolgens zijn de jongerenwerkers gevraagd naar hoe zij

vanuit hun ervaring denken dat jongeren betrokken raken bij (drugs- en gewelds)criminaliteit en of, en zo ja, op welke manieren, social media bijdragen aan deze betrokkenheid. Ook is aan hen gevraagd of ze voorbeelden, zoals in de vorm van screenshots, hebben van berichten op social media waarin jongeren werden gezocht of waarin jongeren zichzelf aanboden voor het plegen van criminaliteit. Tot slot is aan de jongerenwerkers gevraagd om te beschrijven wat jongeren volgens hen nodig hebben om weerbaar te zijn tegen de betrokkenheid bij crimineel gedrag (Bijlage 5).

Voor de interviews met de jongeren zijn twee topiclijsten opgesteld: een voor de individuele interviews en een voor de focusgroepen. Een van de belangrijkste verschillen tussen de twee topiclijsten was dat we tijdens de individuele interviews dieper konden ingaan op de eigen criminele betrokkenheid van de respondent en de rol van social media daarin. Uit ethische en veiligheidsoverwegingen is tijdens de groepsgesprekken niet naar deze onderwerpen gevraagd. In de individuele interviews met jongeren is gevraagd om iets te vertellen over hun persoonlijke achtergrond, bijvoorbeeld hoe oud ze zijn, of ze naar school gaan of werken en welke hobby's ze hebben. Daarna is met de jongeren gesproken over hun gebruik van verschillende social media platforms en over de mate waarin zij berichten of content tegenkomen die gerelateerd is aan criminele activiteiten of waarin personen worden benaderd voor criminele opdrachten. Ook is hen gevraagd hoe en waarom jongeren volgens hen betrokken raken bij (georganiseerde en zware vormen van) criminaliteit en welke rol social media hierin spelen. Tot slot is ook gevraagd naar hun eigen ervaringen met het betrokken raken bij criminaliteit en de rol van social media hierbij, en hebben we hun gevraagd om te beschrijven waarom ze zijn gestopt met het plegen van criminaliteit (Bijlage 6).

De focusgroepen begonnen met een voorstelronde waarin onder andere aan de jongeren is gevraagd om iets te vertellen over hun leeftijd, buurt en vrijetijdsbesteding. Bovendien werd tijdens het voorstelronde de vraag gesteld of, en zo ja, waarvan de respondenten elkaar kennen. Vervolgens zijn de jongeren tijdens het groepsgesprek gevraagd naar hun persoonlijke social media gebruik, in hoeverre zij weleens posts op social media tegenkomen over criminele activiteiten en zo ja, of zij daar voorbeelden van kunnen geven. Daarna is aan de respondenten gevraagd of en in hoeverre zij weleens posts op social media voorbij hebben zien komen waarin mensen werden gevraagd om criminaliteit te plegen of waarin mensen zichzelf daarvoor aanboden. In meer brede zin is tijdens de focusgroepen ook ingegaan op hoe jongeren volgens de respondenten betrokken raken bij criminaliteit en de rol die social media daarin spelen (Bijlage 7).

4.1.4 *Analyse*

De interviewtranscripten zijn geanalyseerd met behulp van het programma ATLAS.ti. De interviewtranscripten zijn op deductieve wijze geanalyseerd. Dat wil zeggen dat op basis van de topiclijsten en de onderzoeksvragen voorafgaand aan de analyse een the-

matisch codeerschema is opgesteld. Tegelijkertijd werden inductieve codes ontwikkeld om nieuwe inzichten en gedeelde ervaringen van de respondenten te identificeren. De codes zijn daarna iteratief gegroepeerd in overkoepelende thema's, waarbij de onderzoekskeuzes, reflecties en inzichten zijn gedocumenteerd in memo's. De toegekende codes zijn vervolgens met elkaar vergeleken en verbonden om patronen te kunnen identificeren.

4.2 Resultaten

De manieren waarop jongeren via social mediaplatforms betrokken raken bij zware en georganiseerde criminaliteit en hoe dat zich verhoudt tot de traditionele offline aanwasmechanismen (onderzoeksvraag 1, 2 en 3), bespreken we in zeven paragrafen. In de paragrafen worden zowel de perspectieven van de jongerenwerkers als van de jongeren besproken. We bespreken allereerst het social mediagebruik onder jongeren (paragraaf 4.2.1) en de (negatieve) impact die het social mediagebruik heeft op jongeren (paragraaf 4.2.2). Vervolgens bespreken we aan welke oproepen voor criminele klussen jongeren op social mediaplatforms worden blootgesteld (paragraaf 4.2.3) en op welke typen criminaliteit dergelijke berichten betrekking hebben (paragraaf 4.2.4). Daarna bespreken we hoe jongeren via social mediaplatforms betrokken kunnen raken bij zware en georganiseerde vormen van criminaliteit (paragraaf 4.2.5) en wat de risico's zijn van het betrokken raken via social media (paragraaf 4.2.6). Voorts beschrijven we hoe jongeren offline betrokken kunnen raken bij zware en georganiseerde criminaliteit en hoe deze offline betrokkenheid zich verhoudt tot online ingroeimechanismen (paragraaf 4.2.7). We sluiten het hoofdstuk af met een slotparagraaf waarin we een samenvatting geven van de belangrijkste bevindingen die naar voren zijn gekomen uit de (groeps)interviews met jongerenwerkers en jongeren (paragraaf 4.2.8).

4.2.1 *Social mediagebruik van jongeren: 'alles wat je buiten social media deed vroeger, dat wordt ook gewoon online gedaan'*

De jongerenwerkers die we in het kader van deze studie hebben gesproken, begeleiden jongeren met uiteenlopende achtergronden en problematieken, en geven aan in hun werk bijvoorbeeld in contact te komen met jongeren die 'straat georiënteerd' zijn, die tegen de criminaliteit aan schuren, of al betrokken zijn in de criminaliteit en mogelijk in aanraking zijn (geweest) met de politie. Alle jongerenwerkers beamen de belangrijke rol van social media in de levens van de jongeren waarmee zij via hun werk in aanraking komen en beschrijven hoe de online wereld innig is verweven met de fysieke offline wereld van jongeren:

Het is eigenlijk een driehoek: op school, straat en online. En dat is continu met elkaar bezig. [...] Je kan in principe nu aan het chillen zijn met jouw vrienden, terwijl je thuis bent met een headset op. Dus wat je in principe vroeger op de hoek van de straat zou bespreken, doe je nu gewoon vanuit je stoel thuis. Dus eigenlijk alles wat je online doet, kan

je offline ook doen. Dus ik denk dat er niet per se een verschil is, maar ik denk dat het aan elkaar verbonden is eigenlijk (JW4)

Social media bieden jongeren kansen om in contact te komen met personen, bijvoorbeeld met gedeelde interesses, die ze in de fysieke wereld minder snel zouden tegenkomen: *‘als jij een andere groep mensen wilt leren kennen, omdat je misschien in je ontwikkeling je aangetrokken voelt tot een bepaalde groep, dan is dat makkelijk om dat te doen via social media’ (JW5)*. De jongerenwerkers benadrukken dan ook dat social media ertoe hebben geleid dat het sociale netwerk van jongeren is uitgebreid:

Het is gewoon een feit dat heel veel jongeren, heel veel netwerk vooral online hebben. Ja, als je vraagt ‘wie zijn je vrienden?’ Ja... er zijn heel veel kinderen die overleven op school en dan zijn ze in huis en dan hebben ze via online weer een heel ander netwerk (JW9)

De gesprekken met de jongeren bevestigen de prominente rol van social media in de levens van jongeren. Alle respondenten maken dagelijks gebruik van meerdere social mediaplatforms, met telefoonschermtijden variërend van 3 tot 10 uur per dag. De meeste jongeren geven aan dat ze vanuit hun ouders of verzorgers geen regels opgelegd hebben gekregen over hun social mediagebruik. Daarbij komt dat de ouders van de respondenten in de meeste gevallen nauwelijks tot geen zicht hebben op hun social mediagebruik, mede doordat de jongeren hierover weinig delen en ouders er niet naar vragen.

Uit de interviews blijkt dat jongeren verschillende social mediaplatforms gebruiken voor uiteenlopende doeleinden. Allereerst benoemen alle jongerenwerkers dat Snapchat momenteel het meest gebruikte platform onder jongeren is: *‘Snap is gewoon echt het epicentrum van hun leven eigenlijk’ (JW1)*. De jongeren bevestigen dit beeld en beschrijven vooral gebruik te maken van Snapchat, met het voornaamste doel om dagelijks contact te onderhouden met vrienden door te chatten of elkaars *story’s* te bekijken. Over de aantrekkelijkheid van Snapchat zijn de jongeren eensgezind: het is snel, makkelijk en handig te gebruiken, *snaps* (foto’s die je via het platform hebt gemaakt en verstuurd) blijven lang bewaard, het biedt mogelijkheden als *bitmoji’s*²⁹ en filters, en je kunt ervoor kiezen om posts zowel openbaar als alleen met je vrienden te delen (J6; J8; J9; J11; J12).

Andere platforms die volgens jongerenwerkers momenteel populair zijn onder jongeren zijn TikTok, Instagram en YouTube. Jongerenwerkers geven aan dat jongeren Instagram en TikTok vooral gebruiken om content geplaatst door anderen te bekijken, en de jongeren bevestigen deze platforms vooral te gebruiken om te ‘scrollen’. Een aantal

29 Een bitmoji op Snapchat is een gepersonaliseerde emoji-avatar: dit karakter kun je zo maken dat deze op jou lijkt (qua haarstijl, kleding, et cetera) en vervolgens kun je het verwerken in bijvoorbeeld je profielfoto en in stickers en animaties die je via Snapchat kunt versturen.

jongerenwerkers ziet dat de jongeren op deze platforms zelf weinig content, zoals berichten, foto's of video's, plaatsen; en dat als ze dit wel doen, ze zich bewust zijn van hun privacy en dat social media kunnen worden gemonitord, bijvoorbeeld door ouders. Het plaatsen van eigen content op social media lijkt inderdaad over het algemeen weinig plaats te vinden onder de gesproken jongeren. Daarnaast beschrijven de jongerenwerkers dat jongeren Telegram gebruiken om in contact te komen met een breder netwerk, bijvoorbeeld om muziek te delen, om 'een beetje bij te blijven in wat speelt in die bredere straatwereld' (JW1). Telegramgroepen zijn vaak ook groter, bestaande uit meer mensen die de jongeren zelf niet kennen. De jongeren benoemen inderdaad dat Telegram, in vergelijking met platforms als Snapchat en TikTok, voor andere doeleinden wordt gebruikt. Telegram wordt niet gebruikt voor de alledaagse communicatie met vrienden en bekenden, maar eerder voor toegang tot allerlei illegale content en diensten. Zo geeft een aantal jongeren aan dat ze Telegram gebruiken om (illegaal) muziek, series en films te downloaden (J3; J6; J7; J8; J17; J25; J26; J27). Daarnaast beschrijven enkele respondenten dat op Telegram bepaalde content, zoals agressieve of criminele beelden, te vinden is die op andere platforms, zoals TikTok, doorgaans wordt verwijderd of geblokkeerd. Zo beschrijft een jongere hoe content op Telegram volgens hem minder streng wordt gereguleerd in vergelijking met andere social mediaplatforms:

Telegram, ik weet niet... Ik hoor gewoon vaak Telegram; expose. Dat is wat ik vaak hoor. Voor de rest, ik heb die app zelf nog nooit geprobeerd, ik hoef hem ook niet te hebben. Maar ja, Telegram is gewoon... Telegram kan jij plaatsen wat jij wilt. In groepen kan alles geplaatst worden, er is geen grens. Bijvoorbeeld op TikTok kan je niet plaatsen wat jij wilt. En daar wel. Ik denk dat vandaar dat die app zo populair is op die gedeelte (J6)

Tegelijkertijd geeft een aantal jongeren aan Telegram bewust te mijden, nooit te hebben gebruikt, of inmiddels weer te hebben verwijderd, vanwege de negatieve of risicovolle associaties die zij bij dit platform hebben (J6; J8; J11; J12; J13; J14; J16; J18; J22). Uit de gesprekken met jongerenwerkers en jongeren blijkt dat WhatsApp in steeds mindere mate door jongeren wordt gebruikt: de communicatie die normaliter via WhatsApp verliep, vindt tegenwoordig vooral via Snapchat plaats. WhatsApp wordt door jongeren slechts nog gebruikt voor het contact met ouders en familie:

Ja ik gebruik WhatsApp eigenlijk niet eens, het is meer voor als je bijvoorbeeld iets zakelijkere berichten verstuurt met mensen, mijn moeder. Snapchat is voor vrienden. Instagram is gewoon ja, gewoon [...] een beetje grappige filmpjes kijken (J1)

4.2.2 **Verschillen in zicht op social media tussen jongerenwerkers: 'jongeren waren altijd al vlug, social media is nog vlugger'**

De mate waarin de jongerenwerkers zicht hebben op het social media gebruik onder jongeren blijkt te verschillen. Ruim de helft van de geïnterviewde jongerenwerkers

geeft aan hier redelijk goed zicht op te hebben, omdat ze zelf ook op de verschillende social mediaplatforms actief zijn. Een aantal van de jongerenwerkers onderhoudt contact met jongeren op social mediaplatforms, vooral Snapchat of Instagram worden hierbij genoemd. Tegelijkertijd zijn er ook jongerenwerkers die minder actief zijn op de sociale mediaplatforms die populair zijn onder de jongeren, zoals Snapchat, met als gevolg dat hun zicht op de online leefwereld van de jongeren beperkt(er) is.

Vanwege het Snapchatgebruik onder jongeren is ruim de helft van de gesproken jongerenwerkers op het platform actief, bijvoorbeeld om contact te hebben met jongeren en hun *story's* te bekijken (JW1; JW2; JW3; JW4; JW5; JW7; JW10).³⁰ Een respondent beschrijft bijvoorbeeld hoe hij de *story's* van de jongeren waarmee hij werkt in de gaten houdt, waarbij hij, door de dingen die jongeren delen, het idee heeft dat zij soms vergeten dat hij meekijkt met hun *story's* (JW3). Een andere jongerenwerker voegt hieraan toe dat hij vooral in het weekend de *privéstory's* van de jongeren bekijkt, en dat hij dan bijvoorbeeld ziet dat jongeren aan het blowen of drinken zijn, of lijsten delen van (illegale) goederen die ze verkopen, zoals nekkleding (JW7). Ondanks het feit dat Snapchat veruit het meest gebruikte social mediaplatform onder jongeren is, blijkt dat niet alle jongerenwerkers actief zijn op het platform. Zo geeft een respondent aan geen Snapchataccount te hebben, en dat zij aan jongeren zelf vraagt wat ze op dit platform allemaal doen en of ze bijvoorbeeld weleens iets crimineels voorbij zien komen (JW9). Daarentegen is het bij de organisatie waar een andere jongerenwerker werkt, verplicht om een Snapchat- en Instagramaccount te hebben en binnenkort komt daar vanuit de pijler *'wij zijn daar waar de jongeren zijn'* ook TikTok bij (JW4). Naast Snapchat worden ook Instagram, Telegram, YouTube en PlayStation Network als voorbeelden van platforms genoemd waar jongerenwerkers zich op bewegen om zicht te houden op de online leefwereld van jongeren.

De verschillen in de mate waarin jongerenwerkers actief zijn op social media en zicht hebben op de online leefwereld van jongeren, worden deels bepaald door het algemene beleid van de organisatie. Een jongerenwerker beschrijft dat vanuit haar organisatie wordt gestimuleerd om aanwezig te zijn in het online domein, maar dat zij ook veel lokale verschillen ziet in hoeverre jongerenwerkorganisaties hierin zijn ontwikkeld, afhankelijk van wat de opdracht vanuit de gemeente is (JW10). Een andere jongerenwerker bevestigt dat er in zijn gemeente momenteel nog weinig zicht is op wat er zich online afspeelt onder jongeren en dat ze nog aan het onderzoeken zijn op welke manieren het zicht hierop kan worden vergroot (JW2). Daarnaast lijkt het zicht op het social mediagebruik van de jongeren onder sommige jongerenwerkers samen te gaan met hun leeftijd: de wat oudere jongerenwerkers geven aan minder actief te zijn op social media. Een andere respondent (JW7) geeft ook aan dat zijn oudere collega's zich minder bezighouden met social media vanwege de snelheid van de platforms. Daarbij be-

30 Story's op Snapchat zijn foto's of video's die je deelt met al je vrienden (of openbaar) en die 24 uur zichtbaar blijven.

schrijft een respondent dat het social mediagebruik zich onder jongeren snel ontwikkelt en dat het een uitdaging is om dit bij te houden:

Het is sowieso gewoon heel lastig: social media gaan heel vlug, dat ontwikkelt zich continu. Jongeren waren altijd al vlug, social media zijn nog vlugger. [...] En wij zijn daar ook zelf naar aan het kijken, van hoe kunnen we nu vroeger in dat stadium van social media zitten? (JW10)

4.2.3 ***Blootstelling aan antisociale en criminele content via social media: ‘op mijn Snap zag ik alleen maar criminaliteit’***

Hoewel een aantal jongerenwerkers benoemt dat social media het voor jongeren makkelijker heeft gemaakt om onderling en met ouders te communiceren, benadrukken alle jongerenwerkers de negatieve impact die social media kunnen hebben op het (offline) gedrag van jongeren. Het risico bestaat dat jongeren op social media worden blootgesteld aan antisociale en criminele content, iets wat de gesproken jongeren ook bevestigen. Volgens de jongerenwerkers worden jongeren op social media blootgesteld aan uiteenlopende vormen van antisociale en criminele content, zoals de handel in illegale goederen, zoals drugs, vapes, gestolen fatbikes, zwaar vuurwerk en wapens. Daarnaast worden jongeren geconfronteerd met beelden van ‘pestgedrag’ (JW4; JW10) en beelden van agressie en online escalatie van conflicten (JW3; JW4; JW8; JW9). Ook wijzen meerdere jongerenwerkers erop dat social media worden gebruikt om personen te ‘exposen’ (JW1; JW3; JW10). Daarmee wordt bedoeld dat iemand publiekelijk wordt vernederd, bijvoorbeeld door het delen van naaktfoto’s, of wordt ontmaskerd als ‘snitch’ of oplichter.

Jongeren herkennen dat op social mediaplatforms verschillende typen criminele content vind- en zichtbaar zijn. Dit lijkt per platform te verschillen. Op Snapchat en Telegram zien de respondenten regelmatig story’s of berichten over de verkoop van illegale goederen zoals vapes met smaakjes, drugs of wapens (J1; J3; J5; J6; J7; J11; J12; J23). Snapchat wordt ook als social mediaplatform genoemd waar jongeren berichten tegenkomen die te maken hebben met F-game, zoals het beschikbaar stellen van een pinpas (J1; J2; J3). Daarnaast beschrijven meerdere jongeren dat ze op Telegram gewelddadige content tegenkomen, zoals seksueel geweld, liquidaties en vechtvideo’s (J2; J6; J8; J13; J14; J17; J20). Ook Instagram wordt als social mediaplatform genoemd waar jongeren worden blootgesteld aan vechtvideo’s. Een aantal jongeren stelt dat ze dergelijke content minder vaak tegenkomen op TikTok, omdat dit vaak snel wordt verwijderd door het platform (J2; J6).

Uit de interviews blijkt dat jongeren niet zomaar in bepaalde Telegramgroepen belanden. Een belangrijk verschil tussen Telegram en andere platforms, zoals TikTok en Instagram, waar algoritmes bepalen aan welke content personen worden blootgesteld, is dat personen op Telegram zelf op zoek moeten naar bepaalde groepen en hier lid van

moeten worden om de berichten binnen deze groep te kunnen zien. Eén van de jongerenwerkers beschrijft echter hoe makkelijk het voor jongeren is om in Telegramgroepen terecht te komen waar bijvoorbeeld wapens worden aangeboden:

En als je dan hier kijkt heb je mediafiles maar ook links; dat zijn allemaal weer linkjes naar andere Telegramgroepen. Dus zo kan je ook als jongere dus heel makkelijk bij van alles terecht. Als ik hierin kan komen, dan kunnen jongeren dat ook. Dat is het handige wat dat betreft van Telegram: je kan zoeken op specifieke termen, dus als ik zoek op 'wapens' bijvoorbeeld heb je eentje die heet 'wapen verkoop, oplichters, firearms, scams'. Dat is dus ook weer interessant; hier posten ze mensen in die dus niet betrouwbaar zouden zijn, waar je niet bij moet kopen. Je kan dus ook bij [groepen] waar wel wapens worden aangeboden (JW1)

Een van de jongeren voegt hieraan toe: *'Ik denk wel dat je je best moet doen om het [criminele content] te vinden. Het is wel makkelijk te vinden, maar je moet wel weten waar je zoekt'* (J5). Een aantal jongeren legt ook uit dat ze soms aan het 'scrollen' zijn op TikTok of Instagram en dan een soort advertenties tegenkomen om Telegram te downloaden om daar explicietere, extremere beelden te kunnen zien. Zo vertelt een jongere: *'ik zat een keertje op Insta te scrollen, toen zag ik een reclame van Telegram'* (J24). De respondenten beschrijven dat op Telegram eigenlijk alles kan worden geplaatst zonder dat het door het platform wordt verwijderd.

4.2.4 Blootstelling aan oproepen voor criminele activiteiten via social media: 'soms kreeg ik gewoon drie van die emoji's op een rij en ik wist al precies wat er bedoeld werd'

Naast de blootstelling aan criminele content, zoals de handel in illegale goederen en gewelddadige beelden, bespreken zowel de jongerenwerkers als de jongeren de blootstelling van jongeren aan oproepen voor criminele activiteiten op social mediaplatforms. De meeste jongerenwerkers horen hierover via de jongeren met wie zij dagelijks werken. De jongerenwerkers die aangeven zelf ook zicht te hebben op de online leefwereld van jongeren, zien dit ook weleens voorbijkomen op de social mediaplatforms waarop ze actief zijn (JW1; JW2; JW3; JW4; JW5; JW7). De jongeren bevestigen dit beeld. Ondanks het feit dat niet alle jongeren zelf betrokken zijn (geweest) bij criminaliteit, geven ze namelijk nagenoeg allemaal aan weleens of regelmatig berichten op social media te hebben gezien waarin personen werden gezocht voor het plegen van strafbare feiten:

Tuurlijk, je komt dit overal tegen. Tegenwoordig zit het zelfs zo diep in social media [dat] als je het niet volgt of je bent gewoon een heel normaal persoon en staat echt ver buiten de criminele wereld, dat je het zelfs dan ook ontdekt of tegenkomt (J2)

De jongeren noemen vooral Snapchat en Telegram als platforms waar ze deze berichten of oproepen hebben gezien. Op Snapchat verschijnen deze berichten zowel in openbare *story's* (verhalen die voor iedereen zichtbaar zijn) als in *story's* die alleen voor vrienden te zien zijn. Een jongerenwerker die bij een van de groepsgesprekken met jongeren aanwezig was, vertelde deze berichten op Snapchat te hebben gezien via screenshots, waarbij de oproep door anderen werd gedeeld: *'via screenshots zetten op jouw verhaal en zo'n klus wordt vervolgens heel makkelijk doorgezet'*.

Uit de gesprekken met de jongeren blijkt dat de functionaliteiten van Snapchat het gemakkelijk maken om veel personen toe te voegen om dergelijke oproepen te verspreiden. Een respondent legt bijvoorbeeld uit dat de functie 'Vrienden zoeken' (voorheen 'Snel toevoegen'), in Snapchat wordt ingezet door dealers voor het uitbreiden van het netwerk voor het afzetten van drugs of andere illegale producten (J17). Via de functie 'Vrienden zoeken' kunnen gebruikers eenvoudig andere personen aan hun vriendenlijst toevoegen op basis van algoritmisch gegenereerde aanbevelingen: *'is gewoon puur mensen blijven toevoegen, kijken naar mensen hun verhalen, kijken wie ze zijn, beetje gesprekken met ze voeren'* (J16). De selectie van deze aanbevelingen is gebaseerd op een combinatie van factoren, zoals gegevens uit het adresboek van de gebruiker – mits hiervoor toestemming is verleend – en connecties via andere social mediaplatforms, en gezamenlijke vrienden op Snapchat. Daarnaast kunnen ook locatiegegevens een rol spelen. Wanneer gebruikers zich vaak op eenzelfde locatie bevinden, bijvoorbeeld op school, in de buurt of op een evenement, kan Snapchat op basis hiervan nieuwe contacten voorstellen. Een aantal respondenten heeft zelf meegemaakt dat drugsdealers hen op deze manier hebben toegevoegd, en hun vervolgens via privéberichten prijslijsten van aangeboden illegale producten toestuurd, zoals vapes met een smaakje:

Je maakt een account aan en je gaat heel een lijstje af aan mensen die je op dat moment kan toevoegen. De volgende dag komt er weer een nieuw lijstje met mensen die je kan toevoegen. Mensen gaan dan in op zulke deals en dat dan weer promoten op hun eigen verhaal voor korting (J17)

Een andere respondent beschrijft daarbij dat de functie ook wordt gebruikt voor het vinden van jongeren voor het uitvoeren van criminele klussen:

Als ze geen Telegram wilden installeren, dan maar via Snapchat. Er staat een hele mooie lijst met mensen die je kan toevoegen op Snapchat bij jou in de buurt of gemeenschappelijke vrienden, en dan gewoon snel te voegen en kijken wie daarop gaat happen. Dan vraag je 'heb jij wat te doen?' en dan vroeg ik meestal van 'installeer even Telegram en dan praten we verder' (J28)

Een van de jongerenwerkers legt uit dat als jongeren een bericht krijgen waarin ze worden gevraagd voor een criminele activiteit, bijvoorbeeld op Snapchat, dit vaak vanuit iemand komt die zich in het indirecte sociale netwerk van de jongere bevindt:

Dit gaat voornamelijk om jongeren die in elkaars bereik zijn. Want ja, ik hoef jou niet per se te kennen om jou op Snapchat te hebben. Soms wordt iets doorgestuurd [...] en dan voeg je diegene toe omdat je hem weleens hebt gezien. Je kent hem niet, maar je hebt hem weleens gezien en je denkt van ‘wat een interessant leven heeft hij’. Maar over het algemeen zijn het wel jongens of vrienden onderling of mensen in dezelfde kring, laat maar zo zeggen (JW4)

Op Telegram zien de jongeren de oproepen waarin personen worden gezocht voor een criminele activiteit zowel in vindbare en openbare groepen als in privégroepen. Een aantal respondenten beschrijft bijvoorbeeld dat zij door bekenden, vrienden of mensen uit hun omgeving die al actief waren op het platform en in bepaalde Telegramgroepen zaten, zijn uitgenodigd (J16; J20; J28). Aan de respondenten is ook gevraagd of zij berichten op social media tegenkomen waarin jongeren zelf het initiatief nemen voor het uitvoeren van een criminele activiteit. Het merendeel van de jongerenwerkers die op social media actief is, geeft aan dit nog nooit te zijn tegengekomen (JW2; JW3; JW5; JW9; JW10). Een andere jongerenwerker benoemt dat hij dit nooit tegenkomt op Snapchat, maar wel ziet dat op Telegram vraag en aanbod van criminele klussen door elkaar lopen (JW1). Een enkele respondent noemt wel een aantal voorbeelden van jongeren die op Snapchat, Telegram of Instagram hun bankpas aanbieden, op zoek gaan naar een uithaalklus, of ‘boys die groter of hoger staan in de hiërarchie om drugs vragen [...] om te verkopen eigenlijk’ (JW4). Een andere respondent nuanceert dit, en legt uit dat als jongeren zichzelf aanbieden, dat ze dit dan eerder doen door een privébericht te sturen naar een persoon waar ze al eerder via social media een criminele klus voor hebben uitgevoerd:

Wat ik terugkrijg van jeugd zeg maar, is dat ze dat niet per se in hun story gooien. Want ze hebben het al een keer gedaan, dus ze weten al naar wie ze toe moeten. Dus dan contacten ze gewoon die jongere weer van, ‘joh, heb je nog werk voor me?’ [...] Als eenmaal die lijn is gelegd van, ‘joh, ik heb een geldezel nodig’ en jij biedt je aan – dan gaan jongeren daarna vaak nog vragen, ‘joh, kan ik nog een keer...’ (JW7)

De jongeren zelf beschrijven dat ze op de social media voornamelijk berichten zien waarin personen worden gezocht voor het uitvoeren van een criminele klus. Op de vraag of respondenten ooit hebben gezien dat iemand zichzelf via social media aanbiedt voor het plegen van criminele activiteiten, reageert een groot deel op lacherige wijze dat zij zoiets nog nooit zijn tegengekomen (J1; J2; J3; J4; J6; J7; J8; J9; J10; J11; J12). Eén jongere merkt op dat hij dergelijke berichten nog nooit heeft gezien op Snapchat of WhatsApp, maar denkt dat dit ‘misschien wel via Telegram’ gebeurt vanwege het anonieme karakter van het platform (J12). Een aantal jongeren geeft daarentegen aan weleens berichten te hebben gezien waarin personen zichzelf aanbieden voor criminele activiteiten. Zo vertelt een respondent: ‘ik heb dat anderen wel zien doen, van: “ik z.s.m. geld nodig, als je iets hebt”. Dat is gewoon makkelijk, ze willen gewoon werken, dan hoef je niet te wachten totdat je eruit wordt geplukt’ (J19). Een andere jongere voegt

daaraan toe: ‘ja dan krijg je zo’n bericht [op Telegram]; “echte werker zoekt werk”, of “down for anything”, maar vaak zijn dat wel echt sukkeltjes’ (J5). Wanneer hem wordt gevraagd of opdrachtgevers op dit soort berichten zouden ingaan, antwoordt de jongere als volgt:

Ik zeg je eerlijk, ik denk het niet. Want het komt heel wanhopig over. [...] En als jij wanhopig overkomt, ik zou aan jou gaan twifelen, [...] want waarom ben je zo wanhopig? Zelfs, ook al heb je geldnood, ja prima, maar waarom ben je zo wanhopig dat je op die manier jezelf te koop moet zetten? Dus ik denk niet dat daar heel erg op ingegaan wordt. Maar ik zie de berichten weleens voorbijkomen (J5)

Een aantal jongeren geeft aan dat als ze dergelijke berichten zouden tegenkomen, ze deze ‘niet serieus’ zouden nemen en dat ze verwachten dat potentiële opdrachtgevers zulke aanbiedingen evenmin serieus nemen of vertrouwen (J1; J3; J12). Desondanks vertelt een van de jongeren hoe hij zichzelf heeft aangeboden voor criminele klussen via Snapchat, omdat hij zich in een slechte thuissituatie bevond en in geldnood zat: ‘Ik zette mijzelf beschikbaar van “yo als iemand mij nodig heeft voor een klus...”. Ik heb dat niet zo vaak gedaan, misschien 2 of 3 keer en al die keer had het met drugs te maken’ (J20). Deze jongere heeft via deze manier enkele drugsdelicten gepleegd, zoals het vervoeren van drugs tussen Nederland en Duitsland.

4.2.5 ***Typen criminele oproepen waar jongeren via sociale media aan worden blootgesteld: ‘het zijn gewoon makkelijke kutklussen en daar heb je gewoon makkelijke kutmensen voor nodig’***

Vanuit het perspectief van de professionals en jongeren is gesproken over de typen criminaliteit waar jongeren oproepen op social media voor voorbij zien komen. Uit de gesprekken met jongerenwerkers komt naar voren dat op social media vooral oproepen voorbijkomen voor F-game klussen, waarbij jongeren worden gevraagd om te fungeren als ‘geldezel’ (JW1; JW3; JW4; JW5; JW7). Andere typen criminele activiteiten die de jongerenwerkers noemen zijn het uithalen van drugs (JW4; JW5; JW10), driver of (drugs)koerier zijn (JW4; JW5) en lichtere geweldsdelicten zoals een auto in brand steken (JW10):

Ook als je kijkt op Snapchat, zeg maar dat de accounts worden gemaakt met ‘snel geld verdienen’: ‘Wil je snel geld verdienen? Geef je pinpas voor een uur.’ Dat soort dingen. Dus het komt vrij veel voor, echt vrij veel. Denk ook aan lachgaskoeriers, mensen die vuurwerk verkopen. Dus ik heb het over die geldezels die ze zoeken. Er wordt ook wel echt door mensen die foute bedoelingen erbij hebben, ook echt actief geronseld binnen een groep jongeren waarvan ze weten dat ze op dat moment in hun leven zoekende zijn (JW5)

Uit de gesprekken met professionals blijkt dat er minder vaak oproepen op social media worden geplaatst voor het plegen van zwaardere geweldsdelicten, zoals het plaatsen

van een explosief bij een woning of het plegen van een plofkraak. Volgens een van de jongerenwerkers raken jongeren voornamelijk via de fysieke leefwereld betrokken bij plofkraaken (JW5). Hoewel een deel van de jongerenwerkers aangeeft signalen op te vangen dat jongeren via social media worden blootgesteld aan oproepen voor criminele klussen en sommigen een idee hebben wat voor typen activiteiten dit betreft, benadrukken de jongerenwerkers dat deze berichten vaak onduidelijk zijn en dat jongeren zelf beter kunnen toelichten wat deze berichten betekenen: *‘Soms blijft het een beetje onduidelijk wat ze precies bedoelen, dus “werkers gezocht” of dat soort zaken, [...], dus dat zullen we ook nog eens specifiek aan jongeren moeten vragen wat dat betekent’* (JW1).

De jongeren bevestigen dat de eerste oproep op social media over het algemeen vaag is en geen details geeft over het type criminele activiteit of over de beloning die kan worden verdiend met het uitvoeren ervan (J4; J18). Het gaat dan bijvoorbeeld om zinnen als ‘kleine job hierzo’ (J16), ‘wie kan snel iets fixen’ (J17), job beschikbaar, bericht me’ (J24), of zoals een andere respondent duidt: *‘De oproep is gewoon heel simpel: gewoon “wie kent” of “wie wil”. Dat is gewoon zo’n vraagstelling, gewoon “wie kent, wie wil, opdracht, klusje, snel verdienen, geld verdienen”. Dat soort dingen. Dat staat er gewoon letterlijk in’* (J4). De respondenten leggen uit dat jongeren in de meeste gevallen van tevoren niet precies weten wat de oproep inhoudt en waar ze op reageren. Sommige jongeren geven aan dat er in de oproepen naast tekst ook gebruik wordt gemaakt van emoticons (J6; J7; J8; J13; J14; J15; J17; J20; J28). In de oproepen waarin gebruik wordt gemaakt van emoticons, is het vaak voor jongeren duidelijk(er) wat er wordt gevraagd of om welke criminele activiteit het gaat. Een van de jongeren beschrijft hoe hij jongeren via social media heeft benaderd voor het bezorgen van drugs ‘van het ene naar het andere dorp’ en daarbij vaak emoticons gebruikte als ‘chocolade repen en witte bergen’, omdat dat volgens hem aantrekkelijk is voor een jonge doelgroep (J28). Een andere respondent stelt dat hij via Telegram opdrachten voor criminele klusjes aannam en door de combinatie van gebruikte emoticons kon afleiden om welk type criminaliteit het ging (J20). Hij illustreert dit met het volgende voorbeeld:

 = pakken (stelen)

 = tijdslimiet

 of = scooter of auto

Ondanks het feit dat een eerste oproep op social media vaak vaag is, kunnen veel jongeren wel een beeld schetsen van welke typen criminele activiteiten worden ‘aangeboden’ op social media, en op welke platforms dit plaatsvindt. De jongeren vertellen dat via Snapchat vooral personen worden gezocht voor eenvoudigere klussen. Zo geven veel jongeren aan dat ze op Snapchat berichten tegenkomen die te maken hebben met F-game. Dit wordt door de jongeren gezien als een snelle en makkelijke klus. De jongeren leggen ook uit dat de communicatie rondom een dergelijke klus, zoals het krijgen van instructies, in de meeste gevallen ook enkel online (via Snapchat) plaatsvindt:

‘Dat contact verliep gewoon via Snap of we belden even snel. “Is het geland, is het geland dan ja of nee”, als hij zegt “ja” dan weet ik meer dan genoeg’ (J24). Andere veelvoorkomende ‘populaire’ opdrachten die volgens de respondenten via Snapchat, maar ook via Telegram worden uitgezet, zijn het vervoeren van drugs of andere illegale goederen, het plaatsen van een bom of zwaar vuurwerk, het beschieten van woningen of het uithalen van drugs (J7; J2; J16). De jongeren leggen uit dat deze klusjes in principe door ‘iedereen’ kunnen worden gedaan, zonder dat er bepaalde vaardigheden voor vereist zijn (J14; J18; J26).

Hoewel de jongeren vertellen dat deze ‘makkelijkere’ of ‘lichtere’ criminele activiteiten ook veel voorkomen op Telegram, vertelt een deel van de respondenten dat op dit platform ook zwaardere opdrachten worden uitgezet die niet iedereen zomaar kan uitvoeren, omdat bepaalde vaardigheden zijn vereist. Zo vertelt een van de jongeren dat hij via Telegram is benaderd voor het afpakken van kilo’s drugs van rivalen, het regelen van vluchtauto’s of het stelen en strippen van deelscooters (J20). Sommige jongeren vertelden daarnaast over Telegramberichten waarin personen werden gezocht voor zwaardere opdrachten waarbij fysiek geweld een expliciet onderdeel van vormt (J16; J17; J28):

Op Telegram gaat het wat dieper. Je kan bijvoorbeeld al betaald worden om iemand in zijn knie te schieten als iemand nog wat verschuldigd was. Of een onbekend persoon in zijn knie schieten, weet je, of een plek waar als die daarin wordt geschoten niet zo snel door kan overlijden. Kan je gewoon kleine twee, vijfduizend krijgen (J16)

De jongeren denken dat dit soort zwaardere opdrachten vaker via Telegram dan via Snapchat wordt uitgezet, omdat Telegram volgens de jongeren meer mogelijkheden biedt om afgeschermd en anoniem te opereren. Door functies als geheime chats, besloten groepen en minimale gebruikersinformatie wordt het platform ervaren als een laagdrempelige en veilige plek voor het uitzetten van meer serieuze opdrachten.

De jongeren leggen uit dat het reageren op een oproep voor een criminele klus doorgaans plaatsvindt via een privébericht. Een van de respondenten die Snapchat heeft ingezet om met drugsafnemers in contact te komen, legt uit dat als een jongere via een privébericht heeft gereageerd op een opdracht, de persoon die *‘achter de opdracht zit, je gewoon een beetje gaat interviewen’* (J16). Op die manier probeert de persoon erachter te komen wie iemand is; bijvoorbeeld hoe oud diegene is. De jongere voegt daaraan toe dat jongeren onder de 18 jaar tegenwoordig ‘gewilder’ zijn dan jongeren boven de 18 jaar. Een vergelijkbaar verhaal komt uit andere interviews naar voren, waarbij meerdere respondenten aangeven dat een oproep voor het plegen van delicten op social media vooral is gericht op een de doelgroep tussen de 12 en 14 jaar (J13; J14; J28). Redenen die hiervoor worden genoemd zijn dat jongeren doorgaans lagere straffen krijgen, zij makkelijker beïnvloedbaar lijken, minder nadenken over de mogelijke gevolgen en gevoeliger zijn voor de verleiding van snel geld verdienen (J1; J2; J4; J13; J16;

J28). Of zoals een van de jongeren vertelt: ‘Ze zoeken naar jongere mensen, die horen 100, 200 euro en zijn gelijk verliefd, terwijl voor mij is 100 euro niks. Dat is binnen een week op, je weet toch’ (J2). Vervolgens beschrijven de jongeren dat specifieke informatie over de activiteit en de bijbehorende beloning pas wordt gegeven nadat zeker is dat een persoon de klus ook daadwerkelijk gaat uitvoeren (J4; J7; J8; J26).

Het is eigenlijk heel simpel. [...] Het is gewoon een oproep van... daar staat gewoon [...] letterlijk wat er moet gaan gebeuren, en waar het is, hoeveel het is. Maar dat krijg je ook pas nadat je akkoord hebt gegeven, van ‘ik ga het ook echt doen’, en eerder krijg je die gegevens ook niet. Het is niet dat ze strooien met... ‘hey wij zoeken iemand die daar, daar, daar...’ Nee, dat gaat ook te veel opvallen (J4)

Een van de respondenten voegt daaraan toe dat jongeren de instructies over het plegen van de criminele activiteit doorgaans in verschillende stappen krijgen (J13). Daarnaast beschrijven sommige jongeren dat voorafgaand aan bepaalde typen criminaliteit, zoals het neerleggen van explosieven of uithalen, vaak ook een fysieke ontmoeting plaatsvindt. Volgens een van de respondenten willen ‘ze sowieso eerst kijken van “joh met wie spreek ik af?”’, waarbij er vaak op ‘algemene plaatsen, stations, winkelcentrumgebieden en dat soort dingen wordt afgesproken’ (J4; J5). Een vergelijkbaar verhaal komt naar voren in een ander interview, waarin de respondent beschrijft dat er vaak ‘in het echte leven’ wordt afgesproken, omdat er op die manier meer kan worden besproken dan via social media (J16). Over het algemeen lijkt het zo te zijn dat hoe zwaarder de klus is, hoe minder informatie online wordt besproken. Eén respondent, die betrokken was bij afpersingsklussen via Telegram, vertelt daarentegen dat hij weinig fysiek contact had met de personen voor wie hij de criminele activiteiten uitvoerde. De respondent voegt daaraan toe dat de meeste communicatie via social media plaatsvond, wat hij als ‘prettig’ ervaarde: ‘hoe minder ik wist, dat maakte het eigenlijk alleen maar beter, makkelijker om uit te voeren in mijn hoofd’ (J28).

4.2.6 **Betrokken raken bij criminaliteit via social media: ‘social media hebben het eigenlijk makkelijk gemaakt voor criminelen om te ronselen’**

Het merendeel van de jongeren geeft aan ‘via via’ en ‘face to face’ in de criminaliteit te zijn beland (J4; J5; J16; J18; J19; J21), of van dichtbij te hebben gezien dat vrienden of bekenden op vergelijkbare wijze betrokken raakten bij criminele activiteiten (J1; J2; J3; J11). Slechts drie respondenten gaven aan dat social media voor hen als directe ingang tot de criminaliteit heeft gefungeerd, doordat ze online aan criminele klussen zijn gekomen (J20; J23; J28). Een andere respondent (J24) heeft ‘aanvullend’ op criminele activiteiten waarmee hij in zijn fysieke omgeving in aanraking kwam, ook wat criminele klussen via social media aangenomen. Een van deze jongeren legt uit dat hij via Snapchat is benaderd door zijn contacten van wie hij zelf regelmatig drugs voor eigen gebruik kocht, met de vraag of hij grotere hoeveelheden wilde inkopen om die dan

vervolgens door te verkopen aan zijn eigen vrienden (J23). Op deze manier is hij zelf gaan dealen via Snapchat.

Hoewel sommige jongerenwerkers aangeven dergelijke voorbeelden niet of nauwelijks te kennen (JW3; JW8; JW9), noemen andere jongerenwerkers meerdere voorbeelden van jongeren die zij begeleiden en die via social media betrokken zijn geraakt bij criminaliteit, doordat zij zijn ingegaan op een oproep voor een criminele klus. Een jongerenwerker beschrijft een voorbeeld van een jongere die via social media een klus als geldezel heeft aangenomen:

Alleen geldezel heb ik een keer meegemaakt. Een jongen waarvan zijn bankpas geblokkeerd was, die kwam naar me toe. Die woonde toen net een aantal jaar hierzo en die vroeg zich af waarom zijn bankpas was geblokkeerd. Maar wat er was gebeurd; was dat zijn bankpas uitgeleend, gewoon dat geldezel verhaal he, het bankpas uitlenen. Vervolgens dat er geld is gestort, iemand haalt het er weer vanaf. De bank ziet dat, die transactie, en hij was geblokkeerd. [...] Toen was dat via WhatsApp dat hij hem [een berichtje] kreeg, volgens mij WhatsApp of Insta, ik weet niet meer, één van de twee. Maar daar is hij toen op ingegaan. Die jongen was ook niet heel erg slim. Dat maakte niet uit, maar hij is ook gewoon... Z'n Nederlands was toen ook niet zo fantastisch. Hij dacht snel geld te verdienen, hij zag er geen kwaad in (JW3)

Een andere jongerenwerker bespreekt een aantal voorbeelden van jongeren die uithaalklussen in België hebben gedaan (JW10). De jongerenwerker benadrukt dat social media, zoals Telegram, een rol hebben gespeeld in het betrokken raken van jongeren uit Nederland voor uithaalklussen over de grens. Het merendeel van de gesproken jongeren bevond of bevindt zich in een omgeving waar het makkelijk is om te worden blootgesteld aan criminele contacten en activiteiten in de fysieke leefomgeving, waardoor social media niet noodzakelijk is of was om betrokken te raken bij crimineel gedrag of om anderen te vinden die criminaliteit willen plegen. Een respondent illustreert dan ook hoe social media wel van belang kunnen zijn voor personen die, in tegenstelling tot hemzelf, (nog) geen fysiek crimineel netwerk hebben:

Ik zou nu vijf verschillende mensen kunnen bellen, zeg maar, die dat [het neerleggen van explosieven bij woningen: SvD] gewoon met vlag en wimpel doen voor echt een klein bedrag [...] Maar dat is omdat ik zo'n netwerk heb. Als je niet zo'n netwerk hebt, dan is het natuurlijk hartstikke toegankelijk om het via daar [social media] te regelen. Ik denk dat ook veel jonge gasten, die beginnen met bijvoorbeeld hasj verkopen, dat ook zeker inkopen via Telegram, omdat het gewoon heel toegankelijk is [...] Ik heb bij wijze van spreken een wietwekerij, ik heb hokken, en ik heb een neefje van 14. En ik zeg tegen hem 'ga die overgebleven ons eens even verkopen'. Waar gaat die dat doen? Hij heeft het netwerk niet. Dus dan is er één andere plek, dat is online (J5)

Ook twee van de respondenten voor wie social media als toegangspoort fungeerde (J20; J28), gaven aan zich al te begeven in een criminele omgeving en social media niet per se nodig te hebben om opdrachten te verkrijgen. Toch kozen zij er bewust voor om niet via hun fysieke netwerk, maar via social media criminele klussen aan te nemen, met name vanwege het anonieme karakter van online platforms als Telegram: ‘*Via Telegram is het net wat makkelijker om aan zo’n klusje te komen. Stuk veiliger. Anders zien ze je gezicht, kunnen ze makkelijk aangifte tegen je doen, word je sneller gezien, en sneller gepakt*’ (J28). Deze respondent voegt hieraan toe hoe social media een soort afstand creëren tot de realiteit, die het makkelijker maakt om bepaalde criminele klussen uit te voeren:

Hoe minder ik juist wist, dat maakte het eigenlijk alleen maar beter. Hoe minder ik wist, dat maakte het ergens in mijn hoofd ook makkelijker om het uit te voeren. Als ik ze niet ken, wordt het alleen maar nog sneller gedaan. Ja, door social media voelt het ook alsof het niet helemaal echt is... Het voelt alsof het niet echt is, je draait er op een gegeven moment om heen, dan vragen ze of je het wilt doen en dan ga je het op eens doen en is het realiteit (J28)

Ondanks het feit dat de meeste geïnterviewde jongeren de beschikking hebben over een crimineel netwerk, wijst een aantal respondenten ook op beperkingen van het sociale netwerk. De omvang en de reikwijdte van het sociale netwerk om (mede)daders te vinden kunnen niet toereikend zijn, doordat personen door de politie worden aangehouden of niemand binnen het bestaande netwerk bereid is om een bepaald type criminaliteit uit te voeren. Uit de interviews komt naar voren dat de beperkingen van het fysieke sociale netwerk ertoe kunnen leiden dat personen hun bestaande netwerk via social media uitbreiden. Met name voor criminele activiteiten met een relatief hoge pakkans, zoals het uithalen van drugs, kan het lastig zijn om binnen het eigen netwerk uitvoerders te vinden:

Uithalers heb ik eerder wel gehoord ja, dat dat echt wel gewoon... het risico is hoog he, heel veel van die gasten worden gepakt. Dus uiteindelijk, je kan wel in je eigen kring gaan zoeken, maar je kring raakt ook op. Als het één keer goed gaat, vaak de tweede keer gaat het wel een keer fout, misschien de derde keer (J5)

In het merendeel van de gesprekken benadrukken de jongeren dat er bij het benaderen van potentiële uitvoerders via social media vaak lijkt te worden gewerkt met zogenoemde tussenpersonen: personen die worden betaald door de opdrachtgever om anderen te vinden die de criminele activiteit gaan uitvoeren (J1-J3; J4; J5; J17; J18; J20; J28). Deze tussenpersonen ontvangen een bedrag van de opdrachtgever(s) en proberen vervolgens iemand te regelen die de criminele activiteit uitvoert: ‘*iemand zegt bijvoorbeeld “ja ik geef jou duizend euro als je dit doet”. Die gaat dan iemand proberen te regelen die voor vijfhonderd euro gaat. Zo gaat dat gewoon*’ (J4). Daarnaast staan tussenpersonen garant voor het verloop van de opdracht: als de uitvoering (deels) mislukt, zijn zij

verantwoordelijk voor het betalen van een afgesproken bedrag aan de opdrachtgever(s). Of, zoals een van de respondenten de rol van tussenpersonen duidt:

Omdat de mensen die mij voor dit soort dingen vragen, ik in het verleden mee hebben gewerkt. Dus ik heb in het verleden met Pietje gewerkt, en Pietje is nu op zoek naar vier boys om wat te laten doen. Pietje kent mij goed, Pietje weet dat ik andere mensen ken, Pietje heeft zelf niet de contacten of wil niet in zijn eigen netwerk gaan kijken. Dus Pietje vraagt mij om het te regelen. En ik krijg dan van Pietje als tussenpersoon een bedrag (J5)

Een van de jongeren vertelt dat hoe hij in eerste instantie zelf criminele activiteiten uitvoerde via social media, maar later als tussenpersoon is gaan werken, omdat hij erachter kwam dat hij op die manier geld kon verdienen zonder zelf het ‘vuile werk’ te doen. De respondent gebruikte social mediaplatforms, zoals Snapchat en Telegram, om jongeren te benaderen voor het uitvoeren van de criminele activiteit (J28).

4.2.7 **Risico's van criminele betrokkenheid via social media: 'ik zit er zelf niet meer in, omdat ik weet van, er zitten ook politieagenten in die groep'**

Gelijktijdig met het vertellen over de oproepen voor criminele opdrachten waar jongeren via social media aan worden blootgesteld, benadrukken veel jongeren de risico's die het reageren op deze berichten met zich meebrengt (J2; J4; J5; J6; J7; J12; J16; J19; J26; J27; J28). Hoewel enkele respondenten het anonieme karakter van social media als prettig beschouwen (J20; J28), wordt het door andere jongeren vooral als risico gezien, omdat de persoon achter de criminele opdracht niet altijd bekend is (J2; J4; J16). Dit anonieme karakter van social media brengt verschillende risico's met zich mee, zoals oplichting: '9 van de 10 wordt geraced' (J21). Het gaat dan bijvoorbeeld om ripdeals, lokadvertenties of het kopen van illegale nepspullen via social media. Zo geeft een respondent een voorbeeld uit zijn persoonlijke netwerk:

Ik kende een jongen die ineens in een vuurwerkgroep op Telegram zat. Op een dag vroeg ik hem waar hij zijn geld vandaan haalde, en toen vertelde hij dat hij zelf een Telegram-groep had met tienduizend volgers. Hij plaatste nepvuurwerkfoto's, lokte mensen en be-roofde ze dan gewoon (J18)

Dat de jongeren alert zijn op oplichting blijkt uit een van de interviews waarin de respondent uitlegt dat hij op basis van de berichtengeschiedenis, de inhoud en de frequentie van berichten in Telegramgroepen kan inschatten of een bericht 'echt' of 'nep' is:

Het is de hele manier van berichten zeg maar. En je kan ook terugzien hoe lang iemand al actief is, en wat diegene in het verleden al gevraagd heeft. Kijk, als iemand tien keer op een dag hetzelfde bericht plaatst, is een beetje gek. Als iemand in een week tijd constant dezelfde klus aanbiedt, is het ook raar. Maar als hij in de loop van de tijd af en toe zo'n

soort klus door die groep heen knalt, is het niet gek. Dan heeft hij af en toe gewoon werk. Maar ik denk dat, tegenwoordig wordt er ook niet heel gericht meer gevraagd. Er wordt eerst vaak gevraagd voor 'echte werkers' zeg maar. En dan gaan die sliden in DM en dan gaan ze met elkaar communiceren van 'dit en dit is het' (J5)

Naast oplichting, benoemen de jongeren ook het risico van niet (volledig) uitbetaald krijgen na het uitvoeren van een bepaalde criminele activiteit. Ook de jongerenwerkers kennen voorbeelden van jongeren die niet betaald hebben kregen na het uitvoeren van een criminele klus. Alhoewel 'snel geld verdienen' als belofte wordt gepresenteerd bij het benaderen van jongeren via social media, blijkt in de praktijk dat (volledige) uitbetaling niet altijd vanzelfsprekend is (J5; J14; J26; J27). Een respondent schetst hoe opdrachtgevers of tussenpersonen bewijs eisen, bijvoorbeeld voor de schade die is aangericht door het plaatsen van een explosief bij een woning. Het komt voor dat personen ontevreden zijn over het resultaat en daarom slechts een deel van het afgesproken bedrag willen betalen. In sommige gevallen worden jongeren na het uitvoeren van een klus zelfs helemaal niet betaald:

Ik heb weleens gehoord dat mensen niet worden betaald zelfs. Dat ze eerst worden gelokt van 'ja, je krijgt geld en dit en dat en honderd procent en dit en dat'. Maar [...] dat achteraf diegene gewoon geen contact meer zoekt of niet tevreden is – dat is ook nog weleens, ze doen alsof ze niet tevreden zijn, dat het niet is gegaan zoals ze verwachtten en dat ze dan minder willen betalen. Dat gebeurt weleens. Maar dan heeft diegene wel die risico genomen (J4)

Daarnaast is het merendeel van de gesproken jongeren zich ervan bewust dat de politie social mediaplatforms monitort en controleert: *'Ik zit er zelf niet meer in, omdat ik weet van, er zitten ook politieagenten in die groep. Tenminste, het is niet veilig, ik wil niet dat mijn telefoonnummer ergens in een dik dossier belandt'* (J4). De jongeren geven aan dat ze denken dat de politie meekijkt op social media en zich zelfs voordoet als gewone gebruiker om informatie te verzamelen of om contact te leggen (J7; J8; J12; J17). Door deze monitoring wordt het communiceren op social media als 'risicovol' beschouwd, met een 'verhoogde pakkans' als gevolg (J7; J12). Eén respondent beschrijft hoe personen zich voorheen 'veel te open voelde in die chats', maar dat door grootschalig politie-ingrijpen op basis van getapte PGP-berichten het besef is gegroeid dat het communiceren via social media en andere online applicaties risicovol is (J5).

Tot slot: de jongeren benadrukken dat de verleiding om via social media in de criminaliteit te belanden groot is, vooral voor jongeren die in de fysieke wereld geen crimineel netwerk hebben. Vanwege deze verleiding heeft een aantal respondenten er bewust voor gekozen om niet meer op social media actief te zijn of het gebruik ervan te beperken (J13; J14; J16). Zij beschrijven dit als manier om zichzelf te beschermen tegen een terugval in de criminaliteit: *'Op mijn Snap zag ik alleen maar criminaliteit, terwijl ik eruit ben gestapt, begrijpt u? Daarom ben ik niet zo heel actief op Snapchat want je*

blijft [het] maar zien' (J16). In het verlengde hiervan werd door sommige respondenten beschreven hoe zij weerstand bieden tegen de betrokkenheid bij criminaliteit en wat volgens hen nodig is om ervoor te zorgen dat jongeren niet in de criminaliteit belanden (J1; J2; J3). De respondenten zijn eensgezind; ze benoemen dat voldoende opties om op legitieme wijze geld te verdienen hierin van groot belang zijn. Daarbij zouden organisaties moeten kijken naar persoonlijke doelen, hobby's en talenten van jongeren, of in de woorden van een van de respondenten:

Gewoon kijken wat ze eigenlijk willen. Ik ben altijd de persoon, kijken of je talent hebt, of je hobby's hebt, wat je leuk vindt qua werk. Gewoon zulke dingen. Ik geloof echt erin dat je met hobby's en talenten heel veel kan bereiken, en ik denk wel dat iedereen een talent of hobby heeft (J1)

4.2.8 **Betrokken raken bij criminaliteit via het offline sociale netwerk: 'ik werd op straat benaderd door wat oudere jongens'**

Terwijl de jongerenwerkers herkennen dat jongeren op social media worden blootgesteld aan oproepen voor criminele activiteiten en soms ook via de online wereld betrokken raken bij zware en georganiseerde vormen van criminaliteit, benadrukken zij vooral *offline* manieren waardoor jongeren in de criminaliteit terechtkomen. Veel jongerenwerkers bespreken de rol van het fysieke sociale netwerk van jongeren bij het normaliseren van, en motiveren tot, crimineel gedrag. Zo bespreken veel jongerenwerkers de rol van familie als risicofactor voor criminele betrokkenheid (JW1; JW2; JW4; JW5; JW7; JW8; JW10). Een aantal respondenten beschrijft dat jongeren bijvoorbeeld vanuit huis meekrijgen dat geld verdienen via criminaliteit normaal is of dat jongeren via broers of neven bij criminaliteit betrokken kunnen raken. Een factor die volgens de respondenten hiermee samenhangt, is armoede binnen het gezin. In meerdere interviews komt naar voren hoe jongeren gemotiveerd kunnen raken om geld te verdienen via het plegen van criminaliteit, bijvoorbeeld om bepaalde spullen te kunnen kopen of om hun moeder financieel te ondersteunen in het huishouden (JW5; JW7). Een jongerenwerker omschrijft hoe deze financiële onzekerheid binnen het gezin kan samenhangen met een lagere sociaaleconomische status van de wijk waarin de jongere woont:

Er zijn heel veel eenoudergezinnen hier in [...] de wijk waarin ik werk, en er is heel veel armoede. [...] Vaak werken ouders wel, maar dan is het een baan die niet zo goed betaalt als gemiddeld, en dan kom je al gauw in aanraking met criminaliteit, omdat je in een wijk woont waar het eigenlijk genormaliseerd is (JW4)

De jongerenwerkers benoemen daarnaast ook de rol van andere personen uit het sociale netwerk van jongeren bij het betrokken raken bij criminaliteit, zoals vrienden van school of bekenden uit de buurt (JW2; JW4; JW5; JW8; JW9; JW10). Meerdere jongerenwerkers beschrijven hoe bepaald antisociaal en crimineel gedrag in sommige vriendengroepen genormaliseerd is geraakt. Als een vriend eerder een criminele klus heeft

uitgevoerd en daar veel geld mee heeft verdiend, kan dit voor kwetsbare jonge personen een verleidelijke voorbeeldfunctie hebben: *‘Ook vriendengroepen of mensen waarmee je omgaat. Dat kan ook vanuit vroeger gewoon altijd een hele goede vriend zijn geweest; die heeft een verkeerde keuze gemaakt, jij gaat erin mee’* (JW2). Hierin speelt het verlangen om erbij te horen volgens de jongerenwerkers ook een belangrijke rol als onderliggende motivatie. Jongeren willen bijvoorbeeld dezelfde merkkleiding dragen als hun vrienden of ook een *fatbike* hebben, wat hen kan motiveren tot illegale manieren van geld verdienen. Zo vertelt een van de respondenten over jongeren die betrokken waren bij een plofkraak:

Dat zijn ook gewoon jongens die zijn verleid omdat ze andere jongens het hebben zien doen en [zagen] dat het gelukt is. En dat ze dan ineens met vijftien-, twintigduizend euro op zak de wijk in komen en dat ze zeggen, ‘kijk jongens, een avondje werk’ (JW5)

Veel jongerenwerkers wijzen op het belang van de offline leefomgeving waarin de jongeren zich begeven (‘de straat’ of de wijk) bij het ‘via-via’ betrokken raken bij crimineel gedrag (JW1; JW2; JW3; JW4; JW5; JW6). Enkele jongerenwerkers beschouwen deze context zelfs als de centrale plek waar jongeren kunnen worden benaderd voor criminele activiteiten:

Het is nu een hele hype om via social media mensen te ronselen. En dat gebeurt ook wel, dus daar moeten we ook aandacht aan besteden, maar tegelijkertijd ben ik dan wel van mening dat je de focus verliest op het daadwerkelijke ronselen – dus gewoon echt ronselen op straat. Dat gebeurt ook nog steeds in groten getale (JW5)

Ook aan de jongeren is gevraagd hoe zij betrokken zijn geraakt of denken dat jongeren betrokken raken bij criminaliteit. Overeenkomstig met de jongerenwerkers, geeft het merendeel aan dat jongeren voornamelijk via hun (in)directe sociale netwerk (‘via-via’) zoals vrienden, familie en klas- en buurtgenoten in aanraking komen met criminaliteit en dat dit in de meeste gevallen plaatsvindt in de offline leefomgeving. Meerdere respondenten beschrijven hoe zij zelf via contacten vanuit hun directe omgeving, vrienden, familie of mensen uit hun buurt, in de criminaliteit terechtkwamen. Zo legt een jongere uit hoe hij via zijn zus en haar ‘criminele vriend’ op sleeptouw werd genomen (J16) en beschrijft een andere jongere: *‘Ik was een keer aan het voetballen op een pleintje met vrienden en toen zei eentje: “Wil je niet wat voor mij verkopen?”* (J24). Ook in de gesprekken met de jongeren die zelf niet betrokken zijn (geweest) bij criminaliteit, maar zich wel in een omgeving bevinden waarin vrienden of buurtgenoten zich daaraan schuldig maken, komt een vergelijkbaar beeld naar voren (J1; J2; J3; J6; J7; J8; J9; J10). Volgens hen is de sociale omgeving en met name de mensen met wie jongeren op dagelijkse basis omgaan, bepalend voor de kans dat iemand in aanraking komt met en betrokken raakt bij criminaliteit.

Een aantal respondenten benadrukt dat niet iedere willekeurige jongere wordt benaderd om criminaliteit te plegen (J1; J2; J3), maar dat een specifieke doelgroep lijkt te worden gevraagd, zoals jongeren die 'straat zijn' of er 'straat' uitzien (J2). Een andere respondent legt uit dat 'criminelen' vaak via hun sociale contacten worden doorgestuurd naar een potentiële uitvoerder van een klus: *'die wijst die aan, "hij woont daar en die kan dat en 100% dat hij dat ook nog wil doen". En die criminelen die gaan erop los natuurlijk'* (J4). Een andere respondent geeft aan dat personen lijken te weten dat ze bij sommige jongeren, zoals bij hemzelf, juist niet moeten aankloppen voor het uitvoeren van criminele activiteiten:

Dus ze kiezen wel gewoon de mensen uit van wie ze denken dat het makkelijker is. Want je kan het ook zo zien: [...] als ik een goede vriend heb en hij komt naar mij toe met bepaalde dingen, ga ik hem ook gewoon zeggen van – kijk, hij blijft sowieso mijn vriend – maar ik ga hem ook wel zeggen van... "Yo je ziet hoe ik mijn leven leid, hoe durf je mij dat te vragen? Dus je wilt me toch een soort van inlokken terwijl je goed goed weet..." – want ik bespreek gewoon met al mijn vrienden en families wat mijn doelen zijn en zo, dus dan weet je wel dat je mij [...] met rust moet laten met zulke dingen (J1)

Naast dat jongeren zelf worden benaderd door personen om een criminele klus uit te voeren, legt een jongere uit dat het binnen een buurt vaak ook bekend is bij wie je terecht kunt voor een criminele klus en dat jongeren deze potentiële 'opdrachtgevers' soms zelf opzoeken. Een aantal van de respondenten is niet alleen zelf betrokken geweest bij criminaliteit, maar heeft ook andere jongeren benaderd voor het plegen van criminaliteit (J5; J20; J28). Een van deze jongeren maakte daarbij gebruik van social media (J28), de anderen benaderden personen via de fysieke leefomgeving (J5; J20). Een belangrijke beweegreden hiervoor was dat ze op zoek waren naar jongeren die over bepaalde eigenschappen of kwaliteiten beschikken die nodig werden geacht voor het succesvol uitvoeren van de criminele activiteit. De voorkeur ging daarbij uit naar jongeren uit het eigen sociale netwerk, omdat zo beter zicht was op de eigenschappen en kwaliteiten die in huis werden gehaald:

*Met recruten, je moet het wel echt kunnen, je hebt bepaalde eigenschappen nodig. [...] Ik ben bijvoorbeeld naar [plaatsnaam] gestuurd waar ik met allemaal Albanese mannen heb gewerkt. Een van die gasten die leek geen 17, maar gewoon een volwassen man. De persoon die mij vroeg jongeren te rekruteren zei ook: 'We hebben iemand nodig zoals hij. Iemand die, als ik zo doe naar je gezicht: *maakt slaande beweging*, gewoon recht blijft kijken. Niet dat je wegduikt.' Zulke jongens zijn lastig te vinden. Veel jongeren willen wel zo'n klusje doen, doen allemaal stoer, maar hebben praatjes. Het is heel moeilijk om jongens te vinden die de klus letterlijk klaren en die het ook goed doen (J20)*

Een van de voorbeelden die tijdens de interviews met de jongeren naar voren kwam en waarvoor specifieke vaardigheden zijn vereist, is het uitvoeren van een plofkraak. Bij dit type delict zijn verschillende rollen te onderscheiden: van spotters, uitvoerders en

geldophalers tot personen die voertuigen (en/of kentekenplaten) stelen, de vluchtauto besturen, of als opdrachtgever optreden. Zoals een respondent het verwoordt: ‘*iedereen heeft zijn taak en is ook goed in zijn taak*’ (J5). Uit de interviews blijkt dat sommige van deze rollen bepaalde kennis vereisen, bijvoorbeeld voor het stelen van een vluchtauto of het tot ontploffing brengen van een geldautomaat (J4; J5). Eén jongere vertelt hoe hij in het verleden een woning tot ontploffing heeft gebracht en vanwege deze kennis en ervaring vervolgens ‘face to face’ is benaderd om mee te doen aan een plofkraak. Hoewel hij het aanbod heeft afgeslagen, geeft hij op basis van verhalen uit zijn netwerk aan dat voor bepaalde functies binnen een plofkraak niet wordt gewerkt met ‘amateurs’:

Plofkraak is heel vaak eigen netwerk omdat heel veel jongens [het] willen [...] doen, omdat er heel veel geld in zit. Dus het is best wel... plofkraaken is echt wel een gesloten wereld. Het begon heel erg in [stad], het is wel een beetje uitgelopen, maar de kern komt wel nog steeds uit [stad]. [...] Tegenwoordig worden er weleens andere jongens aan toegevoegd, maar vaak is er altijd wel iemand van die groep die uit [stad] komt, want zij zijn daarvoor opgeleid. [...] En ik denk dat je in zo'n klus echt wel iemand mee moet hebben die weet wat die doet. Je kan wel vier amateurs [er]heen sturen, maar ik denk dat die zichzelf gewoon opblazen (J5)

De jongeren bespreken ook dat wanneer je iemand persoonlijk kent, je beter weet of diegene de klus goed zal uitvoeren, jou niet zal ‘snitchen’ en op een andere manier zal bedriegen (J6; J16; J18; J20; J28). Enkele respondenten leggen uit dat zij daarom denken dat personen niet snel via social media op zoek gaan naar (uitvoerders van) criminele activiteiten, maar eerder de voorkeur geven aan contacten binnen hun fysieke leefomgeving:

Social media, ik denk ook, het is niet te vertrouwen. Want als ik nu met een Snapaccount praat, weet ik niet wie erachter zit. En stel je voor, ik moet het voor hem doen, het kan ook zijn dat hij mij in een keer blokkeert en zegt ‘ja later’. En stel je voor, ik loop op de hoek van de straat en ik kom iemand tegen en ik weet hoe hij eruitziet. De volgende keer loop ik naar hem... Dus daarom, ik denk dat social media ook gevaarlijker is (J6)

De jongeren benadrukken het belang van een basisniveau van vertrouwen bij de keuze van opdrachtgevers en (jonge) uitvoerders om elkaar vooral via het fysieke sociale netwerk te benaderen voor criminele activiteiten.

4.3 Deelconclusie

Uit de interviews met jongerenwerkers en jongeren komt naar voren dat social media diep is verweven met het dagelijks leven van jongeren. Snapchat is momenteel veruit het meest gebruikte platform onder jongeren, gevolgd door TikTok en Instagram. Jongeren gebruiken Snapchat vooral voor de alledaagse communicatie met hun vrienden,

terwijl TikTok en Instagram vooral lijken te worden gebruikt voor het bekijken van content die andere personen plaatsen. De geïnterviewde jongeren geven aan dat zij regelmatig via social media worden blootgesteld aan criminele content, zoals drugs- en wapenhandel, *exposing*, gewelddadige video's en oproepen tot criminele activiteiten. Tegelijkertijd benadrukken de respondenten dat jongeren doorgaans via de 'offline' wereld worden benaderd voor het plegen van criminaliteit. Daarbij is het niet uitgesloten dat social media een faciliterende rol speelt, aangezien de online en offline wereld, en de onderlinge communicatie van jongeren, vaak door elkaar lopen. Uit de gesprekken met jongeren zijn bovendien voorbeelden naar voren gekomen waarin social media een ingang tot de criminaliteit hebben gevormd. Jongeren zonder bestaand crimineel netwerk kunnen via platforms als Snapchat of Telegram relatief eenvoudig in contact komen met criminele personen en potentiële uitvoerders. Ook kan het voorkomen dat in het eigen sociale netwerk niemand bereid is om bepaalde risicovolle, uitvoerende klussen uit te voeren, zoals het uithalen van drugs, waardoor 'opdrachtgevers' en tussenpersonen hun 'zoektocht' uitbreiden naar social mediaplatforms.

Zowel de jongerenwerkers als de jongeren bevestigen dat er op social media oproepen circuleren waarin personen worden gezocht voor het uitvoeren van criminele activiteiten, met name op Snapchat en Telegram. In lijn met de resultaten van het vragenlijstonderzoek en uit de analyse van Telegramgegevens blijkt dat deze oproepen vaak vaag en algemeen zijn. Jongeren die op dergelijke oproepen reageren weten doorgaans niet welke activiteit precies wordt gevraagd, waar deze plaatsvindt of welke beloning zij kunnen verwachten. Dergelijke details worden pas gedeeld nadat er via privéberichten contact is gelegd.

Social media lijken voornamelijk te worden ingezet voor het vinden van uitvoerders van makkelijke, uitvoerende klussen, zoals F-game, het uithalen of bezorgen van drugs en het 'neerleggen' van explosieven of zwaar vuurwerk bij woningen. De gesprekken met jongeren suggereren dat Telegram ook lijkt te worden gebruikt voor zwaardere vormen van (gewelds)criminaliteit. Naast oproepen waarin uitvoerders voor criminele activiteiten worden gezocht, geven enkele respondenten aan dat er ook personen zijn die zichzelf via social media aanbieden. Dit lijkt echter minder vaak voor te komen en er bestaat twijfel over de vraag of deze berichten serieus (moeten) worden genomen.

5 Slotbeschouwing

5.1 Inleiding

Er bestaat in Nederland, en breder in Europa, de nodige bezorgdheid over de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde vormen van criminaliteit (Europol, 2024). In toenemende mate wordt gewezen op de rol van social media in de manier waarop jongeren worden blootgesteld aan en benaderd voor georganiseerde criminaliteit.³¹ Empirisch onderzoek naar dit onderwerp is echter schaars. Met dit verkennende onderzoek naar de rol die social media spelen in de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde vormen van criminaliteit, met bijzondere focus op drugs- en geweldscriminaliteit, leveren we een bijdrage aan het oplossen van deze kennislacune. De volgende deelvragen stonden in het onderhavige onderzoek centraal:

1. In hoeverre worden jongeren via social media benaderd voor zware en georganiseerde drugs- en geweldscriminaliteit en wat zijn hun achtergrondkenmerken?
2. Voor welke vormen van zware en georganiseerde drugs- en geweldscriminaliteit worden jongeren via social media benaderd?
3. Op welke manieren raken jongeren via social media betrokken bij zware en georganiseerde drugs- en geweldscriminaliteit en hoe verhoudt dit zich tot wat we weten over de traditionele offline aanwasmechanismen?

Om deze deelvragen te kunnen beantwoorden hebben we gebruikgemaakt van verschillende onderzoeksmethoden. Via een online vragenlijst hebben we eerst een breed beeld geschetst van de mate waarin de algemene jongerenpopulatie – vertegenwoordigd via het I&O-jongerenpanel – in Nederland wordt blootgesteld aan oproepen voor criminele klussen en via social media wordt benaderd voor criminaliteit. Vanwege de zorgen dat Telegram fungeert als digitale ontmoetingsplaats waar (nieuwe) criminele contacten kunnen worden gelegd, zijn vervolgens berichten uit openbare Telegram-groepen geanalyseerd. Deze analyse heeft ons verder in staat gesteld om beter zicht te krijgen op hoe oproepen voor criminele klussen op een social mediaplatform eruitzien. Ten slotte is aan de hand van (groeps)interviews geprobeerd om een beter beeld

31 In dit onderzoek stond niet zozeer de criminele organisatie (de groep) centraal, wel de criminele activiteiten (de typen delicten). Hoewel onder zware en georganiseerde criminaliteit meerdere delicten vallen, focust het huidige onderzoek zich op drugs- en geweldscriminaliteit.

te krijgen van de ervaringen en percepties van jongerenwerkers en jongeren die betrokken zijn (geweest) bij criminaliteit of die een risico lopen om hierbij betrokken te raken. De respondenten zijn bevestigd over het social mediagebruik onder jongeren, de blootstelling aan criminele content, en of, en zo ja, hoe social media een rol spelen in het betrokken raken bij criminaliteit onder jongeren. Door deze combinatie van methoden zijn zowel de blootstelling en benadering van een *brede* groep jongeren in Nederland onderzocht als de ervaringen van een meer *specifieke* doelgroep jongeren in het onderzoek meegenomen.

We beginnen dit laatste hoofdstuk met een overzicht van de belangrijkste bevindingen per onderzoeksvraag (paragraaf 5.2). Vervolgens reflecteren we op de beperkingen van deze studie en doen we suggesties voor vervolgonderzoek naar dit thema (paragraaf 5.3). We sluiten af met enkele beleidsaanbevelingen (paragraaf 5.4).

5.2 Centrale bevindingen

In hoeverre worden jongeren via social mediaplatforms benaderd voor zware en georganiseerde drugs- en geweldsdelicten?

Op basis van deze studie blijkt dat het merendeel van de jongeren uit het I&O-jongerenpanel in Nederland niet is blootgesteld aan oproepen of is benaderd voor het plegen van drugs- en/of geweldscriminaliteit via social mediaplatforms. Uit de analyse van de landelijke vragenlijst blijkt dat van de 1.016 respondenten tussen de 16 en 27 jaar bijna 80% aangeeft nooit te zijn *blootgesteld* aan berichten op social media waarin personen werden gezocht voor het plegen van drugs- en/of geweldscriminaliteit. Dat betekent dat één op de vijf respondenten hier wél ooit aan is blootgesteld. In de meerderheid van die gevallen gaat het om berichten die betrekking hebben op drugscriminaliteit, zoals het dealen en vervoeren van drugs, terwijl de berichten in mindere mate gaan over zware geweldscriminaliteit, zoals het plaatsen van een explosief of het plegen van een plofkraak. Uit het vragenlijstonderzoek blijkt daarnaast dat het *benaderen* van personen voor het plegen van drugs- en geweldscriminaliteit nog minder vaak voorkomt onder de steekproef dan blootstelling aan dergelijke oproepen via social mediaplatforms. Van de 1.016 respondenten is bijna 94% nooit via social media gevraagd voor het plegen van drugs- en/of geweldscriminaliteit. Van alle respondenten heeft ongeveer 6% ($N=62$) zelf weleens – of vaker – een bericht ontvangen via social media waarin ze werden benaderd voor het plegen van een drugs- of geweldsgerelateerde criminele activiteit. In veruit de meeste gevallen hebben deze respondenten één keer een dergelijk bericht ontvangen, maar in enkele gevallen gaven de respondenten aan herhaaldelijk zulke berichten te hebben ontvangen (variërend van jaarlijks tot dagelijks).

De interviews laten zien dat het thema van dit onderzoek leeft onder jongeren, dat zij veel kennis hebben over de functionaliteit van diverse social mediaplatforms en ook bereid en in staat zijn om hier goed over te vertellen. Uit deze gesprekken wordt duidelijk dat het binaire onderscheid tussen online en offline, en tussen digitaal versus fy-

siek, geen recht doet aan de belevingswereld van jongeren. Contacten met vrienden of (vage) bekenden via Snapchat of Instagram worden lang niet altijd getypeerd of gedefinieerd als 'online', iets dat sterk wordt ingegeven door hun veelvuldige gebruik van social mediaplatforms. Jongeren gaan niet online, *ze zijn* online (vgl. Negroponce, 1995: 6; Lupton, 2014: 168). Uit de gesprekken met jongerenwerkers en jongeren komt naar voren dat jongeren tegenwoordig vooral gebruikmaken van Snapchat en TikTok en in mindere mate van Instagram en Telegram. Jongeren gebruiken Snapchat vooral voor de alledaagse communicatie met hun vrienden, terwijl TikTok en Instagram meer dienen voor het bekijken van content die andere personen plaatsen. Telegram, zo vertellen de jongeren, wordt vooral gebruikt voor de toegang tot illegale content, zoals het downloaden van muziek, series en films, maar ook voor het vinden van agressieve content, zoals vechtvideos. Communicatie die normaliter via WhatsApp verloopt vindt tegenwoordig ook plaats via Snapchat, waardoor jongeren minder of zelfs geen gebruik meer maken van WhatsApp. Onder de geïnterviewde jongeren wordt WhatsApp alleen nog maar gebruikt voor de communicatie met ouders en familieleden.

De social mediaplatforms die jongeren doorgaans gebruiken voor hun alledaagse activiteiten zijn ook de platforms waarop jongeren worden benaderd voor het plegen van criminaliteit. Van de respondenten uit het jongerenpanel die ooit via social media zijn benaderd, geeft het grootste deel (38,3%) aan dat dit via Snapchat gebeurde. Een kleiner deel van de respondenten is via TikTok (16,2%) en Instagram (10,9%) benaderd. Hoewel de jongeren tijdens de interviews beschrijven dat Telegram toegang biedt tot meer illegale content, is slechts een zeer klein deel van de respondenten uit het jongerenpanel via Telegram benaderd voor een criminele klus (1,6%). Mogelijk komt dit doordat Telegram door een specifieke doelgroep wordt gebruikt. Het is denkbaar dat de meer algemene jongerenpopulatie in Nederland doorgaans minder vaak gebruikmaakt van Telegram dan personen die een risico lopen om betrokken te raken of die reeds betrokken zijn (geweest) bij criminaliteit.

Deze studie maakt inzichtelijk dat niet alle jongeren op dezelfde manier en in dezelfde mate worden blootgesteld aan criminele content en worden benaderd voor criminele klussen op social mediaplatforms. Allereerst blijkt dat jongeren uit het jongerenpanel niet vaak via social media worden blootgesteld aan oproepen voor het plegen van criminele activiteiten. Uit de interviews met jongeren die betrokken zijn (geweest) bij crimineel gedrag of 'at-risk' zijn, komt echter naar voren dat sommige jongeren hier regelmatig, soms zelfs op dagelijkse basis, mee te maken krijgen. Een verklaring voor dit verschil is mogelijk gelegen in de rol van interesse-gedreven algoritmen. Deze algoritmes analyseren het kijk- en klikgedrag van gebruikers en passen de aangeboden content daarop aan. Wanneer jongeren eenmaal interactie hebben gehad met criminele of risicovolle content, vergroot dit de kans dat zij soortgelijke berichten opnieuw te zien krijgen. Het is ook goed mogelijk dat jongeren die het risico lopen om betrokken te raken of betrokken zijn geweest bij crimineel gedrag zich al in een online crimi-

nogeen netwerk bevinden waarin blootstelling aan criminele oproepen vaker voorkomt dan onder de meer algemene jongerenpopulatie in Nederland.

Daarnaast verschilt de mate waarin en de social mediaplatforms waarop jongeren worden benaderd voor het plegen van criminaliteit naar gelang de leeftijd van personen. Uit het vragenlijstonderzoek blijkt dat jongeren tussen de 16 en 21 jaar relatief vaker dan personen tussen de 22 en 27 jaar via social mediaplatforms worden benaderd voor het plegen van criminaliteit, hoogstwaarschijnlijk samenhangend met het gebruik ervan. Als zij worden benaderd, gebeurt dit voornamelijk via Snapchat en TikTok. Personen in de leeftijdsgroep van 22 tot 27 jaar worden daarentegen vooral via Snapchat, WhatsApp en Instagram benaderd.

Achtergrondkenmerken van jongeren die via social mediaplatforms worden benaderd

Het onderzoek op basis van de landelijke vragenlijst laat zien dat zowel mannen als vrouwen in vergelijkbare mate worden blootgesteld aan oproepen via social media voor het plegen van criminaliteit, maar vooral mannen lijken hiervoor via social media direct te worden benaderd. In vergelijking met de leeftijd van de gewogen totale steekproef is de groep respondenten die aangeeft via social media te zijn gevraagd voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict vaak jonger dan 21 jaar. Het beeld dat vooral een jongere doelgroep via social media lijkt te worden benaderd voor het plegen van criminaliteit, komt overeen met het beeld dat de jongeren schetsen tijdens de interviews. Er zijn volgens de geïnterviewde jongeren verschillende redenen waarom vooral jonge personen 'gewilder' zijn dan personen boven de 18 jaar: jongeren onder de 18 jaar krijgen doorgaans lagere straffen, lijken makkelijker beïnvloedbaar, denken minder na over de mogelijke gevolgen en zijn gevoeliger voor de verleiding van snel geld verdienen. Het idee dat vooral jonge personen via social media worden benaderd voor het plegen van criminaliteit zou (ook) kunnen worden verklaard met dat personen onder de 18 jaar vaker en langduriger actief zijn op social media dan personen boven de 18 jaar (Jonker et al., 2024; NJi, 2023).

Voor welke vormen van georganiseerde drugs- en geweldscriminaliteit worden jongeren via social media benaderd?

Vaag en algemeen taalgebruik

Het eerste bericht op social mediaplatforms waarin personen worden gezocht voor het plegen van criminaliteit is doorgaans vaag en algemeen. Uit de interviews met professionals en jongeren blijkt dat jongeren vaak van tevoren niet weten wat het bericht precies inhoudt en op wat voor 'job' ze reageren. Dit is in overeenstemming met de geanalyseerde berichten uit de openbare Telegramgroepen. Het grootste deel van de Telegramberichten bestaat uit vrij abstracte en algemene berichten, waarin werk of een klus wordt gevraagd (of aangeboden) zonder dat duidelijk is om wat voor criminele activiteit het gaat. De naam van de Telegramgroep kan in sommige gevallen richting

geven aan het type criminele activiteit, maar uit de bestudering van de Telegramgegevens blijkt ook dat groepen worden gebruikt voor een verscheidenheid aan criminele activiteiten en die niet specifiek zijn gericht op een bepaald type delict. De eerste oproep bevat in de meeste gevallen ook geen informatie over de locatie en de beloning die personen kunnen krijgen met het uitvoeren van de criminele activiteit. In enkele gevallen geeft de naam van de Telegramgroep een indicatie van de stad of omgeving waar personen in de groep actief zijn, al zijn er vooral Telegramgroepen met vrij algemene namen.

Uit zowel de gesprekken met jongeren als uit de bestudering van de Telegramgegevens blijkt dat deze berichten pas het begin van een gesprek zijn. In de berichten wordt vaak opgeroepen om via een privébericht contact met de afzender op te nemen: 'cc voor meer info', 'cc me' (contact me), 'pb' (privébericht), 'stuur mij privé', 'DM nu' (*direct message*) en 'bij interesse stuur me een pb en stuur ik je wat nodig is'. Naar aanleiding van een dergelijk bericht wordt gereageerd op het betreffende social mediaplatform waar de oproep is geplaatst of gaat het gesprek verder op een ander (besloten) platform. Uit de interviews met jongeren blijkt dat specifieke informatie over de activiteit, locatie en de bijbehorende beloning meestal pas wordt gegeven nadat zeker is dat een persoon de criminele activiteit daadwerkelijk gaat uitvoeren. Niet alle details van de criminele klus worden altijd online (via privéberichten) besproken. Een aantal geïnterviewde jongeren geeft aan dat voor bepaalde typen criminaliteit, zoals het neerleggen van explosieven of uithalen, soms ook een fysieke ontmoeting plaatsvindt om te kijken met wie in zee wordt gegaan.

Typen drugs- en geweldscriminaliteit

In de vragenlijst is aan respondenten die via social media zijn benaderd voor het plegen van criminaliteit gevraagd voor welke vormen van drugs- en geweldscriminaliteit zij zijn benaderd. De uitkomsten van de landelijke vragenlijst geven een eerste indicatie dat social mediaplatforms vaker lijken te worden ingezet voor het benaderen van personen voor het plegen van drugsgerelateerde criminaliteit en in mindere mate voor zware geweldsdelicten. Uit het vragenlijstonderzoek is verder gebleken dat de typen drugs- en geweldscriminaliteit waarvoor personen via social media worden benaderd per platform verschillen. Op Snapchat zijn de jongeren vooral gevraagd voor het dealen en vervoeren van drugs, terwijl TikTok vaker lijkt te worden gebruikt voor het benaderen van jongeren voor zware geweldsdelicten als het neerleggen van een explosief bij een woning of winkel en het plegen van een plofkraak.

Dat TikTok door de respondenten wordt genoemd als platform waar zij zijn benaderd voor het plegen van zware geweldsdelicten, is opvallend te noemen. In de interviews met jongeren komen namelijk vooral Snapchat en Telegram naar voren als platforms waar jongeren worden blootgesteld aan criminele content en oproepen voor het plegen van criminaliteit. TikTok is niet genoemd als platform dat jongeren gebruiken voor het benaderen van personen voor het plegen van criminaliteit. Op TikTok vindt strengere

regulering plaats op afwijkende en criminele content, aldus de geïnterviewde jongeren. Toekomstig onderzoek zou verder kunnen verkennen in hoeverre en op welke manier(en) TikTok een rol speelt bij de betrokkenheid van jongeren bij verschillende vormen van zware en georganiseerde criminaliteit. Hoewel respondenten uit het jongerenpanel aangeven soms via Telegram en Discord te worden blootgesteld aan algemene oproepen waarin personen worden gezocht voor het plegen van drugs- en geweldsdelicten, worden respondenten weinig tot niet zelf via deze platforms benaderd.

De bevinding dat social mediaplatforms vaker lijken te worden gebruikt voor het benaderen van personen voor het plegen van drugscriminaliteit wordt eveneens bevestigd in de resultaten van de analyse van de Telegramgegevens. In de (uitzonderlijke) gevallen dat een Telegrambericht niet vaag is geformuleerd en informatie over het type criminaliteit bevat, hebben de berichten vooral betrekking op drugscriminaliteit: met name activiteiten in en rond een haven, het uithalen, vervoeren en bezorgen/dealen van drugs. Een kleiner deel van de meer specifieke berichten op Telegram gaat over geweldscriminaliteit, zoals het plaatsen van zwaar vuurwerk of explosieven en het plegen van liquidaties. De jongeren waarmee is gesproken hebben de indruk dat social mediaplatforms vooral worden ingezet voor het uitzetten van relatief eenvoudige criminele opdrachten. Vooral op Snapchat zien zij veel zogenoemde F-game klussen. Andere genoemde opdrachten zijn het uithalen en dealen van drugs en het plaatsen van explosieven bij woningen. Volgens de jongeren worden op Telegram daarnaast ook zwaardere klussen aangeboden, zoals het beschieten of afpersen van personen. Tot slot blijkt uit alle deelstudies dat social mediaplatforms (vijwel) niet lijken te worden gebruikt voor het vinden van (mede)daders voor het plegen van plofkraak.

Kortom, op basis van het vragenlijstonderzoek en de interviews met jongeren in het bijzonder kan worden geconcludeerd dat social mediaplatforms vooral lijken te worden ingezet voor uitvoerende en ‘makkelijke’ criminele klussen. Dat is tegelijkertijd een belangrijke nuancering als het gaat om de zorgen over de betrokkenheid van jongeren bij zware en georganiseerde criminaliteit. Er zijn jongeren betrokken bij zware en georganiseerde criminaliteit, maar vooral in de uitvoerende rollen; en jongeren zien zichzelf vermoedelijk ook niet altijd als onderdeel van een georganiseerde criminaliteitsgroep.

Op welke manieren raken jongeren via social mediaplatforms betrokken bij georganiseerde drugs- en geweldscriminaliteit? En hoe verhoudt dit zich tot wat we weten over de traditionele offline aanwasmechanismen?

Er bestaan doorgaans verschillende ideeën over hoe jongeren nu precies betrokken raken bij zware en georganiseerde vormen van criminaliteit. De instroom van jongeren in de criminaliteit vindt vaak geleidelijk plaats via sociale netwerken, zoals de vriendenkring, de school of de straat (Van Wijk, et al., 2021). Daarnaast kan er ook sprake zijn van actieve benadering door criminele groepen: betrokkenheid kan van generatie op generatie worden doorgegeven, of personen kunnen zelf initiatief nemen en/of een

criminele groep oprichten (Adamse et al., 2024; Van Dijk et al., 2022; Van Koppen, 2013; Van Wijk et al., 2021; Vermeulen et al., 2024). Deze bevindingen zijn vooral gericht op hoe jongeren in de fysieke, offline wereld betrokken raken bij verschillende vormen van criminaliteit.

Wijzen van betrokkenheid bij jeugdcriminaliteit: jongeren raken vooral geleidelijk via hun fysieke sociale netwerk betrokken

Hoewel social mediaplatforms een groeiende rol van betekenis spelen in het leven van jongeren, is het niet zo dat traditionele, fysieke vormen van betrokkenheid hierdoor volledig zijn vervangen. Jongerenwerkers en jongeren herkennen dat jongeren via social mediaplatforms betrokken kunnen raken bij verschillende vormen van criminaliteit, maar benadrukken tegelijkertijd dat *offline* dynamieken en contexten hierin ook nog altijd een belangrijke rol spelen. Het merendeel van de professionals en jongeren geeft aan dat jongeren voornamelijk geleidelijk via hun (in)directe sociale netwerk, zoals familieleden en klas- en buurtgenoten, in aanraking komen met criminaliteit. In de meeste gevallen vindt deze betrokkenheid plaats binnen de fysieke (offline) leefomgeving van de jongeren, zoals de straat en de buurt waar jongeren zich begeven.

Dat jongeren tegenwoordig vooral, of eigenlijk nog steeds, via het offline sociale netwerk betrokken raken bij drugs- en geweldscriminaliteit heeft verschillende redenen, waarbij een onderscheid moet worden gemaakt in de risico's voor uitvoerders en voor opdrachtgevers/tussenpersonen van criminaliteit. De geïnterviewde jongeren wijzen op het anonieme karakter van social media en de risico's die dit met zich meebrengt voor de *uitvoerders* van criminaliteit, zoals oplichting (onder andere ripdeals, lokadvertenties of het kopen van illegale nepspullen) en het niet, of slechts gedeeltelijk, uitbetaald krijgen van de beloofde vergoeding na het plegen van criminaliteit. Ook voor *opdrachtgevers en tussenpersonen* brengen social media risico's met zich mee bij het vinden van geschikte (mede)daders voor het plegen van criminaliteit. Belangrijk om hierbij te benoemen is dat uit de interviews met jongeren en de Telegramberichten blijkt dat bij het benaderen van potentiële uitvoerders via social media vaak lijkt te worden gewerkt met zogenoemde tussenpersonen: personen die worden betaald door de opdrachtgever om anderen te vinden die de criminele activiteit gaan uitvoeren. Deze tussenpersonen ontvangen een bedrag van de opdrachtgever(s) en proberen vervolgens iemand te regelen die de criminele activiteit uitvoert. Professionals en jongeren benoemen dat voor bepaalde vormen van criminaliteit, zoals het uitvoeren van een plofkraak, opdrachtgevers of tussenpersonen op zoek zijn naar personen die toegang hebben tot specifieke vaardigheden, kennis en informatie die noodzakelijk zijn voor het plegen van criminaliteit. Voor bepaalde vormen van criminaliteit moeten opdrachtgevers en/of tussenpersonen de uitvoerders dan ook kennen en moet er een zekere mate van basisvertrouwen bestaan dat zij in staat zijn om de criminele klus te plegen. Voor het benaderen van potentieel geschikte personen voor het uitvoeren van klussen waarvoor kennis en vaardigheden nodig zijn, lijkt, in ieder geval in eerste instantie, te worden gezocht in het bestaande fysieke netwerk van (tussen)personen.

Kortom, voor zowel uitvoerders als opdrachtgevers en tussenpersonen geldt: wanneer je iemand persoonlijk kent, weet je beter of diegene de klus goed zal uitvoeren, 'jou niet zal snitchen' en jou niet op een andere manier zal bedriegen.

Toch zijn er ook voorbeelden uit de interviews naar voren gekomen waaruit blijkt dat jongeren via social media betrokken kunnen raken bij criminaliteit: zowel doordat ze via social media zijn benaderd voor het plegen van een klus, als doordat ze zelf via social media naar klussen op zoek zijn gegaan. Als reden voor het betrokken raken bij criminaliteit of het benaderen van personen voor het plegen van delicten via social media, wordt door de jongeren gewezen op de beperkingen van het fysieke sociale netwerk. Deze beperkingen hebben zowel betrekking op de omvang als de reikwijdte van het fysieke netwerk. Voor opdrachtgevers en tussenpersonen kan het zo zijn dat het fysieke netwerk om geschikte (mede)daders te vinden niet toereikend is, bijvoorbeeld omdat er geen personen kunnen worden gevonden die bereid of beschikbaar zijn om de (risicovolle) klus uit te voeren (Weerman, 2003; Von Lampe, 2008). Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij criminele activiteiten met een hoge pakkans, zoals het uithalen van drugs. Er zijn soms dan ook gewoon personen nodig omdat een criminele activiteit moet worden uitgevoerd. Dat hoeven dan geen personen met duidelijke vaardigheden te zijn die de opdrachtgever/tussenpersoon vertrouwt, maar gewoon personen die bereid en beschikbaar zijn om de criminele klus uit te voeren en die, in bepaalde gevallen, via social media worden gezocht en benaderd. Social media lijken dan ook vooral de criminele mogelijkheden voor zowel 'opdrachtgevers' en tussenpersonen als voor gemotiveerde daders te vergroten en te faciliteren.

Twee manieren van betrokkenheid bij criminaliteit via social mediaplatforms: (1) actieve benadering en (2) op eigen initiatief

Uit het vragenlijstonderzoek blijkt dat ongeveer 68% van de 62 respondenten die wel eens via social media zijn benaderd voor het plegen van drugs- en/of geweldsdelicten, aangeeft de persoon die hen heeft benaderd niet te kennen. Daarnaast geeft 14% aan niet te weten of de persoon al dan niet een bekende is. Dat is opvallend, omdat uit de bestaande literatuur naar voren komt dat bestaande sociale relaties van belang zijn voor de betrokkenheid bij zware en georganiseerde criminaliteit, omdat ze een basisniveau van bekendheid en vertrouwen tussen (mede)daders creëren (Kleemans et al., 1998; Kleemans & Van Koppen, 2020). De bevinding dat jongeren via social media vooral door onbekenden worden benaderd voor het plegen van criminaliteit zou kunnen worden verklaard door de functionaliteiten die social mediaplatforms in het algemeen, en Snapchat in het bijzonder, bieden. Uit de gesprekken met jongeren komt naar voren dat opdrachtgevers en/of tussenpersonen van criminaliteit de optie 'Vrienden toevoegen' op Snapchat gebruiken om personen toe te voegen die niet tot hun directe netwerk behoren. De functie 'Vrienden toevoegen' stelt niet alleen contacten voor aan de hand van gegevens uit het adresboek van de gebruiker, connecties via andere social mediaplatforms en gezamenlijke vrienden op Snapchat, maar ook op basis van locatiegegevens. Gedeelde bezoeken tussen personen in een buurt, school of evenement, kun-

nen ertoe leiden dat personen elkaar tegenkomen als voorgestelde ‘vriend’ in Snapchat, zonder elkaar daadwerkelijk te kennen. Snapchat kan daarmee het netwerk van personen vergroten om geschikte (mede)daders te vinden. Uit de interviews met jongeren blijkt dat de functie ‘Vrienden toevoegen’ op Snapchat wordt gebruikt voor het afzetten van drugs, maar ook om personen te benaderen voor het plegen van criminaliteit.

Aan de andere kant zou de bevinding ook kunnen worden verklaard door de achtergrond van de respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld. De vragenlijst is ingevuld door deelnemers aan een jongerenpanel die over het algemeen theoretischer opgeleid zijn dan de algemene Nederlandse jongerenpopulatie. Het is bekend dat theoretisch opgeleide jongeren doorgaans niet of in mindere mate betrokken zijn bij zware en georganiseerde criminaliteit (Calderoni et al., 2022). Het is daardoor goed mogelijk dat het aantal ‘criminelen’ in het eigen directe sociale netwerk (vrienden), of in het indirecte netwerk (vrienden van vrienden) klein is. Als de groep respondenten uit het jongerenpanel via social media wordt benaderd voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict, is het denkbaar dat zij dan ook door criminele opdrachtgevers en/of tussenpersonen worden gevraagd die zij niet (indirect) kennen.

Als de respondenten die via social media zijn benaderd voor het plegen van een drugs- en/of geweldsdelict aangeven de persoon die hen heeft gevraagd te kennen, zeggen de meesten die persoon te kennen (via) school of studie of (via) vrienden. Uit de interviews met professionals die in contact staan met jongeren die een risico lopen om betrokken te raken of betrokken zijn/waren bij criminaliteit, ontstaat de indruk dat jongeren meestal niet worden benaderd voor het plegen van criminaliteit door totaal onbekenden, maar dat deze personen vaak al op een bepaalde manier binnen elkaars bereik zijn. Volgens jongerenwerkers raken de meeste jongeren bijvoorbeeld betrokken via familieleden of vrienden of, als dit via social media gebeurt, door personen die ze via via kennen en die ‘ze weleens hebben gezien’. Deze bevinding komt overeen met de bestaande literatuur die laat zien dat de online en offline sociale netwerken van mensen sterk overlappen en dat rekrutering van (mede)daders, ongeacht het kanaal, veelal gericht is op mensen uit vertrouwde sociale kringen (Reich et al., 2012; Van Berkel et al., 2025).

Ten tweede komt uit de bevindingen van de openbare Telegramgegevens naar voren dat personen zelf het initiatief kunnen nemen om betrokken te raken bij drugs- en geweldscriminaliteit. Telegram biedt dan ook een platform waar zowel personen worden gezocht als (door zichzelf) worden aangeboden om criminaliteit te plegen. Daarbij valt bijvoorbeeld te denken aan personen die werkzaam zijn in een haven en op zoek zijn naar ‘havenjobs’. Ook gaat het daarbij om personen die zelf via social media het initiatief nemen voor het uithalen, het vervoeren en het dealen van drugs. In de gesprekken met professionals en jongeren is gevraagd naar in hoeverre zij het beeld herkennen dat personen zichzelf via social media aanbieden voor het plegen van criminaliteit. Slechts enkele professionals herkennen dit beeld van personen die zelf via social

media het initiatief nemen om betrokken te raken bij criminaliteit. In het kader van eigen initiatief wordt vooral Telegram als platform genoemd waar vraag en aanbod van criminele klussen door elkaar lijken te lopen. Het merendeel van de jongeren reageert op vrij lacherige wijze dat zij nog nooit op social media hebben gezien dat iemand zichzelf aanbiedt voor het plegen van criminaliteit. Zij geven aan dat, als ze dergelijke berichten zouden tegenkomen, ze deze 'niet serieus' zouden nemen. Ook verwachten ze dat potentiële opdrachtgevers en tussenpersonen zulke aanbiedingen evenmin serieus nemen of vertrouwen. Toch beschrijft een van de jongeren hoe hij zichzelf heeft aangeboden via social media en zo verschillende drugsgelateerde klussen heeft uitgevoerd.

5.3 Beperkingen en vervolgonderzoek

Hoewel het huidige onderzoek tot waardevolle nieuwe inzichten heeft geleid over de rol die social media spelen in de betrokkenheid van jongeren bij criminaliteit, zijn er ook beperkingen waar rekening mee moet worden gehouden in de interpretatie van de resultaten en die kansen bieden voor vervolgonderzoek.

Vragenlijst

Voor het eerste deelonderzoek zijn gegevens verzameld onder deelnemers in een jongerenpanel om inzicht te verkrijgen in de mate waarin jongeren via social media worden benaderd voor verschillende vormen van drugs- en geweldscriminaliteit, wat hun achtergrondkenmerken zijn en op welk type social mediaplatforms jongeren doorgaans worden benaderd. De keuze voor het gebruik van een jongerenpanel is gemaakt omdat het initiële plan om de vragenlijst via een Snapchatadvertentie uit te zetten geen geschikte methode bleek te zijn om voldoende respons te genereren om representatieve uitspraken te kunnen doen.

Ondanks het feit dat ruim 1.000 jongeren de vragenlijst hebben ingevuld en de gegevens zijn gewogen naar leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en regio om representatieve uitspraken te kunnen doen, bleek de steekproef niet volledig representatief voor de Nederlandse jongerensamenleving. De achtergrondkenmerken van de respondenten zijn vergeleken met de jongerenpopulatie in Nederland (CBS, 2024). Waar de respondenten representatief zijn voor de Nederlandse jongerenpopulatie als het gaat om geslacht en etniciteit, komen de respondenten relatief vaker uit andere provincies, zoals Noord-Holland, Gelderland en Noord-Brabant (CBS, 2024). Daarnaast hebben de respondenten in de steekproef relatief vaker een theoretisch opleidingsniveau dan de gehele Nederlandse jongerenpopulatie tussen de 15 en 25 jaar. Eerder onderzoek laat zien dat er een significant negatief verband bestaat tussen hogere opleidingsniveaus en de betrokkenheid bij zware en georganiseerde criminaliteit (Calderoni et al., 2022). De huidige gegevens vormen dan ook eerder een onder- dan een overschatting van de mate waarin jongeren via social media worden benaderd voor het plegen van criminaliteit. Voor vervolgonderzoek zou het van toegevoegde waarde zijn om een dergelijke

vragenlijst te verspreiden over een meer diverse en daarmee meer representatieve doelgroep jongeren. Bovendien kan het waardevolle inzichten opleveren om een soortgelijke vragenlijst te verspreiden op wijk- of regioniveau en vervolgens de resultaten met elkaar te vergelijken.

Bovendien geeft de vragenlijst alleen inzicht in hoeverre jongeren worden blootgesteld aan en benaderd voor criminaliteit via social media. De eerste deelstudie geeft geen antwoord op de vraag of jongeren daadwerkelijk een vervolg hebben gegeven aan het verzoek om betrokken te raken bij drugs- en/of geweldscriminaliteit. Vervolgonderzoek zou kunnen kijken naar het uitbreiden van de vragenlijst, waarbij zowel aandacht is voor het worden benaderd voor criminaliteit via social media als het ingaan op dergelijke oproepen en verzoeken onder jongeren.

Telegram

In het tweede deelonderzoek is gebruikgemaakt van openbare Telegramgegevens die een periode van een jaar beslaan en die door digitaal specialisten van de politie zijn verzameld en beschikbaar zijn gesteld voor het huidige onderzoek. Het doel van de bestudering van de Telegramgegevens was om beter te begrijpen hoe het benaderen van potentiële uitvoerders van criminele activiteiten via social mediaplatforms in de praktijk plaatsvindt, en hoe zij zelf actief online op zoek gaan naar een criminele klus. Een eerste beperking van deze deelstudie komt voort uit de analyse van berichten uit *openbare groepen*, omdat interacties tussen personen vooral in meer gesloten groepen lijken plaats te vinden. De tweede deelstudie geeft daarmee vooral zicht op het eerste contact tussen personen, maar niet op hoe het contact verder verloopt na een oproep via Telegram. Toekomstig onderzoek moet uitwijzen of er juridische en ethische mogelijkheden zijn om in meer gesloten Telegramgroepen onderzoek te doen.

Daarnaast is de achtergrond van de afzenders van de Telegramberichten onbekend, waardoor niet duidelijk is of de afzenders (en ontvangers) van de berichten jongeren of volwassenen betreffen. Op basis van de interviews lijken jongeren in het dagelijks leven vooral gebruik te maken van Snapchat en TikTok. Om meer zicht te krijgen op de interacties tussen jongeren op verschillende social mediaplatform zou vervolgonderzoek zich kunnen richten op het bestuderen van strafdossiers met informatie op basis van in beslag genomen telefoons, waaronder social mediagesprekken, om meer zicht te krijgen op de interacties tussen jongeren en hun achtergrondkenmerken.

Ten slotte richt een meer algemene beperking zich op het uitsluitende gebruik van Telegramgegevens, terwijl jongeren zich doorgaans meer begeven op andere platformen, zoals Snapchat en Instagram. Op basis van de beschikbaarheid van de data en eerder criminologisch onderzoek dat Telegram aanduidt als aantrekkelijk platform voor criminele activiteiten (Bekkers, 2025; Roks & Monshouwer, 2021) lag de focus op Telegram echter wel voor de hand. Vervolgonderzoek zou kunnen verkennen hoe vergelijkbare data van andere social mediaplatforms, zoals Snapchat, kunnen worden

verzameld. Daarnaast is het interessant om daarbij niet alleen te kijken naar andere social mediaplatforms, maar in te zoomen op de bredere online omgevingen waar jongeren veel tijd doorbrengen en die mogelijk een rol spelen in het betrokken raken bij zware en georganiseerde vormen van criminaliteit, zoals online gameplatformen (Europol, 2025; NRC, 2025).

Interviews

Tot slot zijn in de derde deelstudie interviews gehouden met professionals en jongeren die het risico lopen om betrokken te raken bij, betrokken zijn of in het verleden betrokken waren bij criminaliteit. Het doel van de interviews was om vanuit eigen ervaringen diepgaander inzicht te verkrijgen in de manieren waarop social media een rol kunnen spelen in het betrokken raken van jongeren bij (zware georganiseerde) criminaliteit.

Om te begrijpen hoe jongeren betrokken raken bij verschillende vormen van drugs- en geweldscriminaliteit en in hoeverre en hoe social media hierbij van belang zijn, is het perspectief van jongeren van belang. Een beperking van deze studie is dat het merendeel van de jongeren slechts eenmalig is geïnterviewd. Tijdens de interviews werd duidelijk dat het belangrijk is om een goede band op te bouwen met de jongeren voordat zij zich prettig genoeg voelen om hun verhaal te delen. In sommige gevallen kenden de jongeren de onderzoekers van tevoren niet en vond tijdens de eerste ontmoeting gelijk het interview plaats. Hierbij dachten we te merken dat jongeren niet altijd het achterste van hun tong wilden of durfden te laten zien, bijvoorbeeld omdat ze dachten dat 'we van de politie waren'. In deze gevallen hielp het enigszins als de aanwezige jongerenwerker of professional het doel van het onderzoek toelichtte en duidelijk maakte dat hij/zij zelf ook met ons in gesprek is gegaan. Tijdens de interviews waarin de jongeren de interviewer(s) al langer kenden, bijvoorbeeld doordat de onderzoeker aanwezig was op de plekken waar jongeren zich bevonden, merkten we dat jongeren makkelijker en openlijker spraken. Kortom, het interviewen van deze doelgroep vergt tijd, en voor vervolgonderzoek is het aan te bevelen jongeren herhaaldelijk te spreken over dergelijke (gevoelige) thema's. Ondanks de beperkingen van de afzonderlijke deelstudies heeft dit onderzoek waardevolle en vernieuwende inzichten opgeleverd over een fenomeen waar tot op heden slechts beperkt empirische kennis over bestond. De combinatie van drie deelonderzoeken, elk met een eigen methodologische benadering, resulteerde in een uniek onderzoek dat het mogelijk heeft gemaakt om het fenomeen vanuit verschillende perspectieven te belichten.

5.4 Aanbevelingen

We besluiten met enkele aanbevelingen die voortvloeien uit de centrale bevindingen van het onderhavige onderzoek.

Voorbij de ronseling

De betrokkenheid van jongeren bij zware en georganiseerde criminaliteit is een onderwerp dat momenteel de nodige maatschappelijke en beleidsmatige aandacht geniet. Hoewel dergelijke zorgen in Nederland niet alleen van recente datum zijn, worden ze in de huidige discussie over het algemeen gepresenteerd als een nieuwe verontrustende trend en, bovendien, geplaatst in de context van een toenemende ‘verharding’ van de jeugdcriminaliteit.

Deze studie maakt duidelijk dat er jongeren zijn die uitvoerende taken vervullen bij zware en georganiseerde vormen van criminaliteit. Dit betekent echter niet dat zij ook per definitie onderdeel uitmaken van criminele samenwerkingsverbanden of in de georganiseerde criminaliteit verzeild zijn geraakt. Het is daarbij bovendien de vraag of jongeren hun eigen rol wel als zodanig zien. Eerder lijkt het dat zij ‘klusjes’ verrichten in opdracht, zonder dat dit betekent – of hoeft te betekenen – dat zij ook daadwerkelijk onderdeel uitmaken van (bredere) criminele structuren. Tegen deze achtergrond verdienen de gehanteerde termen om naar de betrokkenheid van jongeren bij zware en georganiseerde vormen van criminaliteit te verwijzen kritische aandacht. Veelvuldig wordt in het maatschappelijke debat gebruikgemaakt van termen als ‘rekrutering’ en ‘ronseling’: termen die impliceren dat jongeren actief worden benaderd en soms met druk of dwang worden bewogen om bepaalde criminele klussen uit te voeren. Door mediaberichtgeving en onderzoeksrapporten over jongeren die worden ‘gerekruteerd’ en ‘geronseld’ komt er een zware focus te liggen op deze vorm van ingroei in de zware en georganiseerde criminaliteit (Europol, 2024; Van den Berg & Rekers, 2022). Een focus die ook binnen de wetenschappelijke literatuur over betrokkenheid in de georganiseerde criminaliteit is terug te vinden (Adamse et al., 2024). Hoewel er voorbeelden zijn waarin hiervan inderdaad sprake is, gaat dit voorbij aan jongeren die zelf actief (online) op zoek gaan naar criminele klussen of die bereid en gemotiveerd zijn om op dergelijke aanbiedingen in te gaan. Wanneer deze manier van ingroeien wordt geclassificeerd als ‘ronselen’, verliezen we de noodzakelijke aandacht voor de onderliggende (structurele) problemen die maken dat jongeren gemotiveerd zijn om door middel van criminele klussen(snel) geld te verdienen.

Versterken van de (digitale) weerbaarheid van jongeren

Hoewel in de gesprekken de (digitale) weerbaarheid van veel jongeren in het oog sprong, is blijvende aandacht voor het versterken hiervan belangrijk. Hierbij denken we niet aan voorlichtingscampagnes of bewustwordingsprojecten, omdat er kritische kanttekeningen kunnen worden geplaatst bij de verwachte impact van dergelijke preventieve interventies, zoals een mogelijk averechts effect (Kruisbergen & De Jonge, 2023). Het gaat daarentegen meer over blijvend het gesprek voeren met jongeren over de manieren waarop zij via social media, maar ook in de rest van hun dagelijks leven, worden blootgesteld aan en benaderd worden voor georganiseerde vormen van criminaliteit.

De rol van ouders en opvoeders kunnen we in dit verband niet ongenoemd laten. Er is de laatste tijd veel aandacht voor de gevaren van (te veel en verkeerd) social mediagebruik van kinderen en jongeren. Dan gaat het niet alleen over te veel schermtijd of het risico op verslaving, maar ook om het gebrek aan controle over de beelden, *fake news* of gewelddadige content waaraan jongeren op social media worden blootgesteld. Professionals en wetenschappers waarschuwen voor mogelijk schadelijke gevolgen voor mentale gezondheid (Vahedi & Saiphoo, 2018). De reflex is om daarbij vooral naar de rol van ouders te wijzen. Ouders wordt vaak aangeraden om het social mediagebruik en appverkeer van hun kinderen (beter) te monitoren en te controleren: handmatig, dan wel via restrictieve apps die moeten voorkomen dat jongeren met schadelijke content in aanraking komen. Deze reflex, van het naar de ouders wijzen als oorzaak én als oplossing van een terecht gesignaleerd probleem, herkennen we als reflex wanneer kinderen ander onwenselijk of antisociaal gedrag vertonen. Ouders moeten 'gewoon eens gaan opvoeden' en 'controleren waar een jongere is en met wie hij of zij omgaat' en zelfs wordt van tijd tot tijd geopperd dat ouders van wie de kinderen crimineel gedrag laten zien, zelf zouden moeten worden gestraft (De Jong, 2025).

Uit de opvoedingsliteratuur blijkt echter dat controle door ouders een negatieve impact zou kunnen hebben op de kwaliteit van de gezinsrelaties. Juist wanneer kinderen zich veilig voelen om thuis spontaan zowel positieve als negatieve ervaringen te delen, zou dat een teken van vertrouwen en een betere gezinsrelatiekwaliteit zijn (Branje et al., 2008; Kerr et al., 2008; Mounts, 2008; Vieno et al., 2009). Juist dan kunnen ouders met kinderen in gesprek gaan, bijvoorbeeld over wat zij zien op social media. De overheid zou de druk op ouders dan ook niet verder moeten opvoeren, maar hen moeten aanmoedigen met hun kinderen in gesprek te gaan over social mediagebruik en over de content die ze hier tegenkomen, omdat dit weleens beschermend zou kunnen werken voor de betrokkenheid van jongeren bij criminaliteit (Hoeve et al., 2009). Meer in het algemeen ligt hier ook een gezamenlijke opdracht voor onder andere het jongerenwerk en scholen.

Versterken van digitale bekwaamheid van professionals

Bovendien wijzen de bevindingen van deze studie op het belang van kennis bij professionals over de online belevingswereld van jongeren. Tijdens het onderzoek werd duidelijk dat er (nadrukkelijke) verschillen bestaan in de mate waarin jongerenwerkers actief zijn op social media en online contact onderhouden met jongeren. Om de leef- en belevingswereld van jongeren te begrijpen is het cruciaal dat professionals weten hoe de populaire social mediaplatforms werken, hoe jongeren zich online gedragen, welke trends er zijn en waar jongeren aan worden blootgesteld. Bovendien verdient het aanbeveling aandacht te schenken aan de juiste interpretatie van gangbaar online taalgebruik van jongeren, met name het gebruik van emoticons. Hiervoor kan kennisuitwisseling tussen jongerenorganisaties uit verschillende regio's van toegevoegde waarde zijn.

Binnen de integrale aanpak van jeugdcriminaliteit is er al in toenemende mate aandacht voor de rol van de hybride leefwereld van jongeren (Van den Broek & Jhanjan, 2024). Dit thema vraagt echter om blijvende aandacht binnen (overheids)organisaties en andere instanties die zich beroepsmatig verhouden tot jongeren en hun belevingswereld.

Uitdagingen voor de (digitale) politiepraktijk

De belangrijkste bevindingen uit dit onderzoek hebben eveneens implicaties voor de (digitale) politiepraktijk. In de Strategische Agenda van de politie is digitale transformatie aangemerkt als een van de centrale thema's (Politie, 2025). Waar de afgelopen jaren vooral aandacht is uitgegaan naar cybercrime en gedigitaliseerde delicten, wijst deze studie op de faciliterende rol van sociale media bij betrokkenheid bij zware en georganiseerde criminaliteit. Allereerst is het daarom van belang dat er binnen de politie voldoende aandacht is voor de ontwikkeling van digitale kennis en vaardigheden, met name ten aanzien van de rol van sociale media. Met dit onderzoek hopen we daar een eerste bescheiden bijdrage aan te leveren, in het bijzonder ten aanzien van de manier waarop jongeren via sociale media worden blootgesteld aan en benaderd voor criminele klussen.

De centrale bevindingen van deze studie laten daarnaast zien dat het belangrijk is dat de politie beschikt over een zekere digitale informatiepositie. Hier worden de grenzen van het traditionele politiewerk duidelijk. Digitaal beslag wordt hierdoor in toenemende mate belangrijk. Er is echter een enorme hoeveelheid voor de politie relevante informatie op sociale media waar door de politie (nog) geen zicht op wordt verkregen, onder andere vanwege juridische uitdagingen met betrekking tot het monitoren van online content op sociale mediaplatformen of het delen van informatie door technologiebedrijven. Aangezien opsporing en vervolging als het gaat om criminele klussen waarbij sociale media een rol spelen complex zijn, kan gedacht worden aan alternatieven voor 'klassiek' politiewerk. Te denken valt bijvoorbeeld aan het verstoren van online activiteiten op sociale media, zoals het offline halen van content, accounts en groepen die zich niet houden aan de richtlijnen van de platforms. Dit alles vraagt echter om nauwe samenwerking met technologiebedrijven, iets dat op zichzelf kan worden gezien als een uitdaging voor de politie.

De rol van technologiebedrijven

Tot slot verdienen de technologiebedrijven aandacht. Dit onderzoek laat zien dat algoritmes een rol spelen in de blootstelling van jongeren aan bepaalde criminele content en dat er bovendien handig gebruik wordt gemaakt van de populariteit van bepaalde platforms om jongeren te benaderen voor criminele klussen. We zien hierbij dat specifieke functionaliteiten van platforms, zoals de vluchtigheid van de content op Snapchat of de encryptie en het gebrek aan monitoring op Telegram, het plaatsen van advertenties voor criminele klussen voor een deel faciliteert. Dat geldt in het bijzonder voor de functie 'Vrienden toevoegen' op Snapchat: hiermee kunnen grote groepen jongeren op

basis van onder meer locatiegegevens worden toegevoegd. Alhoewel er ook positieve kanten aan deze functionaliteit kunnen zitten, laat dit onderzoek zien dat dit ook wordt gebruikt om jongeren te benaderen voor criminele klussen.

Uit de interviews kwam naar voren dat een deel van de jongeren voldoende weerbaar is om verzoeken van onbekenden niet accepteren. Toch verdient het aanbeveling dat er vanuit de overheid, en opsporingsdiensten in het bijzonder, in gesprek wordt gegaan met technologiebedrijven, zoals Snapchat en Telegram, over de manier waarop hun functionaliteiten onbewust de online ingroei van jongeren kan faciliteren. Gezien hun centrale positie in de digitale communicatiestructuur, rust op technologiebedrijven een verantwoordelijkheid die verder gaat dan louter het faciliteren van communicatie onder jongeren.

Referenties

Adamse, I., Nguyen, Q., Boertien, E., Van Deuren, S., Eichelsheim, V. & Blokland, A. (2023). *Resultaten systematische literatuurreviews*. EPIC Amsterdam. https://nscr.nl/app/uploads/2023/04/EPIC_Eindrapport_NWO_060423.pdf

Adamse, I., Eichelsheim, V., Blokland, A. & Schoonmade, L. (2024). The risk and protective factors for entering organized crime groups and their association with different entering mechanisms: A systematic review using ASReview. *European Journal of Criminology*, 21(6), p. 859-886. <https://doi.org/10.1177/14773708241250278>

Adjiembaks, S., Boerman, F., Roks, R. & Stoffers, E. (2024). *Liquidaties in Nederland: Ontwikkelingen en achtergronden van schutters en andere betrokkenen*. Politie en Wetenschap.

Andree, R., Bilderbeek, B., Van Goor, M., Capel, R., De Jonge, M. & Smit-Rigter, L. (2024). *Van likes tot lessen: Blootstelling aan drugsbeelden op social media en mogelijkheden voor online drugspreventie op TikTok*. Trimbo's instituut. <https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/2024/09/TRIAF2182-Rapport-Online-drugspreventie-TikTok.pdf-00-0909000--0>

Bekkers, L.M.J. (2025). *Recruiting money mules: Exploring the offline and online involvement mechanisms of cybercrime*. [PhD-Thesis - Research and graduation internal, Vrije Universiteit Amsterdam]. <https://doi.org/10.5463/thesis.1200>

Bekkers, L.M.J. & Leukfeldt, E.R. (2022). Recruiting money mules on instagram: a qualitative examination of the online involvement mechanisms of cybercrime. *Deviant Behavior*, 44(4), p. 603-619. <https://doi.org/10.1080/01639625.2022.2073298>

Bekkers, L.M.J., Moneva, A. & Leukfeldt, E.R. (2024). Understanding cybercrime involvement: A quasi-experiment on engagement with money mule recruitment ads on Instagram. *Journal of Experimental Criminology*, 20(2), 375-394. <https://doi.org/10.1007/s11292-022-09537-7>

Bervoets, E., Van den Akker, K., Oude Lansink, M., Schuitema, B., Van Bohemen, R. & Tielens, J. (2024). *KNEL: jongeren en jongvolwassenen over het betrokken raken bij geor-*

ganiseerde criminaliteit. Bureau Bervoets & RIEC. <https://www.hetckm.nl/wp-content/uploads/2024/07/KNEL-digi-2024.pdf>

Boerman, F.A., Stoffers, E. & Tadic, D. (2024). *Geweld van de georganiseerde criminaliteit in beeld: Moord & doodslag en aanslagen met explosieven (Fenomeenbeeld geweld 2024)*. Politie, Eenheid Landelijke Opsporing en Interventies & Eenheid Landelijke Expertise en Operaties. <https://www.politie.nl/nieuws/2024/november/14/00-fenomeenbeeld-geweld-minder-liquidaties-meer-aanslagen.html>

Branje, S.J.T., Hale III, W.W. & Meeus, W.H.J. (2008). Reciprocal development of parent-adolescent support and adolescent problem behaviors. In M. Kerr, H. Stattin & R.C.M.E. Engels (Eds.), *What can parents do?: New insights into the role of parents in adolescent problem behavior* (pp. 135-162). John Wiley & Sons.

Branley, D.B. & Covey, J. (2017). Is exposure to online content depicting risky behavior related to viewers' own risky behavior offline? *Computers in Human Behavior*, 75, p. 283-287. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.05.023>

Brown, S.J., Reid, J.C. & Myers, W. (2023). 'Let's Talk About Stealing Sh*t': Online socialization and its potential to influence offline offending. *Crime & Delinquency*, 00111287231161532. <https://doi.org/10.1177/00111287231161532>

Bunders, D.J. & Weerman, F. (2020). Social media and delinquency: Exploring the relation between online and offline interaction with friends and online and offline delinquency. *Kriminologie-Das Online-Journal*, 2(2), p. 283-309. <https://doi.org/10.18716/ojs/krimoj/2020.2.11>

Calderoni, F., Campedelli, G., Comunale, T., Marchesi, M. & Savona, E. (2020). Recruitment into organised criminal groups: A systematic review. *Trends & issues in crime and criminal justice*, no. 583. Australian Institute of Criminology. <https://doi.org/10.52922/ti04183>

Calderoni, F., Comunale, T., Campedelli, G.M., Marchesi, M., Manzi, D. & Frualdo, N. (2022). Organized crime groups: a systematic review of individual level risk factors related to recruitment. *Campbell Systematic Reviews*, 18, p. 1-87. <https://doi.org/10.1002/cl2.1218>

Centraal Bureau voor de Statistiek (2024). *Jaarrapport: Landelijke Jeugdmonitor 2024*. Centraal Bureau voor de Statistiek. <https://longreads.cbs.nl/jeugdmonitor-2024/>

Chessa, T., Van Mantgem, J. & Vermeulen, I. (2022). *De narcostand van Nederland. Fenomeenbeeld drugs 2021*. Landelijke Eenheid, Dienst Landelijke Informatieorganisa-

tie, Afdeling Analyse en Onderzoek. <https://www.politie.nl/nieuws/2022/april/26/drugscriminaliteit-verwevenheid-onder--en-bovenwereld-groter-dan-gedacht.html>

Comunale, T., Calderoni, F., Marchesi, M., Superchi, E. & Campedelli, G.M. (2020). Systematic review of the social, psychological and economic factors relating to involvement and recruitment into organized crime. *Understanding recruitment to organized crime and terrorism*, p. 175-204. https://doi.org/10.1007/978-3-030-36639-1_8

Dearden, T. E. & Parti, K. (2021). Cybercrime, differential association, and self-control: Knowledge transmission through online social learning. *American Journal of Criminal Justice*, 46(6), p. 935-955. <https://doi.org/10.1007/s12103-021-09655-4>

De Boer, H., Ferwerda, H. & Kuppens, J. (2022). *Do or Don't: Kennissynthese ingroeimechanismen en rekruteringsprocessen van jongeren in de georganiseerde criminaliteit*. Bureau Beke. <https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/3154>

Decker, S.H. & Van Winkle, B. (1996). *Life in the gang: Family, friends, and violence*. Cambridge University Press.

De Jong, C. (2025, 4 maart). VVD wil ouders straffen die weigeren hun criminele kind te corrigeren: 'Zij zijn verantwoordelijk'. *EenVandaag*. <https://eenvandaag.avrotros.nl/artikelen/vvd-wil-ouders-straffen-die-weigeren-hun-criminele-kind-te-corrigeren-zij-zijn-verantwoordelijk-154977>

De Jong, S., Van der Geest, V. & Adjiembaks, S. (2024). Jonge drugscriminelen: Een kwalitatief onderzoek naar de achtergrondkenmerken en instroommechanismen van jonge aanwas in de drugscriminaliteit. *PROCES*, 103(5), p. 308-321. <https://www.boomportaal.nl/doi/10.5553/PROCES/016500762024103005005>

Densley, J.A. (2012). Street gang recruitment: Signaling, screening, and selection. *Social problems*, 59(3), p. 301-321. <https://doi.org/10.1525/sp.2012.59.3.301>

Europol (2024). *Intelligence Notification: The recruitment of young perpetrators for criminal networks*. Europol. <https://www.europol.europa.eu/publications-events/publications/recruitment-of-young-perpetrators-for-criminal-networks>

Fassi, L., Thomas, K., Parry, D.A., Leyland-Craggs, A., Ford, T. J. & Orben, A. (2024). Social media use and internalizing symptoms in clinical and community adolescent samples: A systematic review and meta-analysis. *JAMA pediatrics*, 178(8), p. 814-822. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2024.2078>

Felson, M. (2003). The process of co-offending. In M.J. Smith & D.B. Cornish (Eds.), *Theory for practice in situational crime prevention* (pp. 149-168). Willan Publishing.

- Hoeben, E., Weerman, F. & Weulen Kranenbarg, M. (2024). *Factsheet: Leiden social media tot meer jeugdcriminaliteit?* Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving. <https://nscnr.nl/factsheet/leiden-sociale-media-tot-meer-jeugdcriminaliteit/>
- Hoeve, M., Dubas, J.S., Eichelsheim, V.I., Van der Laan, P.H., Smeenk, W. & Gerris, J.R.M. (2009). The relationship between parenting and delinquency: a meta-analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 37, p. 749-775. <https://doi.org/10.1007/s10802-009-9310-8>
- Ipsos I&O (n.d.-a). I&O Research Panel. Geraadpleegd op 18 juni 2025 via <https://www.ipsos-publiek.nl/onderzoeksmethoden/io-research-panel/> , laatst bezocht op 3 oktober 2025.
- Ipsos I&O (n.d.-b). Jongerenonderzoek. Geraadpleegd via <https://www.ipsos-publiek.nl/expertise/onderzoek-onder-jongeren-via-jongerenonderzoek/>, laatst bezocht op 3 oktober 2025.
- Irwin-Rogers, K. & Pinkney, C. (2017). *Social media as a catalyst and trigger for youth violence*. Catch22. <https://www.catch-22.org.uk/resources/social-media-as-a-catalyst-and-trigger-for-youth-violence/>
- Jonker, T., Boekee, S. & Van der Veer, N. (2024). *Nationaal Social Media Onderzoek 2024*. Newcom Research & Consultancy. <https://www.newcom.nl/social-media-onderzoek-2024/>
- Kerr, M., Stattin, H. & Pakalniskiene, V. (2008). Parents react to adolescent problem behaviors by worrying more and monitoring less. In M. Kerr, H. Stattin & R. C. M. E. Engels (Reds.), *What can parents do?: New insights into the role of parents in adolescent problem behavior* (pp. 91-112). John Wiley & Sons.
- Kleemans, E.R. & De Poot, C.J. (2007). *Criminele carrières in de georganiseerde misdaad. Monitor Georganiseerde Criminaliteit*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum Cahier 2007-13. https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/58/cahier-2007-13-volledige-tekst_tcm28-66839.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Kleemans, E.R., Van den Berg, E.A.I.M. & Van de Bunt, H.G. (1998) *Georganiseerde criminaliteit in Nederland: Rapportage op basis van de WODC-monitor*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum Onderzoek en beleid 173. <https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/1118>

Kleemans, E.R. & Van Koppen, V. (2020). Organized crime and criminal careers. *Crime and Justice*, 49, p. 385-423. <https://doi.org/10.1086/707318>

Kruisbergen, E.W. & De Jonge, M.C. (2023). Voorkomen is beter dan genezen..., toch? Over goed bedoelde maar potentieel schadelijke vormen van preventie van ondermijning. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 22(3), p. 1-22. <https://doi.org/10.5553/TvV/000057>

Kruisbergen, E.W., Leukfeldt, E.R., Kleemans, E.R. & Roks, R.A. (2018). *Georganiseerde criminaliteit en ICT: Rapportage in het kader van de vijfde ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum Cahier 2018-8. https://repub.eur.nl/pub/112417/Repub_112417.pdf

Kruisbergen, E., Roks, R. & Kleemans, E.R. (2019), *Georganiseerde criminaliteit in Nederland: daders, verwevenheid en opsporing: Rapportage in het kader van de vijfde ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum. <https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/235>

Leukfeldt, E.R., Kleemans, E.R. & Stol, W.P. (2017) Cybercriminal networks, social ties and online forums: Social ties versus digital ties within phishing and malware networks. *The British Journal of Criminology*, 57(3), p. 704-722. <https://doi.org/10.1093/bjc/azw009>

Leukfeldt, E.R. & Roks, R.A. (2021). Cybercrimes on the streets of the Netherlands? An exploration of the intersection of cybercrimes and street crimes. *Deviant behavior*, 42(11), p. 1458-1469. <https://doi.org/10.1080/01639625.2020.1755587>

Lupton, B. (2014). *Digital Sociology*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315776880>

Martin-Barrado, A. D. & Gomez-Baya, D. (2025). The association between the use of digital technologies and positive youth development: a systematic review. *Frontiers in Psychology*, 16, 1552128. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1552128>

McCuddy, T. & Vogel, M. (2015). More than just friends: Online social networks and offending. *Criminal Justice Review*, 40(2), p. 169-189. <https://doi.org/10.1177/0734016814557010>

Mounts, N.S. (2008). Linkages between parenting and peer relationships: A model for parental management of adolescents' peer relationships. In M. Kerr, H. Stattin & R.C.M.E. Engels (Eds.), *What can parents do?: New insights into the role of parents in adolescent problem behavior* (pp. 163-189). John Wiley & Sons.

Nederlands Jeugdinstituut (2023, 24 maart). Cijfers over mediagebruik. <https://www.nji.nl/cijfers/mediagebruik#gebruik-van-sociale-media-door-scholieren>

Negroponte, N. (1995). *Being Digital*. Knopf Doubleday Publishing Group.

Nieuwsuur (2024, 20 januari). Via Snapchat of in nachtclubs: zo ronselen drugsdealers hun uithalers. NOS. <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2505583-via-snapchat-of-in-nachtclubs-zo-ronselen-drugsdealers-hun-uithalers>

NOS Nieuws (2023, 16 juli). Vooral jongeren verantwoordelijk voor explosies bij woningen: wie zijn ze? NOS. <https://nos.nl/artikel/2483015-vooral-jongeren-verantwoordelijk-voor-explosies-bij-woningen-wie-zijn-ze>

NRC (2025, 24 augustus). Kinderen worden afgeperst en aangezet tot automutilatie of zelfs moord: in deze chatgroepen worden de meest sadistische beelden gedeeld. NRC. <https://www.nrc.nl/nieuws/2025/08/24/in-deze-chatgroepen-worden-de-meest-sadistische-beelden-gedeeld-kinderen-afgeperst-en-aangezet-tot-automutilatie-of-zelfs-moord-ook-nederlandse-jongeren-a4903899>

Parlementaire Enquêtecommissie Opsporingsmethoden (PEO) (1996). *Inzake opsporing: Enquête opsporingsmethoden*. Sdu Uitgevers. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-24072-11.pdf>

Pel, A. (2025). *Jongerenonderzoek: Het gedrag van jongeren onder de loep*. Mediahuis. https://www.mediahuis.nl/app/uploads/2025/07/Jongerenonderzoek_2025-5.pdf

Pennings, L.F., Bruinsma, G.J.N. & Weerman, F.M. (2006). Jeugd en georganiseerde criminaliteit: Een empirische verkenning van de betrokkenheid van jongeren bij illegale handel. *Tijdschrift voor Criminologie*, 49(1), p. 51-66. <https://www-boomportaal-nl.vu-nl.idm.oclc.org/doi/10.5553/TvC/2006048001004>

Politie (2023). *Uithalers in de Rotterdamse haven: de achtergrondkenmerken en een eerste inventarisatie van de huidige aanpak van uithalers in de Rotterdamse haven* [Intern document]. Analyse & Onderzoek en Informatieknoppunt Zeehavens 2023.

Reich, S.M., Subrahmanyam, K. & Espinoza, G. (2012). Friending, IMing, and hanging out face-to-face: Overlap in adolescents' online and offline social networks. *Developmental Psychology*, 48(2), p. 356-368.

Reiss Jr., A.J. & Farrington, D.P. (1991). Advancing knowledge about co-offending: Results from a prospective longitudinal survey of London males. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 82(2), p. 360-395. <https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/jclc/vol82/iss2/4>

Roks, R.A. & Hendriksen, J. (2021). Laat je niet misleiden door afwijkende prijzen. *Tijdschrift voor Criminologie*, 63(2), p. 211-235. <https://doi.org/10.5553/tvc/0165182x2021063002006>

Roks, R.A. & Monshouwer, N.H. (2020). F-gamers die 'mapsen', 'swipen' en 'bonken': een netnografisch onderzoek naar fraude en oplichting op Telegram Messenger. *Justitiële verkenningen*, 46(2), p. 44-58. <https://doi.org/10.5553/JV/016758502020046002004>

Roks, R.A. & Ter Weijden, C. (2026). *Zicht op Rotterdamse uithalers: Een verkennend onderzoek naar de achtergronden, risicofactoren en ingroeimechanismen van Rotterdammers die betrokken zijn bij uithalen*. Gemeente Rotterdam.

Sala, A., Porcaro, L. & Gómez, E. (2024). Social media use and adolescents' mental health and well-being: an umbrella review. *Computers in Human Behavior Reports*, 14, 100404. <https://doi.org/10.1016/j.chbr.2024.100404>

Servaas, L., Weerman, F. & Fischer, T. (2021). *Risico-, versterkende en beschermende factoren voor crimineel gedrag: Een literatuuronderzoek naar de wetenschappelijke stand van zaken*. Erasmus Universiteit Rotterdam. Onderzoeksrapport in opdracht van de Gemeente Rotterdam. <https://repub.eur.nl/pub/135248>

Smith, R.G. (2014). Responding to organised crime through intervention in recruitment pathways. *Trends and issues in crime and criminal justice*, 473, p. 1-9. <https://doi.org/10.52922/ti188384>

Soudijn, M. R. & Zegers, B. C. T. (2012). Cybercrime and virtual offender convergence settings. *Trends in organized crime*, 15(2), p. 111-129. <https://doi.org/10.1007/s12117-012-9159-z>

TeamAlert (2023). *Jongeren en Social Media*. TeamAlert. https://teamalert.nl/media/4czfcuvs/infographic-en-facsheet_jongeren-en-social-media_2023.pdf

Tieleman, Y. & C. Timmersmans (2025, 17 augustus). Ouders van aanslagpleger Mike (15) probeerden alles, maar verloren hem toch aan de onderwereld. *Algemeen Dagblad*. Geraadpleegd via: <https://www.ad.nl/binnenland/ouders-van-aanslagpleger-mike-15-probeerden-alles-maar-verloren-hem-toch-aan-de-onderwereld~a141c6c1/>, laatst bezocht op 5 oktober 2025.

Tollin, K., Angerbrandt, H. & Jonsson, A. (2025). *Children and youth in criminal networks: Network entry, offending, conditions, and network exit* (English translation of report 2023:13). National Council for Crime Prevention. <https://bra.se/english/publications/archive/2025-01-21-children-and-youth-in-criminal-networks>

- Van Berkel, S., Kleemans, E.R. & Mooij, A. (2025). Social media and organizing violent crime against persons and properties: a qualitative analysis of online criminal communication between young offenders based on seized telephone information. *Trends in Organized Crime*. <https://doi.org/10.1007/s12117-025-09562-8>
- Van den Berg, P. & Rekers, M. (2022). *Criminelen ronselen jongeren: resultaten van het onderzoek naar de mate van ronselen van jongeren in Gelderland (voortgezet- en beroepsonderwijs) uitgevoerd in de periode 2020-2021*. Leerlingenalert. <https://www.leerlingenalert.nl/nieuws/onderzoek-naar-de-mate-van-ronselen/>
- Van den Broek, J. (2024). Jongeren in zware en georganiseerde criminaliteit: signalen en de rol van het voortgezet onderwijs, *Tijdschrift Voor Veiligheid*, 22(3), p. 16-33. <http://dx.doi.org/10.5553/TvV/.000062>
- Van den Broek, J.B.A. & Jhanjan, J. (2024). *Straatcultuursensitief werken in het digitale tijdperk*. In J. Bosker & A. Menger (Reds.). *Werken in gedwongen kader. Methodiek voor het forensisch sociaal werk* (pp. 370-381). Uitgeverij SWP.
- Van der Laan, A. & Beerthuizen, M. (2018). *Monitor Jeugdcriminaliteit 2017: Ontwikkelingen in de geregistreerde jeugdcriminaliteit in de jaren 2000 tot 2017 (Cahier 2018-1)*. Ministerie van Justitie en Veiligheid. <https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/196>
- Van der Laan, A.M., Tollenaar, N., Beijers, J. & Kessels, R. (2024). *Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit 2000-2023: Synthese van bevindingen uit de Monitor Jeugdcriminaliteit*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum. <https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/3384/Cahier-2024-15-volledige-tekst.pdf?sequence=7&isAllowed=y>
- Van der Veer, N., Bloemert, E. & Lohuis, J. (2025). *Nationaal Social Media Onderzoek 2025*. Newcom Research & Consultancy. <https://www.newcom.nl/nationale-social-media-onderzoek-update-2025/>
- Van Dijk, M., Eichelsheim, V., Kleemans, E.R., Soudijn, M. & Van de Weijer, S. (2022). Intergenerational continuity of crime among children of organized crime offenders in the Netherlands. *Crime, Law and Social Change*, 77, p. 207-227. <https://doi.org/10.1007/s10611-021-09970-1>
- Van Koppen, M.V. (2013). Involvement mechanisms for organized crime. *Crime, Law and Social Change*, 59, p. 1-20. <https://doi.org/10.1007/s10611-012-9396-8>
- Van Wijk, A., Van Esseveldt, J., Broekhuizen, J. & Bervoets, E. (2021). *Jongeren en georganiseerde drugscriminaliteit in de regio Den Haag. Een onderzoek naar aard, omvang,*

voedingsbodems en preventie. Bureau Beke. https://bureaubeke.nl/wp-content/uploads/2022/03/Download_Bekereeks_Jongeren_georg_drugscrim_regio_Den_Haag.pdf

Vahedi, Z. & Saiphoo, A. (2018). The association between smartphone use, stress, and anxiety: A meta-analytic review. *Stress and Health*, 34(3), p. 347-358. <https://doi.org/10.1002/smi.2805>

Vermeulen, I., Van Mantgem, J., Chessa, T. & Jansen, P. (2024). *Georganiseerde drugs-criminaliteit in beeld: Fenomeenbeeld drugs 2024*. Politie. <https://www.politie.nl/binaries/content/assets/politie/onderwerpen/publicaties/2024/fenomeenbeeld-georganiseerde-drugscriminaliteit-2024.pdf>

Vieno, A., Nation, M., Pastore, M. & Santinello, M. (2009). Parenting and antisocial behavior: a model of the relationship between adolescent self-disclosure, parental closeness, parental control, and adolescent antisocial behavior. *Developmental Psychology*, 45(6), 1509. <https://doi.org/10.1037/a0016929>

Von Lampe, K. (2003). Criminally exploitable ties: a network approach to organized crime. In E. Viano, J. Magallanes & Bridel, L. (Eds.), *Transnational Organized Crime: Myth Power and Profit* (pp. 9-22). Carolina Academic.

Von Lampe, K. (2008). Organized crime in Europe: Conceptions and realities. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 2(1), p. 7-17. <https://doi.org/10.1093/police/pan015>

Weerman, F. M. (2003). Co-offending as Social Exchange: Explaining Characteristics of Co-offending. *British Journal of Criminology*, 43(2), p. 398-416. <https://doi.org/10.1093/bjc/43.2.398>

Weijers, I., Ferwerda H. & Roks, R. (2021). Te groot voor de wijkagent, te klein voor de recherche: Een vergeten groep: jonge doorgroeiers in de criminaliteit. *PROCES*, 100(5), p. 264-275. <https://doi.org/10.5553/PROCES/016500762021100005002>

Yu, D.J., Wing, Y.K., Li, T.M. & Chan, N.Y. (2024). The Impact of Social Media Use on Sleep and Mental Health in Youth: a Scoping Review. *Current Psychiatry Reports*, 26(3), p. 104-119. <https://doi.org/10.1007/s11920-024-01481-9>

Zeylmans, K. & Van der Laan, A.M. (2023). *Professionals over jeugdcriminaliteit*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum. <https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/3259>

Bijlage 1 **Achtergrondkenmerken van de ongewogen steekproef Ipsos I&O-jongerenpanel**

Tabel 1. Ongewogen achtergrondkenmerken van de respondenten (N=1.016)

	N	%
Geslacht		
Man	412	40,6
Vrouw	602	59,3
Genderneutraal	1	0,1
Wil ik niet zeggen	1	0,1
Leeftijd		
16-21 jaar	422	41,5
22-27 jaar	594	58,5
Etniciteit		
Nederlands	852	83,9
Europees	50	4,9
Niet-Europees	68	6,7
Onbekend	24	2,4
Niet opgegeven	22	2,2
Opleidingsniveau		
Praktisch	44	4,3
Middelbaar	345	34
Theoretisch	626	61,6
Onbekend	1	0,1
Woonachtig in		
Zuid-Holland	235	23,1
Gelderland	151	14,9
Noord-Holland	136	13,4
Noord-Brabant	110	10,8
Utrecht	104	10,2
Overijssel	61	6,0
Limburg	58	5,7

	N	%
Groningen	40	3,9
Friesland	36	3,5
Flevoland	32	3,1
Drenthe	31	3,1
Zeeland	22	2,2

Bijlage 2 Vragenlijst Ipsos I&O

Fijn dat je wilt meedoen aan ons onderzoek! Wij zijn onderzoekers van de Vrije Universiteit Amsterdam en de Erasmus Universiteit Rotterdam en we willen graag meer weten over het verband tussen social media en de betrokkenheid van jongeren en jongvolwassenen bij criminele activiteiten. We weten dat jongeren en jongvolwassenen op social media regelmatig worden geconfronteerd met antisociaal en crimineel gedrag en soms ook worden benaderd voor het plegen van criminaliteit. Vanwege de zorgen over social media en (jeugd)criminaliteit, willen we je een aantal vragen stellen, zodat we hier meer over te weten komen. We vinden het belangrijk om jouw ervaringen te horen! Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 5 minuten.

Lees de vragen goed. De vragenlijst gaat onder meer over wat jij via social media voorbij ziet komen aan berichten over antisociaal en crimineel gedrag. Die berichten gaan dan over dingen die volgens de wet niet mogen en kunnen worden bestraft. We vragen ook of je weleens berichten bent tegengekomen waarin mensen worden gevraagd voor het plegen van criminele activiteiten, of je vrienden/familie kent die weleens via social media zijn gevraagd voor het plegen van criminele activiteiten, en of jij hier zelf weleens voor bent benaderd. Je bent niet tot antwoorden verplicht en je antwoorden worden vertrouwelijk verwerkt.

Je antwoorden willen we graag koppelen aan je etnische afkomst. Wanneer je toestemming geeft, geef je alleen toestemming aan ons om deze gegevens voor onderzoeksdoeleinden te gebruiken. De gegevens worden volstrekt vertrouwelijk behandeld en niet aan derden verstrekt.

Ja, ik geef toestemming

Nee, ik geef geen toestemming

1. Hoe vaak zie je berichten op social media voorbij komen waarin mensen worden gevraagd/gezocht om de volgende criminele activiteiten te plegen? Geef per vorm aan hoe vaak jij dit gezien hebt.

	Nooit*	Ooit wel eens gezien	Eén of enkele keren per jaar	Minstens 1 keer per maand	Minstens 1 keer per week	Dagelijks	Weet ik niet
Drugs verkopen (dealen)							
Drugs ophalen en/of wegbrengen (koerier)							
Drugs uithalen uit de haven							
Een explosief of vuurwerk neerleggen bij een woning/ winkel							
Een explosief of vuurwerk neerleggen op een andere plek							
Een geldautomaat tot ontploffing brengen (plofkraak)							
Mijn bankpas of bankrekening uitlenen (geldezel)							
Geweld gebruiken tegen één of meerdere personen (iemand in elkaar slaan en/of verwonden)							
Iets anders, namelijk:							

De volgende vragen gaan over de laatste keer (dat je je herinnert) dat je een bericht hebt gezien waarin mensen werden gevraagd/gezocht om een criminele activiteit te plegen.

1.1 Over welke criminele activiteit ging dit bericht?

Drugs verkopen (dealen)
Drugs ophalen en/of wegbrengen (koerier)
Drugs uithalen uit de haven
Een explosief of vuurwerk neerleggen bij een woning/winkel
Een explosief of vuurwerk neerleggen op een andere plek
Een geldautomaat tot ontploffing brengen (plofkraak)
Mijn bankpas of bankrekening uitlenen (geldezel)
Geweld gebruiken tegen één of meerdere personen (iemand in elkaar slaan en/of verwonden)
Iets anders, namelijk:
Weet ik niet

1.2 Hoe lang geleden zag je dit bericht?

Minder dan 1 week geleden
Minder dan 1 maand geleden
Minder dan een half jaar geleden
Minder dan 1 jaar geleden
Langer dan 1 jaar geleden
Weet ik niet

1.3 Op welk social media platform zag je dit bericht?

Snapchat
Instagram
WhatsApp
Telegram
TikTok
Discord
Signal
Anders, namelijk
Weet ik niet

1.4 Kende je de persoon die dit bericht stuurde?

Ja
Nee
Weet ik niet

1.5 Waar kende je de persoon van die dit bericht stuurde?

Online leren kennen: via social media
Online leren kennen: via gamen
Online leren kennen: anders
In het echt: (via) vrienden
In het echt: (via) familie
In het echt: (via) school/studie
In het echt: (via) werk
In het echt: (via) sport(club)
In het echt: van het uitgaan
In het echt: van de straat/ (via) de buurt
Anders: namelijk
Weet ik niet

We weten dat personen weleens (direct) worden benaderd via social media om criminaliteit te plegen. Om een inschatting te maken van hoe vaak dit voorkomt, zijn we benieuwd of jij dit zelf weleens hebt meegemaakt. We zijn niet geïnteresseerd in of je hier wel of niet op gereageerd hebt.

2. Hoe vaak ben je *zelf* via social media gevraagd om de volgende criminele activiteiten te plegen? Geef per vorm aan hoe vaak jij een bericht hebt gehad waarin dit aan je werd gevraagd.

	Nooit*	Ooit weleens	Eén of enkele keren per jaar	Minstens 1 keer per maand	Minstens 1 keer per week	Dagelijks	Weet ik niet
Drugs verkopen (dealen)							
Drugs ophalen en/of wegbrengen (koerier)							
Drugs uithalen uit de haven							
Een explosief of vuurwerk neerleggen bij een woning/winkel							
Een explosief of vuurwerk neerleggen op een andere plek							
Een geldautomaat tot ontploffing brengen (plofkraak)							
Mijn bankpas of bankrekening uitlenen (geldzeel)							
Geweld gebruiken tegen één of meerdere personen (temand in elkaar slaan en/of verwonden)							
Iets anders							

De rest van de vragen op deze pagina gaan over de laatste keer (dat je je herinnert) dat je via social media bent gevraagd om een criminele activiteit te plegen.

2.1 Over welke criminele activiteit ging het bericht dat jij kreeg?

Drugs verkopen (dealen)
Drugs ophalen en/of wegbrengen (koerier)
Drugs uithalen uit de haven
Een explosief of vuurwerk neerleggen bij een woning/winkel
Een explosief of vuurwerk neerleggen op een andere plek
Een geldautomaat tot ontploffing brengen (plofkraak)
Mijn bankpas of bankrekening uitlenen (geldezel)
Geweld gebruiken tegen één of meerdere personen (iemand in elkaar slaan en/of verwonden)
Iets anders, namelijk:
Weet ik niet

2.2 Hoe lang geleden kreeg jij dit bericht?

Minder dan 1 week geleden
Minder dan 1 maand geleden
Minder dan een half jaar geleden
Minder dan 1 jaar geleden
Langer dan 1 jaar geleden
Weet ik niet

2.3 Op welk social media platform kreeg jij dit bericht?

Snapchat
Instagram
WhatsApp
Telegram
TikTok
Discord
Signal
Anders, namelijk
Weet ik niet

2.4 Kende jij de persoon die dit bericht stuurde?

Ja
Nee
Weet ik niet

2.5 Waar kende jij de persoon van die dit bericht stuurde?

Online leren kennen: via social media
Online leren kennen: via gamen
Online leren kennen: anders
In het echt: (via) vrienden
In het echt: (via) familie
In het echt: (via) school/studie
In het echt: (via) werk
In het echt: (via) sport(club)
In het echt: van het uitgaan
In het echt: van de straat/buurt
Anders: namelijk
Weet ik niet

Bijlage 3 Zoekopdracht Telegram

Zoekopdracht 1. (drugs)klussen

('bullie' OR 'bully' OR 'djoen' OR 'djunta' OR 'driven' OR 'driver' OR 'haven' OR 'haven job' OR 'havenjob' OR 'job' OR 'joenta' OR 'klus' OR 'rijder' OR 'seren' OR 'springen' OR 'uithaal' OR 'uithalen' OR 'uithaler' OR 'uithale' OR 'werk' OR 'geld verdienen' OR 'moneys maken' OR 'strijder' OR 'soldaat' OR 'soldaten' OR 'fitted boys' OR 'springer' OR 'chauffeur' OR 'chaufeur' OR 'koerier' OR 'vervoer' OR 'moven' OR 'container' OR 'bijrijder' OR 'zwart werk') AND NOT 'mdma' AND NOT 'bezorging' AND NOT 'bestellen' AND NOT 'niet goed geld terug' AND NOT 'hasj' AND NOT 'haze' AND NOT 'verzenden' AND NOT 'ophalen' AND NOT 'afhalen' AND NOT 'dropshipper' AND NOT 'goedkoopste' AND NOT 'cheapest' AND NOT 'vanuit huis' AND NOT 'kaarten' AND NOT 'documenten~2' AND NOT ('leveren' AND 'nederland') AND NOT 'delivery' AND NOT 'garantie' AND NOT 'trusted seller' AND NOT 'xtc' AND NOT 'snoepjes' AND NOT 'assie' AND NOT 'hash' AND NOT 'volle gram' AND NOT 'vaste klanten' AND NOT 'files.sha1Hash:*' AND NOT '3mmc' AND NOT 'puur' AND NOT 'customers' AND NOT '0GR' AND NOT '1GR' AND NOT '2GR' AND NOT '5GR' AND NOT 'rakker' AND NOT 'knab' AND NOT 'inlog' AND NOT 'account' AND NOT 'ing' AND NOT 'abn' AND NOT 'rabo' AND NOT 'bunq' AND NOT 'paypal' AND NOT 'moonpay' AND NOT 'bitcoin' AND NOT 'crypto' AND NOT 'bank' AND NOT 'kaart' AND NOT 'neggeld' AND NOT 'adverteren' AND NOT 'documenten' AND NOT 'documentenregelaar' AND NOT 'vuurwerk gezocht' AND NOT 'docuwinkel' AND NOT 'lachgas' AND NOT 'carddkingg' AND NOT 'fixedmatches' AND NOT 'matchfixing' AND NOT '5 min werk' AND NOT 'register' AND NOT 'marketing' AND NOT 'homeworker'

Zoekopdracht 2. geweld

('aanslag' OR 'explo' OR 'kraak' OR 'plof' OR 'plfie' OR 'hitter' OR 'hitten' OR 'hitman' OR 'schieten' OR 'blazen' OR 'blaas' OR 'blaas osso' OR 'blaas woning') AND NOT 'handel' AND NOT 'bestelling' AND NOT 'bestellen' AND NOT 'bezorging' AND NOT 'bezorgen' AND NOT 'afhalen' AND NOT 'ophalen' AND NOT 'kopen' AND NOT 'verkopen' AND NOT 'koop' AND NOT 'verkoop' AND NOT 'stuks' AND NOT 'afname' AND NOT 'delivery' AND NOT 'vaste klanten' AND NOT 'files.sha1Hash:*' AND NOT 'VERKRIJGBAAR' AND NOT 'pricelist' AND NOT 'stock' AND NOT 'alleshandel' AND NOT 'Pharmacy' AND NOT 'trustpilot' AND NOT 'kwaliteitskuurtje' AND NOT ('documenten' AND 'officiele') AND NOT 'bkr' AND NOT 'BESTEL' AND NOT 'rakker' AND NOT 'knab' AND NOT 'inlog' AND NOT 'account' AND NOT

'ing' AND NOT 'abn' AND NOT 'rabo' AND NOT 'bunq' AND NOT 'paypal' AND NOT 'moonpay' AND NOT 'bitcoin' AND NOT 'crypto' AND NOT 'bank' AND NOT 'kaart' AND NOT 'npegeld' AND NOT 'adverteren' AND NOT 'documenten' AND NOT 'documentenregelaar' AND NOT 'vuurwerk gezocht' AND NOT 'docuwinkel' AND NOT 'lachgas' AND NOT 'carddkingg' AND NOT 'fixedmatches' AND NOT 'matchfixing' AND NOT '5 min werk' AND NOT 'register' AND NOT 'marketing' AND NOT 'homeworker'

Bijlage 4 **Woordenlijst Telegram**

(D)joen(ta)/djun(ta)	=	Werk/klus
Agga	=	Den Haag
Blazen	=	(laten) ontploffen
Bomba	=	Bom/explosief
Bullie/bully	=	Jong persoon
C	=	Cocaïne
C6	=	Cobra 6 (vuurwerk)
Cc	=	Contact
Damsko	=	Amsterdam
DM	=	Direct Message
Drerrie	=	Man/jongen/mattie/vriend
Fërs	=	Personen actief binnen de F-game
F-game	=	Wereld van online financiële fraude en oplichting
H job	=	Havenjob
Hitter/hitman	=	(Huur)moordenaar
Hokken	=	Wiethokken (plantage)
Kaai	=	Havenkade
Lijn(tje)	=	Netwerk van drugsklanten
Osso	=	Huis
Pb	=	Privébericht
Pekkies	=	Cocaïne
Pm	=	Private message
Riba/ribba	=	Rijbewijs
Seren	=	Verkopen
Sos	=	Cocaïne
Spa's	=	Bankpassen
Spitta	=	Degene die het geld uit de muur haalt (geldezel)/ iemand die klaar staat, snel en scherp is
Springen/jompo	=	Uithalen
Vnv	=	Vanavond
Waggie/gawwie	=	Auto
Weed	=	Wiet

	=	Cocaïne
	=	Cocaïne
	=	(Mogelijk) ketamine
	=	(Mogelijk) cocaïne of methamfetamine
	=	Bom/explosief
	=	Postvak/inbox (privé)
	=	Steek- of vuurwapens
	=	Vuurwerk/explosief

Deze woordenlijst is opgesteld op basis van ervaringen van de betrokken onderzoekers, gesprekken met experts en bronnen als Roks & Hendriksen (2021) en Drug Enforcement Administration (2021)³²

32 <https://www.dea.gov/sites/default/files/2021-12/Emoji%20Decoded.pdf>

Bijlage 5 **Topiclijst interviews jongerenwerkers**

Algemeen/achtergrond

- Kun je iets vertellen over hoe je hier, als jongerenwerker, terecht bent gekomen?
- Kun je iets meer vertellen over de inhoud van jouw werk? Hoe ziet een gemiddelde werkdag/-week eruit?
- Met wat voor jongeren kom je tijdens jouw werk in aanraking?
- Op welke manieren heb je zicht op de online leefwereld van jongeren?

Social mediagebruik door jongeren

- Op basis van jouw ervaring, welke social mediaplatforms gebruiken jongeren tegenwoordig?
 - Verschil tussen leeftijdsgroepen?
 - En tussen jongens en meisjes?
- Welke rol speelt social media tegenwoordig volgens jou in de leefwereld van jongeren?
- Kun je vertellen over wat jongeren tegenwoordig zoal op social media doen?
 - Verschillen in de activiteiten van jongeren tussen verschillende social mediaplatforms?

Blootstelling aan criminele content op social media

- Op basis van jouw ervaring, aan wat voor criminele content worden jongeren op social media blootgesteld?
- Op welke social mediaplatforms worden jongeren volgens jou blootgesteld aan criminele content?
- In hoeverre is er een verschil tussen jongens en meisjes in de mate waarin ze worden blootgesteld aan criminele content via social media?
- In hoeverre zijn er de afgelopen jaren veranderingen geweest in de criminele content waar jongeren via social media aan worden blootgesteld? Zou je daar voorbeelden van kunnen geven?
- In hoeverre heeft het zien van criminele content via social media invloed op het 'offline' gedrag van jongeren?

Betrokkenheid jongeren bij (zware) criminaliteit via social media

- Op basis van jouw ervaringen, wat maakt jongeren kwetsbaar om betrokken te raken bij criminaliteit via social media?
- Wat maakt jongeren volgens jou *weerbaar* tegen de betrokkenheid bij criminaliteit?
- Waarom raken jongeren betrokken bij criminaliteit via social media? Wat drijft hen volgens jou?
- Hoe raken jongeren, vanuit jouw perspectief, betrokken bij criminaliteit via social media?
 - Zou je, op basis van jouw ervaringen, voorbeelden kunnen beschrijven van hoe jongeren via social media betrokken raken bij criminaliteit?
 - Welke typen criminaliteit?
 - Welke social mediaplatforms?
 - Rol van de offline wereld?
 - Verschillen tussen jongens en meisjes in de manieren waarop zij via social media betrokken raken bij criminaliteit?
- In hoeverre ben je situaties van jongeren tegenkomen die *zichzelf* via social media-kanalen *aanbieden* voor het plegen van criminaliteit?
 - Zo ja, kun je deze voorbeelden beschrijven, of heb je voorbeelden van screenshots die je zou willen delen met ons? Welke typen criminaliteit? Welke social mediaplatforms?
- In hoeverre ben je situaties tegengekomen waarbij jongeren via social media *werden gevraagd* voor het uitvoeren van een criminele klus?
 - Zo ja, kun je deze voorbeelden beschrijven, of heb je voorbeelden van screenshots die je zou willen delen met ons? Welke typen criminaliteit? Welke social mediaplatforms?
- Heb je het idee dat er andere typen jongeren via social media betrokken raken bij criminaliteit ten opzichte van jongeren die via de offline wereld betrokken raken?
- Op basis van jouw ervaringen, in hoeverre zijn er verschillen in de manieren waarop jongeren via social media en via de offline wereld betrokken raken bij criminaliteit?

Stoppen met het plegen van criminaliteit door jongeren

- Wat hebben jongeren volgens jou nodig om weerbaar te worden voor de betrokkenheid bij criminaliteit via social media? En waarom?
- Wat zijn volgens jou interventiemogelijkheden voor de aanpak van de betrokkenheid van jongeren bij criminaliteit?
 - En voor de rol van social media in deze betrokkenheid?

Dit is het einde van het interview. Zijn er nog dingen ze je verder zou willen toelichten? Of andere dingen die je nog zou willen zeggen?

Bijlage 6 **Topiclijst individuele interviews jongeren**

Demografische kenmerken/voorstellen

- Wie ben je? Hoe oud ben je?
- Kun je wat vertellen over hoe jouw week eruitziet? (school/werk)
- Kun je wat meer vertellen over je vriendenkring?
- Kun je wat vertellen over je hobby's? Wat doe je graag in je vrije tijd?
- Kun je wat vertellen over de buurt waarin je bent opgegroeid?
- Hoe zag het gezin eruit waarin je opgroeide? (ouders/broers/zussen)

Social media

- Zit je op social media? Welke social media platforms gebruik je?
- Hoe vaak gebruik je het? Waar gebruik je social media voor?
- Wat voor berichten of video's kom je vaak tegen op social media?
- Waar post je zelf over/ waar posten je vrienden over?

Social media en criminele content

- In hoeverre ben je weleens posts op social media tegengekomen over criminele activiteiten?
- Kun je voorbeelden geven van wat je weleens voorbij ziet komen?
- Op welke social media zie je deze posts? Open/gesloten groepen?

Social media en jeugdcriminaliteit

- Ben je zelf weleens via social media benaderd om criminaliteit te plegen? Hoe heb je daarop gereageerd?
 - Kun je wat meer vertellen over hoe dat ging?
 - Wat voor bericht kreeg je? En op welk platform?
 - Kende je de persoon die het bericht stuurde?
- Heb je jezelf weleens aangeboden/ anderen benaderd (via social media) om criminele activiteiten te plegen?
- Hoe raken jongeren volgens jou betrokken bij criminele activiteiten?
 - Kun je vertellen hoe dat in z'n werk gaat?
 - In hoeverre speelt social media volgens jou een rol in de betrokkenheid van jongeren bij criminele activiteiten?
- Waarom raken jongeren volgens jou betrokken bij criminele activiteiten?

- Heb je weleens een post op social media gezien waarin aan mensen werd gevraagd om een criminele activiteit te plegen?
 - Voorbeelden? Wat stond er in de post?
 - Op welke social media was dit?
- Ken je mensen die weleens via social media zijn gevraagd om een criminele activiteit te plegen? Wat werd aan hen gevraagd?
 - Welk platform was dit? Type criminaliteit?
 - Kun je wat meer vertellen over hoe dat vervolgens verder gaat?
 - Wat zouden volgens jou redenen voor jongeren kunnen zijn om hier ‘ja’ op te zeggen?
 - Wat zouden volgens jou redenen voor jongeren kunnen zijn om hier ‘nee’ op te zeggen?
- Heb je weleens een post op social media gezien waarin mensen zichzelf aanboden om een criminele activiteit te plegen?
 - Voorbeelden? Wat stond er in de post?
 - Op welke social media was dit?

Zijn er nog dingen ze je verder zou willen toelichten? Of andere dingen die je nog zou willen zeggen?

Bijlage 7 **Topicijst focusgroepen jongeren**

Voorstelrondje

- Wie ben je? Hoe oud ben je?
- Wat doe je in je vrije tijd?
- (Hoe) kennen jullie elkaar?

Social media gebruik

- Zitten jullie op social media? Welke social media platforms gebruiken jullie?
- Hoe vaak gebruiken jullie het? Waar gebruiken jullie social media voor?
- Wat voor berichten of video's komen jullie vaak tegen op social media?
- Waar posten jullie veel over/ waar posten jullie vrienden veel over?

Social media en criminele content

- In hoeverre zijn jullie weleens posts op social media tegengekomen over criminele activiteiten?
 - Kunnen jullie voorbeelden geven van wat jullie weleens voorbij zien komen?
 - Op welke social media zien jullie deze posts? Open/gesloten groepen?

Social media en jeugdcriminaliteit

- Hoe raken jongeren volgens jullie betrokken bij criminaliteit?
- In hoeverre speelt social media volgens jullie een rol in de betrokkenheid van jongeren bij criminele activiteiten? Kunnen jullie vertellen hoe dat in z'n werk gaat?
- Hebben jullie weleens een post op social media gezien waarin aan mensen werd gevraagd om criminaliteit te plegen?
 - Voorbeelden? Wat stond er in de post?
 - Op welke social media was dit? Open/gesloten groepen?
- Kennen jullie mensen die weleens via social media zijn gevraagd om criminaliteit te plegen? Wat werd aan hen gevraagd?
 - Welk platform was dit? Type criminaliteit?
 - Kun je wat meer vertellen over hoe dat vervolgens verder gaat?
- Wat zouden volgens jullie redenen voor jongeren kunnen zijn om hier 'ja' op te zeggen?
- Wat zouden volgens jullie redenen voor jongeren kunnen zijn om hier 'nee' op te zeggen?
- Stel een jongere wordt via social media gevraagd om criminaliteit te plegen, (bijvoorbeeld om vuurwerk bij een woning te leggen of drugs uit de haven te halen), en

de persoon zegt 'ja' op de vraag, weten jullie hoe dat vervolgens verder in z'n werk gaat?

- Hebben jullie weleens een post op social media gezien waarin mensen zichzelf aanboden om criminaliteit te plegen?
 - Voorbeelden? Wat stond er in de post?
 - Op welke social media was dit? Open/gesloten groepen?

Zijn er nog dingen die jullie verder zouden willen toelichten? Of andere dingen die jullie nog zouden willen zeggen?

Uitgaven in de reeks Politiekunde

1. Criminaliteit in de virtuele ruimte

P. van Amersfoort, L. Smit & M. Rietveld, DSP-groep, Amsterdam/TNO-FEL, Den Haag, 2002

2. Cameratoezicht. Goed bekeken?

I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2002

3. De 10 stappen van Publiek-Private Samenwerking (PPS)

J.C. Wever, A.A. van Pel & L. Smit, DSP-groep, Amsterdam/TNO-FEL, Den Haag, 2002

4. De opbrengst van projecten. Een verkennend onderzoek naar de bijdrage van projecten aan diefstalbestrijding

C.J.E. In 't Velt, e.a., NPA-Onderzoeksgroep, LSOP, Apeldoorn, 2003

5. Cameratoezicht. De menselijke factor

A. Weitenberg, E. Jansen, I. van Leiden, J. Kerstholt & H.B. Ferwerda, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem/TNO, Soesterberg, 2003

6. Jeugdgroepen in beeld. Stappenplan en randvoorwaarden voor de shortlistmethodiek

H.B. Ferwerda & A. Kloosterman, Advies- en Onderzoeksgroep Beke & Politieregio Gelderland-Midden, Arnhem, 2004 (vierde druk 2006)

7. Hooligans in beeld. Van informatie naar aanpak

H.B. Ferwerda & O. Adang, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem/ Onderzoeksgroep Politieacademie Apeldoorn, 2005

8. Richtlijnen auditieve confrontatie

J.H. Kerstholt, A.G. van Amelsvoort, E.J.M. Jansen & A.P.A. Broeders, TNO Defensie en Veiligheid, Soesterberg/Politieacademie, Apeldoorn/NFI, Den Haag, 2005

9. Niet verschenen

10. De opsporingsfunctie binnen de gebiedsgebonden politiezorg

O. Zoomer, IPIT, Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2006

11. Inzoomen en uitzoomen op Zaandam

I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en onderzoeksgroep Beke, Arnhem 2006

12. Aansprakelijkheidsmanagement politie. Beschrijving, analyse en handreiking

E.R. Muller, J.E.M. Polak, C.J.J.M. Stoker m.m.v. M.L. Diepenhorst & S.H.E. Janssen, COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag/Faculteit der Rechtsgeleerdheid Universiteit Leiden, 2006

13. Cold cases – een hot issue

I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2006

14. Adrenaline en reflectie. Hoe leren politiemensen op de werkplek?

A. Beerepoot & G. Walraven e.a., DSP-groep BV, Amsterdam/Walraven onderzoek en advies, 2007

15. Tussen aangifte en zaak. Een referentiekader voor het aangifteproces

W. Landman, L.A.J. Schoenmakers & F. van der Laan, Twynstra Gudde, adviseurs en managers, Amersfoort, 2007

16. Baat bij de politie. Een onderzoek naar de opbrengsten voor burgers van het optreden van de politie

M. Goderie & B. Tierolf, m.m.v. H. Boutellier & F. Dekker, Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, 2008

17. Hoeveel wordt het vandaag? Een studie naar de kans op voetbalgeweld en het veiligheidsbeleid bij voetbalwedstrijden

E.J. van der Torre, R.F.J. Spaaij & E.D. Cachet, COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2008

18. Overbelast? De administratieve belasting van politiemensen bij de afhandeling van jeugdzaken

G. Brummelkamp & M. Linssen, EIM, Zoetermeer, 2008

19. Geografische daderprofilering. Een inventarisatie van randvoorwaarden en succesfactoren

G. te Brake & A. Eikelboom, TNO Defensie en Veiligheid, Soesterberg, 2008

20. Solosurveillance. Kosten en baten

S.H. Esselink, J. Broekhuizen & F.M.H.M. Driessen, Bureau Driessen, 2009

-
- 21. Onderzoek naar de mogelijke meerwaarde van AWARE voor de politie. Ervaringen met een nieuwe aanpak van belaging door ex-partners**
M.Y. Bruinsma, J. van Haaf, R. Römken & L. Balogh, IVA Beleidsonderzoek en Advies, i.s.m. INTERVICT/Universiteit van Tilburg, 2008
- 22. Gebiedsscan criminaliteit en overlast. Een methodiebeschrijving**
B. Beke, E. Klein Hofmeijer & P. Versteegh, Bureau Beke, Arnhem, 2008
- 23. Informatiemanagement binnen de politie. Van praktijk tot normatief kader**
V. Bekkers, M. Thaens, G. van Straten & P. Siep; m.m.v. A. Dijkshoorn, Center for Public Innovation, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2009
- 24. Nodale praktijken. Empirisch onderzoek naar het nodale politieconcept**
H.B. Ferwerda, E.J. van der Torre & V. van Bolhuis, Bureau Beke, Arnhem/ COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2009
- 25. Rellen om te reellen. Een studie naar grootschalige openbare-ordeverstoringen en notoire ordeverstoorders**
I. van Leiden, N. Arts & H.B. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2009
- 26a. Verbinden van politie- en veiligheidszorg. Politie en partners over signaleren & adviseren**
W. Landman, P. van Beers & F. van der Laan, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2009
- 26b. Politiepolitiek. Een empirisch onderzoek naar politieke signalering & advisering**
E.J.A. Bervoets, E.J. van der Torre & J. Dobbelaar m.m.v. N. Koeman, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2009
- 27. De politie aan zet: de aanpak van veelplegers in Deventer**
I. Bakker & M. Krommendijk, IPIT, Enschede, 2009
- 28. Boven de pet? Een onderzoek naar grootschalige ordehandhaving in Nederland**
O.M.J. Adang (redactie), S.E. Bierman, K. Jagernath-Vermeulen, A. Melsen, M.C.J. Nogarède & W.A.J. van Oorschot, Politieacademie, Apeldoorn, 2009
- 29. Rellen in Ondiep. Ontstaan en afhandeling van grootschalige ordeverstoring in een Utrechtse achterstandswijk**
G.J.M. van den Brink, M.Y. Bruinsma (redactie), L.J. de Graaf, M.J. van Hulst, M.P.C.M. Jochoms, M. van de Klomp, S.R.F. Mali, H. Quint, M. Siesling, G.H. Vogel, Politieacademie, Apeldoorn, 2010

30. Burgerparticipatie in de opsporing. Een onderzoek naar aard, werkwijzen en opbrengsten

A. Cornelissens & H. Ferwerda (redactie), met medewerking van I. van Leiden, N. Arts & T. van Ham, Bureau Beke, Arnhem, 2010

31. Poortwachters van de politie. Meldkamers in dagelijks perspectief

J. Kuppens, E.J.A. Bervoets & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem & COT, Den Haag, 2010

32. Het integriteitsbeleid van de Nederlandse politie: wat er is en wat ertoe doet

M.H.M. van Tankeren, Onderzoeksgroep Integriteit van Bestuur, Vrije Universiteit Amsterdam, 2010

33. Civiele politie op vredesmissie. Uitzendervaringen van Nederlandse politie-functionarissen

H. Sollie, Universiteit Twente, Enschede, 2010

34. Ten strijde tegen overlast. Jongerenoverlast op straat: is de Engelse aanpak geschikt voor Nederland?

M.L. Koemans, Universteit Leiden, 2010

35. Het districtelijk opsporingsproces; de black box geopend

R.M. Kouwenhoven, R.J. Morée & P. van Beers, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2010

36. Balanceren tussen alert maken en onrust voorkomen. Publiekscommunicatie over seriële schokkende incidenten (casestudy Lelystad)

A.J.E. van Hoek, m.m.v. P.F. van Soomeren, M.D. Abraham & J. de Kleuver, DSP-groep, Amsterdam, 2011

37. Sturing van blauw. Een onderzoek naar operationele sturing in de basispolitie-zorg

W. Landman, m.m.v. M. Malipaard, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2011

38. Onder het oppervlak. Een onderzoek naar ontwikkelingen en (a)select optreden rond preventief fouilleren

J. Kuppens, B. Bremmers, E. van den Brink, K. Ammerlaan & H.B. Ferwerda, m.m.v. E.J. van der Torre, Bureau Beke, Arnhem/COT, Den Haag, 2011

39. Naar eigen inzicht? Een onderzoek naar beoordelingsruimte van en grenzen aan de identiteitscontrole

J. Kuppens, B. Bremmers, K. Ammerlaan & E. van den Brink, Bureau Beke, Arnhem/COT, Den Haag, 2011

**40. Toezicht op zedendelinquenten door de politie in samenwerking met de reclas-
sering**

H.G. van de Bunt, N.L. Holvast & J. Plaisier, Erasmus Universiteit, Rotterdam/Impact R&D, Amsterdam, 2012

41. Daders over cameratoezicht

H.G.A. van Schijndel, A. Schreijenberg, G.H.J. Homburg & S. Dekkers, Regioplan Be-
leidsonderzoek, Amsterdam, 2012

**42. Aanspreken op straat. Het werk van de straatcoach in al zijn verschijningsvor-
men**

L. Loef, K. Schaafsma & N. Hilhorst, DSP-groep, Amsterdam, 2012

43. De organisatie van de opsporing van cybercrime door de Nederlandse politie

N. Struiksma, C.N.J. de Vey Mestdagh & H.B. Winter, Pro Facto, Groningen/ Kees de
Vey Mestdagh, Groningen, 2012

**44. Politie in de netwerksamenleving. De opbrengst van de politieële netwerkfunctie
voor de kerntaken opsporing en handhaving openbare orde en de sturing hierop in
de gebiedsgebonden politiezorg**

I. Helsloot, J. Groenendaal & E.C. Warners, Crisislab, Renswoude, 2012

45. Tegenspraak in de opsporing. Verslag van een onderzoek

R. Salet & J.B. Terpstra, Radboud Universiteit Nijmegen, 2012

**46. Tunnelvisie op tunnelvisie? Een verkennend en experimenteel onderzoek naar
de besluitvorming door VKL-teams met betrekking tot het onderkennen van tun-
nelvisie en andere procesaspecten**

I. Helsloot, J. Groenendaal & B. van 't Padje, Crisislab, Renswoude, 2012

**47. M.-waarde. Een onderzoek naar de bijdrage van Meld Misdaad Anoniem aan de
politie opsporing**

M.C. van Kuik, S. Boes, N. Kop, M. den Hengst-Bruggeling, T. van Ham & H. Ferwer-
da, Politieacademie, Apeldoorn/Bureau Beke, Arnhem, 2012

**48. Seriebrandstichters. Een verkennend onderzoek naar daderkenmerken en de-
lict patronen**

Y. Schoenmakers, A. van Wijk & T. van Ham, Bureau Beke, Arnhem, 2012

**49. Van wie is de straat? Methodiek en lessen voor de politie om ongrijpbare veilig-
heidsfenomenen grijpbaar te maken – op basis van vijf praktijkcasus**

H. Ferwerda, T. van Ham & B. Bremmers, Bureau Beke, Arnhem, 2013

50. Recherchesamenwerking in de Euregio Maas-Rijn. Knooppunten, knelpunten en kansen

H. Nelen, M. Peters & M. Vanderhallen, Politieacademie, Apeldoorn/ Universiteit Maastricht, 2013

51. De operationele politiebriefing onderzocht. Een onderzoek naar de effectiviteit van de operationele politiebriefing

A. Scholtens, J. Groenendaal & I. Helsloot, Crisislab, Renswoude 2013

51a. De operationele politiebriefing onderzocht (2). Een actie(vervolg)onderzoek om tot een effectievere politiebriefing te komen

A. Scholtens, Crisislab, Renswoude 2015

52. Sociale media: factor van invloed op onrustsituaties?

R.H. Johannink, I. Gorissen & N.K. van As, Politieacademie Apeldoorn/ VDMMP, Houten, 2013

53. De terugkeer van zedendelinquenten in de wijk

C.E. Huls & J.G. Brouwer, Politieacademie, Apeldoorn/Rijksuniversiteit Groningen/ Centrum voor Openbare Orde en Veiligheid, Groningen, 2013

54. Van meld- naar aantoonplicht. Een onderzoek naar een systeem van digitale surveillance

C. Veen & J.G. Brouwer, Politieacademie, Apeldoorn/Rijksuniversiteit Groningen, 2013

55. Heterdaadkracht in twee Haagse pilotgebieden

B. van Dijk, J.B. Terpstra & P. Hulshof, Politieacademie, Apeldoorn/DSPgroep, Amsterdam, 2013

56. Inzet op Maat. Onderzoek naar kenmerken en mogelijkheden van duurzame inzetbaarheid van oudere medewerkers

H. de Blouw, I.R. Kolkhuis Tanke & C.C. Sprenger, Politieacademie, Apeldoorn, 2013

57. Interventies in de opsporing. Impulsen in kwaliteit en effectiviteit van het opsporingsproces

R.M. Kouwenhoven, R.J. Morée & P. van Beers, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2013

58. De plaats delict in beeld. Fotografie in de dagelijkse en gesimuleerde praktijk

G. Vanderveen & J. Roosma, Instituut voor Strafrecht & Criminologie, Universiteit Leiden, 2013

59. Jeugdgroepen van toen. Een casusonderzoek naar de leden van drie criminele jeugdgroepen uit het einde van de vorige eeuw

H. Ferwerda, B. Beke & E. Bervoets, Bureau Beke, Arnhem/Beke Advies, Arnhem/LokaleZaken, Rotterdam, 2013

60. Tussen hei en hoofdbureau. Leiderschapsontwikkeling bij de politie

W. Landman, M. Brussen & F. van der Laan, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2013

61. Gemeentelijk blauw. Het dagelijks werk van gemeentelijke handhavers in beeld

E. Bervoets, J. Bik & M. de Groot, LokaleZaken, Rotterdam, 2013

62. Excessief geweld op en om de voetbalvelden. Praktijkonderzoek naar omvang, ernst en aanpak van 'voetbalgeweld'

P. Duijvestijn, B. van Dijk, P. van Egmond, M. de Groot, D. van Sommeren & A. Verwest, DSP-groep, Amsterdam, 2013

63. Beeld van gezag bij de politie. Maatschappelijke verbeelding en de impact van gezagsbeelden op burgers

H. de Mare, B. Mali, M. Bleecke & G. van den Brink, m.m.v. Motivaction, Tilburg University, Stichting IVMV, Leiden, 2014

64. Informatiegestuurde dienders. Informatiesturing tussen theorie en praktijk

A. van Sluis, P. Siep, V. Bekkers, m.m.v. M. Thaens & G. Straten, Center for Public Innovation, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2014

65. Hard op weg. Onderzoek aanpak verkeersveelplegers

B. Bieleman, M. Boendermaker, R. Mennes & J. Snippe, Intraval, Groningen/Rotterdam, 2014

66. Tussen hulp en hype. De inzet van opsporingsberichtgeving in ontvoeringszaken

Y.M.M. Schoenmakers, J.V.O.R. Doekhie & J.C. Knotter, Yvette Schoenmakers Onderzoek en advies, Weesp, 2014

67. Nachtdienst bij de politie en verkeersveiligheid. Onderzoek naar ervaringen van politieagenten met verkeersonveiligheid in woon-werkverkeer na de nachtdienst

P. Boekhoorn, BBSO, Nijmegen, 2014

68. Buit van woningbraak. Onderzoek onder inbrekers en helers

J. Snippe, M. Sijstra, R. Mennes & B. Bieleman, Intraval, Groningen/ Rotterdam, 2014

69. Privaat blauw. Portiers, evenementbeveiligers en voetbalstewards op risicovolle locaties en tijdens risicovolle momenten

E. Bervoets & S. Eijgenraam, LokaleZaken, Rotterdam, 2014

70. Met grof geschut. Reconstructie van een moordonderzoek binnen de criminele woonwagenwereld

I. van Leiden, B. Bremmers & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2014

71. Met fluwelen handschoenen? Politie en de omgang met verwarde personen in Amsterdam

J. Kuppens, T. Appelman, T. van Ham & A. van Wijk, Bureau Beke, Arnhem, 2015

72a. Vermisten op de kaart. Aard en omvang van langdurige vermissingen

I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2015

73. Van intel tot operatie. De impact van veiligheidsanalisten bij de aanpak van misdaad

M. den Hengst, M. Bruinsma, Y. Schoenmakers, W. Niepce, Bureau Bruinsma, Tilburg, 2015

74. De bestuurlijke rapportage. Gezamenlijke inspanning in de aanpak van (georganiseerde) criminaliteit en overlast

I. Gorissen, m.m.v. R.H. Johannink, PBLQ, Den Haag, 2015

75. De aangifte van delicten bij de multichannelstrategie van de politie

P. Boekhoorn & J. Tolsma, Bureau Boekhoorn/Radboud Universiteit, Nijmegen, 2016

76. Die pakken we toch niet op? Afstemming tussen politie en Openbaar Ministerie in zaken van veelvoorkomende aangiftecriminaliteit

R. Kouwenhoven & L. Kleijer-Kool, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2016

77. Het real-time informeren van noodhulpeenheden. Een onderzoek naar de RTI-functie om frontlijnpolitiefunctionarissen snel te voorzien van relevante informatie

A. Scholtens, M. den Hengst & R. Waterreus, Crisislab, Renswoude/ Politieacademie, Apeldoorn, 2016

78. Hoe lang kun je 'schijt hebben'? Dertien desisters uit criminele jeugdgroepen aan het woord

C.E. Hoogeveen, A.E. van Burik & B.J. de Jong, m.m.v. E.M. Klooster, Bureau Alpha, 's-Hertogenbosch/VanMontfoort, Woerden, 2016

79. Onbenutte kansen. Een onderzoek naar het gebruik van restinformatie in de opsporing

A. van Wijk & L. Scholten, m.m.v. B. Bremmers, Bureau Beke, Arnhem, 2016

80. Verbale leugendetectie-wizards

G. Bogaard & E.H. Meijer, Maastricht University, Maastricht, 2016

81. Mensenhandel in de prostitutie opsporen zonder aangifte? Een vervolgonderzoek om de doorzettingsmacht van de politie te verduidelijken

M. Goderie, m.m.v. R. Kool, Goderie Onderzoek, Klarenbeek, 2016

82. De onvindbaren. Op zoek naar voortvluchtige veroordeelden in Nederland

Y. Schoenmakers, I. de Groot, J. van Zanten, A. van Rooyen & J. Baars, Yvette Schoenmakers onderzoek & advies, Amsterdam, 2017

83. Elke dump is een plaats delict. Dumping en lozing van synthetisch drugsafval: verschijningsvormen en politieaanpak

Y. Schoenmakers, S. Mehlbaum, M. Everartz & C. Poelarends, Yvette Schoenmakers onderzoek & advies, Amsterdam, 2016

83A. De Intelligence Paradox. Lessen uit de integrale pilot Analyse Synthetische Drugs in Oost-Nederland

Y. Schoenmakers, S. Mehlbaum, Yvette Schoenmakers onderzoek & advies, Amsterdam, 2019

84. Naar handhaafbare noodbevelen en noodverordeningen. Een analyse van het gemeentelijke noodrecht

A.J. Wierenga, C. Post & J. Koornstra, Rijksuniversiteit Groningen, Centrum voor Openbare Orde en Veiligheid, 2016

85. Vermisten op het spoor. Rechercheren naar langdurige vermissingen

I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2017

86. De aard van het beestje. Kenmerken en achtergronden van dierenmishandelaars

A. van Wijk & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2017

87. Modus operandi van de recherche. De recherchepraktijk in moord- en verkrachtingszaken

A. van Wijk, I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2017

88. Over grenzen in de sport. De rol van de politie in de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport in samenwerking met relevante partners

A. van Wijk, M. Hardeman, L. Scholten & M. Olfers, Vrije Universiteit Amsterdam, Bureau Beke, Arnhem, 2017

89. Defensiehulp. Legergroene bijstand aan de politie bij handhaving van de rechtsorde

E. Bervoets, m.m.v. S. Eijgenraam, T. Dijkhuizen & J. van de Werken, Bureau Bervoets, Amersfoort, 2017

90. Tussen onder en boven. Productie en distributie van softdrugs in Noord-Nederland

J. Snippe, R. Mennes, M. Sijstra & B. Bieleman, Intraval, Groningen/Rotterdam, 2017

91. Vechten op afspraak. Inzicht in het fenomeen en input voor de ontwikkeling van een politiestrategie

T. van Ham, L. Scholten, A. Lenders & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2018

92. Notoire straten. Over de lokale inbedding van georganiseerde criminaliteit

S. Mehlbaum, Y. Schoenmakers & J. van Zanten, Mehlbaum Onderzoek, Amsterdam, 2018

92A. De wortel en de stok. Praktijklessen uit een gebiedsgerichte probleemaanpak van ondermijning

S. Mehlbaum, Y. Schoenmakers, Mehlbaum Onderzoek, Amsterdam, 2019

93. Ondermijning door criminele 'weldoeners'

M. Bruinsma, R. Ceulen & T. Spapens, m.m.v. C. Deij, Tilburg University, Tilburg/Bureau Bruinsma, Tilburg, 2018

94. Kiezen voor politie. Een onderzoek onder mbo-studenten met een migratie – achtergrond in het veiligheidsdomein

S. de Winter-Koçak, E. Klooster & M. Day, m.m.v. S. Mehlbaum, M. van Vugt & K. Leschonski, Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, 2018

95. Doe-het-zelf-surveillance. Een onderzoek naar de werking en effecten van WhatsApp-buurtgroepen

S. Mehlbaum & R. van Steden, m.m.v. M. van Dijk, Vrije Universiteit Amsterdam, Mehlbaum Onderzoek, Amsterdam, 2018

96. Een klacht is een gratis advies

G. Jacobs, T. Hak, G. Vanderveen, M. Flory, T. Thuis, S. Valkeman & M. Franken, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2018

97. Voortgezet crimineel handelen tijdens detentie: je gaat het pas zien als je het doorhebt

A. Verwest, W. Buysse, P. van Egmond, D. Hofstra, DSP-groep, Amsterdam, 2019

98. Zorg voor kinderen bij aanhouding van ouders; Best practices uit binnen- en buitenland

J. Reef, N. Ormskerk, Universiteit Leiden, 2019

99. Aankoopfraude uit het buitenland

J. Jansen, S. Westers, S. Twickler, W. Stol, NHL Stenden Hogeschool / Politieacademie

100. Grijs vakmanschap? Taakgerelateerd ongeoorloofd handelen binnen de politie

R. Chr. van Halderen (diss. Avans Hogeschool), 2019

101.

Niet meer doen! Een onderzoek naar de INDIGO-afdoening

A. van Wijk, S. Dickie, J. van Esseveldt, Bureau Beke, Arnhem, 2019

102. De aanpak van cybercrime door regionale eenheden van de politie. Van intake van cybercrime naar opsporing en vervolging

P. Boekhoorn, BBSO, Nijmegen, 2020

103. In- en doorstroom van nieuwkomers in beeld. Opgetekende lessen uit acht casussen rond de opvang van asielzoekers in Nederland.

J. Kuppens, Bureau Beke, Arnhem 2020

104. De lading van vuurwapens. Een onderzoek naar de impact van illegale vuurwapens in Nederland.

H. Ferwerda, J. Wolsink en I. van Leiden, Bureau Beke, Arnhem 2020

105. Q-teams. De politie onderweg naar toekomstbestendige opsporing en vervolging?

P. van Egmond, A. Swami-Persaud, A. Verwest, DSP-groep, Amsterdam 2020

106. Onderwereld boven water? Zoektocht naar georganiseerde criminaliteit in de Noordelijke zeehavens

N. Struiksmā, C. Boxum, S.J. Hollenberg, N.O.M. Woestenburg, Pro Facto, Groningen 2020

107. Benutten van digitale sporen

R. Zuurveen, W. Ph. Stol, Onderzoeksgroep Cybersafety. NHL Stenden en CyberScienceCenter 2020

108. Kansen en knelpunten binnen de financiële opsporing

L.N. de Swart, G.P.J.M. op 't Hoog, B.M.J. Slot, A. Winkel. Ecorys 2021

109. Black box van gemeentelijke online monitoring. Een wankel fundament onder een stevige praktijk

W. Bantema, S. Westers, M. Hoekstra, R. Herregodts, S. Munneke. NHL Stenden Hogeschool / Rijksuniversiteit Groningen, 2021

110. Ondernijning langs zijpaden. Een verkennend onderzoek naar de aard, omvang en aanpak van ondernijnde criminaliteit in relatie tot kleine havens en luchthavens, railtransport en binnenvaart in Noord-Brabant en Zeeland.

S. van Nimwegen, T. Spapens, R. Ceulen, Tilburg University/Nationale Politie, 2021

111. Meer dan een ruzie. Politie in de netwerkaanpak huiselijk geweld.

K.D. Lünemann, S. ter Woerds, Verwey-Jonker Instituut 2021

112. Van verhalen naar verbalen. Een verkennende studie naar de aanpak van ondernijnde drugscriminaliteit in het Noordzeekanaalgebied en de haven van Amsterdam

Y. Eski, M. Boelens, A. Mesic, H. Boutellier, Vrije Universiteit Amsterdam/Verwey-Jonker Instituut 2021

113. Weten, doen en leren. Een proeftuinonderzoek naar gebiedsgerichte opsporing

E. Bervoets, J. Broekhuizen, K. van den Akker, J. Landsman, Bureau Bervoets, Amersfoort 2021

114. Zuiver op de graat? Over de betrokkenheid van de visserij bij maritieme drugs-smokkel

S. Mehlbaum, K. van den Akker, A. Verweij, A. Wester m.m.v. R. van der Borden en M. Dekker, Mehlbaum Onderzoek, Halfweg 2021

115. Kinderen als slachtoffer, getuige of dader van huiselijk geweld. Aard en afhandeling van door de politie bij ZSM aangebrachte zaken van huiselijk geweld waarbij minderjarigen zijn betrokken.

V. van Koppen, M. Bruggeman, R. Houston, J. Harte, VU Amsterdam 2022

116. Wachters aan het woord. Dilemma's van accountants, advocaten, belastingadviseurs en notarissen in hun rol als poortwachter.

K. van Wingerde, C. Hofman, Erasmus Universiteit Rotterdam, Erasmus school of law, 2022.

117. Ooggetuigenidentificaties: het verband tussen subjectieve zekerheid en accuraatheid. Een experimentele studie en her-analyse van bestaand onderzoek volgens Nederlandse confrontatieprotocollen

M. Sauerland, N. Tupper, A.G. van Amelsvoort, Maastricht University 2022

118. Het fenomeen vechtafspraken: vier jaar later. Onderzoek naar de profielen van de deelnemers, kenmerken van de vechtgroepen en – nieuwe ontwikkelingen ten aanzien van – het fenomeen vechtafspraken

J. Wolsink, H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem 2022

119. Strip- en omkatfabrieken. Een fenomeenstudie als basis voor inzicht, awareness en aanpak

H. Ferwerda, J. Wolsink, Bureau Beke, Arnhem 2022

120. Bestuurlijke rapportage bij sluitingen van drugspannen. Onderzoek naar het succesvol opstellen, aanbieden en opvolgen van bestuurlijke rapportages in artikel 13b Opiumwet-zaken

L.M. Bruijn, R. Mennes, J.A. de Muijnck, M. Vols voor Breuer&Intraval en Rijksuniversiteit Groningen 2022

121. Mismatch. Een verkennend fenomeenonderzoek naar het plegen van zedende-licten na contact via een datingsite of datingapp

J. Wolsink, J. Kuppens, N. Brouwer, H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem 2023

122. Over een andere boeg. Lessen en uitdagingen in de integrale samenwerking tegen maritieme smokkel

M. Boelens, D. de Rijk, Y. Eski, Boelens Onderzoek & Advies/Vrije Universiteit Amsterdam, 2023

123. Nieuwe tijden. Bijdrage van het bedrijfsleven aan de publieke opsporing

E. Bervoets, J. Broekhuizen, K. van den Akker, m.m.v. Storm van Merkesteyn, Bureau Bervoets, 2024

124. De politieaanpak van sociale conflicten

I. van Duijneveldt, S. Nafie, M. van Tooren, A. Visser, Andersson Elffers Felix, 2024

125. Bloemen op de begraafplaats. De aanpak van een complottheorie in Bodegraven. En wat we daarvan kunnen leren

M. Eysink Smeets, H. Moors, L. de Veen, M. Koelink. Onderzoeksbureau EMMA en Onderzoeksbureau LEV, m.m.v. Hogeschool Inholland, gefinancierd door Onderzoeksprogramma Politie & Wetenschap, Politieacademie, 2025

126. Geklapt, gefilmd en gedeeld. Onderzoek naar hybride straatgeweld onder jongeren

S. Mehlbaum, K. van den Akker, J. Broekhuizen, A. Verweij, m.m.v. Marloes van Lochem, 2025

127. Onderhandelen, betalen en melden na slachtofferschap van ransomware. Een mixed methods onderzoek naar de factoren die bijdragen aan beslissingsgedrag van burgers en ondernemers

S. Matthijsse, S. van 't Hoff-de Goede, R. Leukfeldt. Halfweg, 2025

128. Bewegende beelden. Een onderzoek naar de meerwaarde van live video voor politiewerk

S. Flight. Amsterdam, mei 2025

129. Conflictmanagement door collectieve inspanning. Een video-observatiestudie naar de samenwerking tussen stewards en politie tijdens het de-escaleren van conflicten op straat

M. van Dalen, P. Ejbye-Ernst J. Thomas, M. van Bruchem, L. Suonperä Liebst, M. Rosenkrantz Lindegaard. Politie en Wetenschap, Amsterdam, mei 2025

130. Online blauw. Een onderzoek naar de rol van basisteams in de aanpak van digitale criminaliteit en ervaringen van slachtoffers met de politie

R. van Steden, S. ter Woerds, A. Merk, K. Schuppers, M. Willekers, D. Valk-van Waarde, R. Jansen, S. Ruiters. Politie en Wetenschap, Amsterdam, juni 2025

131. Bruggenbouwers. Deel uitmaken en sturen van lokale samenwerkingsverbanden voor veiligheid en leefbaarheid

A. Walberg, N. van der Klok, R. Spithoven. M.m.v. S. Ebrahim MSc, B. Schuitema, E. Foppen, K. Wittebrood, J. Klopman BA. Politie en Wetenschap, Amsterdam; Saxion, juni 2025

132. Leren demonstreren. Een onderzoek naar nieuwe manieren van demonstreren en wat die betekenen voor de inzet en aanpak van de politie

H. Ferwerda, E. Berger, E. Derksen, J. van Esseveldt, J. Wolsink, J. Timmer. Bureau Beke Arnhem, Vrije Universiteit Amsterdam, maart 2026